

GATEØVISA

Nr. 172 (1/05)

35. årgang

On the Road Again!

Kr. 25,-

NisseNorge 100 år

Bygg din egen atomreaktor

Røyk og Reis til Berlin

Turn Off, Drop Out

Alphaville evig unge

Christiania - Zapatisme - Pornofilm - Freak Brothers

GA GÅR IGJEN

I forrige nummer av Gateavisa klaget vi vår nød over synkende aktivitet og fornyelse av redaksjonen, og oppfordret alle og hvemsomhelst til å redde denne unike stemmen i vår grå mediaverden ved å kuppe redaksjonen, fylle den med nytt liv. Og vår bønn til folketdypet bar frukt!

Først noen følere av mer forsiktig infiltrasjon, som dessverre ble skremt bort av vår kaotiske organisering, hvor det ikke er lett å finne strukturen.

Men så med brask og bram braste tre unge menn inn i lokalene våre, skjøt vilt rundt seg med soft-guns og erklærte at de hadde tatt over Gateavisa fra de korrupte, selvgode og dopa gamlingene (vi støvsugde opp plastkulene i ukevis etterpå). Og det var vi jo kjempeglade for - puh, endelig kommer det avløsning, after all these years!

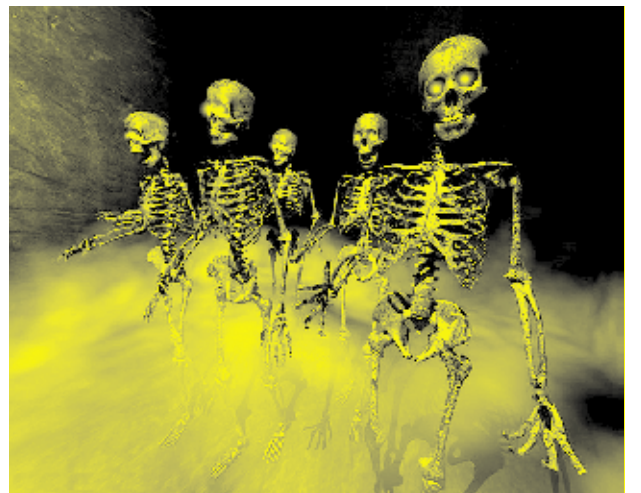
Etter en del innledende festing med øl og så videre ble vi gamle litt bekymra for om også disse nye entusiastene ville bli sugd ned i den beryktede Sofamyra, passive og steine inntil vi til sist måtte hive dem ut. Men neida, på den sjette dag reiste Mennesket seg atter fra støvet, og gikk i full gang med revolusjonen. Og oppdaget at det

ikke er *bare bare* å "ta over hele jævla bakeriet" – da blir det også deg som må bake brødet...

Men de oppdaget fort at det kan være kult å bake brød, når du får bestemme alt sjøl. Det har strømmet på med artikler fra nykommerne og deres bekjente, og også innsendte bidrag fra folk der ute. Ryktet sprer seg tydeligvis om at Gateavisa er i live igjen, og at der kan du få dine avvikende meninger, tegneserier og bilder på trykk. Det kommer nok flere nummer i de kommende måneder!

En annen hyggelig ting som har skjedd oss er at vi nå har fått en super-gateselger her i Oslo. Han har gjort en stor innsats med å gjøre folk oppmerksomme på kulturperlene våre av tidligere utgaver, mens han ventet på å selge dette nummeret. Danser, synger og er teatralisk på gata – med en god dose positiv galskap bringer han penger til en utsult kasse og til sine egne prosjekter (se også side 26).

Men du behøver slett ikke være så utagerende festlig for å få solgt Gateavisa – det kan alle gjøre. Og det er en god unnskyldning for å kunne trenge deg på ukjente mennesker på gater, utesteder og festivaler. Stikk innom

oss her i Hjelmsgate 3 og hent deg en bunke! Vi er sikrest å treffe torsdags-kvelder.

Dealen er at du betaler 10 kr. stykk for dem fra oss, og selger dem videre for 25.- Det kan fort bli en del hundrelapper på en kveld. Bor du langt fra oss så send oss en mail til gateavisa@senswave.com – vi er for tida dessverre uten fast-telefon.

Ellers er vi på utkikk etter ennå flere aktive gateavister, og også enkelt-bidrag av stoff av alle slag. Send oss mail eller papir, penger eller annet du kan bidra med!

Se også side 31

Jeffrey Luers – politisk fange i USA

Jeffrey Luers er en politisk fange som soner en 22-års fengselsdom for handlinger som ikke truet noen fysisk og langt mindre skadet noen.

Før fengslingen var Luers en høyt verdsatt sosial aktivist i Eugene, Oregon. Myndighene kjente til ham på grunn av arbeidet med skogsvern og mot politivold.

Luers ble arrestert i juni 2000 etter å ha forlatt åstedet for en brann hos en bilforhandler i Eugene, Oregon. Han ble først tiltalt for å ha satt fyr på tre biler hos bilforhandleren, og fikk så ytterligere tiltaler for forsøk på ildspåsettelse og planer om ildspåsettelse i et oljefirma - Tyree Oil Company.

Luers har innrømmet ildspåsettelsen hos bilforhandleren. Hans uttalte hensikt var å få oppmerksomhet rundt den globale oppvarmingen og de økende problemer den fører med seg.

Luers forsikret seg grundig om at handlingene hans ikke ville skade noen - og under rettssaken ble det også bekreftet av eksperter at ikke brannen hadde vært til fare for noen mennesker. Forsøket på ildspåsettelse i oljefirmaet nekter Luers for å ha vært involvert i - eller i det hele tatt kjenne til. Under rettssaken ble det heller ikke lagt fram bevis som knyttet ham til dette. Fingeravtrykkene som ble funnet på åstedet matchet ikke hans.

Under rettssaken kom politi og aktor med utsagn som indikerte at det var Luers' politiske syn og ikke bare de spesifikke handlingene som stod under tiltale. Forsvaret

hans klarte med hell å bevise at bevis var blitt tuklet med, tjenestemenn hadde løyet og aktoratet hadde manipulert bevis-materialet for å få en lovlig ransakelse av boligen hans.

Forsvaret hadde overtaket helt til Luers' hovedforsvarer, Ken Morrow, plutselig døde. Dette førte til betydelige utsettelser som fikk aktoratet til å regruppere og gjenomtenke strategien sin på nytt. I tillegg valgte dommeren å forkaste vitneut-sagnet til Luers' hovedvitne simpelthen fordi vitnet ikke var enig med myndighetenes vitner. Hovedvitnet hadde etterforsket åstedene mer gjenomgående enn Eguenes politiet og "Bureau of Alcohol, Tobacco and Firearms". Blant annet hadde han tatt bilder av de brente kjøretøyene, noe politiet ikke gjorde.

Lengden på Luers' dom er åpenbart urimelig, spesielt når man sammenligner med dem gitt til overgripere. Drap straffes vanligvis med ti år, mordforsøk sju og et halvt og voldtekt åtte år og fire måneder. Kontrastér dette med Jeffrey Luers' dom på 22 år for å brenne tre kjøretøy!

Et forskningsprosjekt sponset av tilhengere av Luers og "The Human Rights Commission of the City of Eugene" avs-

lørte dette misforholdet, og sistnevnte underskrev en kunngjøring som spurte hvilken rolle Luers' politiske overbevisninger hadde spilt i domsavsigelsen.

Jeffrey Luers' dom gir et signal til andre miljøverns- og sosiale aktivister om at symbolsk eiendomsødeleggelse nå er sammenlignbart med terrorisme og skal

straffes hardere enn flere typer overgrep mot personer. Siden fengslingen er Luers blitt erklært "øko-terrorist" av FBI og dagspressen. Oregons fengselsvesen har brukt dette for å forsvare å erklære ham en sikkerhetstrussel.

Dommen gjør det også kriminelt å snakke makta imot. Luers er en ærlig, ung mann, og har mye å gi lokalsamfunnet. Det ville vært en skam å holde ham innelåst i de beste

årene av hans liv. Hvis han blir løslatt, har han sagt at han vil fortsette å kjempe for miljøet, men unngå aktiviteter som kan få ham i fengsel igjen. En støtteerklæring som anerkjenner ham som politisk fange og krever redusert soningstid, er blitt underskrevet av blant annet forfatter og journalist Mumia Abu-Jamal.

**Til norsk ved Pål Flakk,
Fra www.infoshop.org/gulag**

DU KAN HJELPE

Det er mange måter du kan hjelpe Jeffrey Luers på. Pengedonasjoner kan gis på www.freefree.now eller ved å skrive til **Free's Defence Fund, POB 3, Eugene, OR 97440, USA.**

Det er dessuten tvingende nødvendig å holde Jeffs sak varm i mediene. Foruten hjemlige nyhetsorganer, kan du for eksempel skrive til følgende aviser:

- **Eugene Weekly**, 1251 Lincoln, Eugene OR 97401. editor@eugeneweekly.com
- **Register Guard**, PO Box 10188, Eugene, OR 97440-2188. rgletters@guardnet.com
- **Portland Mercury**, 605 NE 21st Avenue, Suite 200, Portland, OR 97232. mercuryeditorial@portlandmercury.com
- **Williamette Week**, 822 SW 10th Avenue, Portland, OR 97205.

Du kan også skrive til Oregons guvernør for å få ham til å involvere seg. Adressen er: **Governor of Oregon Ted Kulongoski**, 160 State Capitol, 900 Court Street, Salem, Oregon. Fax: 503.378.6827.

Du kan skrive direkte til Jeffrey Luers på denne adressen: **Jeffrey Luers, #13797671, Oregon State Penitentiary, 2605 State Street, Salem, OR 97310, USA.**

Mailingliste med nytt om Jeff: freefreenow@mutualaid.org. Samme mennesker er meget interesserte hvis du har kontakter i FN eller Amnesty International. Støtt opp!

Gateavisa
Futurum Forlag
Hjelmsgate 3
0355 OSLO
Tlf: 22 69 12 84

gateavisa@gateavisa.com

www.gateavisa.no

Redaksjonsmøte torsdager 18.00
Åpent for alle, VELKOMMEN!

Opplag: 6000
Trykk: Valdres Trykk

Redax dette nummer: Bjarne Benjaminsen,
Axel Engh, Pål Flakk, Sven A. Halstensen,
Are Hansen, Harald Medbøe
Takk til Ann Iren Ødeby og bidragsytere

Innsendte bidrag mottas med takk!
– bortsett fra dikt, som brennes ved
en enkel seremoni hver fullmåne

Forside: GA er *On The Road Again*, slik som
universets staeste anarkister: sigøyerne,
med 1000 års erfaring som utstøtte nomader
i Europa. Foto: Harald Medbøe

©copyright er for feiginger!
Men oppgi gjerne kilde.

Kampen for å bevare Christiania rett til staten innen 1. januar fortsetter. På vårparten 2004 fikk den danske regjeringen gjennom lovforslag L205, som krever at alle christianitter skal ha meldt sin individuelle bruks-

Christiania forsvarer seg

Pål Flakk

Roskilde 2003. På festivalcampen går ryktene om hvordan det er blitt i Christiania. Noen mener at det er akkurat som før, andre puster lettet ut og forklarer at de ble der *akkurat* lenge nok – fram til seks hadde politiet stått utenfor og kontrollert folk for narkotika. Mest betegnende var et scenario jeg fikk beskrevet hvor skitne, men fredelige flokker med festivalgjengere hadde stått i Pusherstreet og handlet. Med ett kom det væpnet politi fra alle hjørner og kanter og sirklet dem inn.

I fjor fikk jeg bare noen få rapporter fra folk som hadde giddet å stikke innom. De fortalte om et langt mer vassent og ukoselig sted, med lite turister og patruljerende politi i gatene. Bra da at fristaten hadde klart å markere seg skikkelig på festivalen.

Allerede da jeg kom noen dager i forveien, la jeg merke til den store Christiania-campen øst på campingområdet. I tillegg til utdeling av flagg og salg av effekter (t-skjorter etc.), arrangerte de et stort demonstrasjonstog for bevaring av bydelen sin – som ble annonsert i festivalavisen og gikk over hele campingarealet før det kulminerte i en folkefest på vestsiden.

Da festivalen åpnet, var Christiania representert med en egen bod inne på festivalområdet. Der ble det delt ut velskrevet og informativt informasjonsmateriell så vel som solgt klær, CD-singler og annet til inntekt for stedet. At det hadde en effekt, kunne man konstatere bare ved å snu seg i en hvilken som helst retning. For en gangs skyld så det nemlig ikke ut til å ha gått inflasjon i Che Guevara på tøy og flagg. Han var byttet ut med tre gule prikker og teksten "Forsvar Christiania!"

Forsvar Christiania er et initiativ som består av enkeltpersoner, grupper, organisasjoner og partier. Maria fra boden på Roskilde forklarer:

- Christiania har fått en helt grenseløs behandling av regjeringen. Derfor var det

en del folk fra antifascistisk scene og noen andre som sa: "Skal vi ikke forsvare Christiania?" *Forsvar Christiania* står for at vi lager demonstrasjoner og happenings; at vi får spredd informasjon om Christiania.

L205

Onsdag 14. april 2004 møttes omkring åtti mennesker til møte i Christiania. Formålet ble i første omgang å informere folk om konsekvensene av lovforslag L205.

Ifølge L205 skal alle christianitter ha meldt sin individuelle bruksrett til staten innen 1. januar 2005. Hvis ikke dette gjøres, risikerer de å miste retten til boligen sin. Dette er nå et faktum, siden den kollektive bruksretten ble offisielt fjernet i januar. Deretter har forsvarsministeren frist til 1. januar 2006 til å meddele aksept eller avslag på fortsatt bruksrett. Problemet er at dette bryter med Christianias selvforvaltning, hvor bruksrett til boliger tildeles på et fellesmøte åpent for alle beboere.

Videre skal Christiania *lovliggjøres*. Dette vil si riving av en rekke ærverdige bygninger til fordel for nye som følger alle regler og forskrifter. Når boliger og regler er blitt *normaliserte*, skal så området selges til markedspris. Dette vil skje fra 1. januar 2006. Staten fastsetter et beløp som christianittene kan velge å akseptere for å beholde boligen sin. Resterende boliger samt de boligene som christianittene ikke har råd til å kjøpe, vil bli solgt.

Det mest slående med alt dette, er mangelen på gode argumenter fra regjeringens side. Ifølge lovforslaget skal *området fortsatt være et grønt og bilfrit kvarter i København [], men indenfor lovgivningens almindelige regler uden særlov, uden hash-handel, med huslejobetaling*, også videre. Men *hvorfor?*

Stikk i strid med vanlig oppfatning, er Fogh & co. de eneste *idealistene* her. Normalisering – at Christiania underlegges vanlige lover og regler og så selges til markedspris – fremstilles som noe selvsagt, uten hensyn til de sosiale ulikheter dette med ett vil medføre. En får anta at det henger sammen med regjeringens gudegitte rett til å tilstrebe seg makt over andre.

Christianittene, på sin side, har i alle år heller basert seg på sunn fornuft. Resultatet er et levedyktig og ikke minst *levelig* samfunn, hvor alle står på like fot i spørsmål som gjelder allmennheten – og dermed har langt større mulighet til å nyte sine egne liv i ro og mak. Formodentlig har dette gått hjem i hvert fall hos en del folk.

"Problemet med L205 er at den bryter med Christianias selvforvaltningslov."

God respons

- Vi har fått god respons fra folk. På begge demoene våre har det vært kjempegod oppslutning, selv om det regnet litt på

den siste, slik det gjør i Roskilde. Vi får mye respons både fra nordmenn og dansker, mange spørsmål.

- De som har lyst til å involvere seg, kan gå inn på hjemmesiden vår, www.forsvarchristiania.dk og melde seg på e-postlista. Da får de vite hva som skjer av demonstrasjoner og happenings.

Et klikk på adressen viser at den også har gode råd til de av oss som ikke har tid og mulighet til å dra til København for å demonstrere. I tillegg til å snakke med venner og bekjente om det som skjer, kan man for eksempel finne fram en søt, gammel bamse, feste Christiania-logoen sammen med et slagord ("Bevar Christiania," o.l.) på brystet og henge den et sted mange vil se den. Siden inviterer også til å printe ut informasjon og spre som leaflets.

Selv om regjeringen er villige til å forhandle med Christiania på visse områder, er det mye som for øyeblikket

ikke er til forhandling. Dette gjelder for eksempel den kollektive bruksretten og Christianias demokrati, selvforvaltningen. Hvis denne fjernes, vil Christiania, som Anne Rehder på nettsiden sier, *blive et privatisert paradys for boligspekulanter*.

Ny vei for Christiania?

Den allmenne boligorganisasjonen KAB foreslo i juli i fjor at Christianias beboere kunne danne en felles boligorganisasjon. Dette ville ha flere fordeler, mente de, som at Christiania ville kunne bevare sin identitet, christianittene ville kunne ta medansvar via en beslutningsdyktig organisasjon, christianittene fortsatt ville kunne ha felles bruksrett til felles bygninger og anlegg og liknende, det fortsatt ikke ville vært mulig å spekulere økonomisk i boligene og tildelingen av boligene ville skje via et gjennomskuelig og desentralisert utvelgessystem. Christianittene ønsker et fond og boliger som det ikke kan spekuleres i.

I desember 2004 pekte Christianias Forhandlingsgruppe på en rekke problemer ved KABs rapport. Blant annet fokuserer rapporten i høy grad på økonomi, mens Christiania bygger på ånd og menneskelige ressurser. Dette er den indre energi som har fått kunst, kultur og arkitektur til å blomstre i så stor grad i fristaden.

I tillegg er rapporten langt fra visjonær nok. Det er Danmarks standardredskaper som foreslås anvendt på Christiania, men christianittene ønsker at en slik prosess i så fall skal starte innenfra Christiania og ikke utenfra.

KAB mener at paragrafene ikke kan strekkes lenger. Det er, ifølge Christianias Forhandlingsgruppe på Christianias hjemmesider, vanskelig å se hvordan Christiania kan overleve i det systemet rapporten skisserer.

26. februar kom Christiania med en lengre rapport om hvordan et mulig fond kunne se ut. Den kan leses på www.christiania.org/info

Forsvar Christiania. Det er nu eller aldrig.

Det begynte som et vink til en serie kalenderendene som viste studenter fra Kansas University i mer eller mindre avklede positurer. Så fant Lawrences lokale anarkistfraksjon ut at de kunne gjøre det samme:

"Noen foreslo – som en spøk – at vi kunne gjøre en kalender som den ved universitetet", forklarer Vanessa Hays, som er medlem av den lokale fraksjonen.

"Først ble det ikke tatt seriøst, men jo mer vi tenkte på det, jo mer likte vi ideen."

Den første kalenderen med nakenbilder av lokale raddiser av begge kjønn kom ut i 2003. På tampen av fjoråret lanserte de 2005-utgaven.

"Vi trykte opp 500 i fjor og satt igjen

AMERIKANSKE ANARKISTER LANSERTE NAKENKALENDER

med et lite restopplag", forklarer Hays; "så i år har vi trykt opp 400 stk."

Ikke noe problem å finne frivillige ...

Hays, en 23-årig student ved Kansas University, figurerer på to av kalenderens i alt nitten sort/hvittfotografier.

"Det er gjort med glimt i øyet", sier Hays, "men det er seriøst i at det er kunst og ikke skal være pornografisk eller spekulativt. Vi er seriøse på å samle inn penger til ting vi tror på, men dog; det er ment å være uhøytidelig."

De 1500 dollarne de fikk inn på fjorårets kalender ble brukt til å støtte gruppens *Revolutionary Center and Radical*

Library, et tiltak ved navn *1119 Mass* og til å kjøpe inn skrivemaskiner til innsatte i føderale fengsler.

Å finne villige modeller var ikke noe problem:

"Det største problemet," forklarer hun,

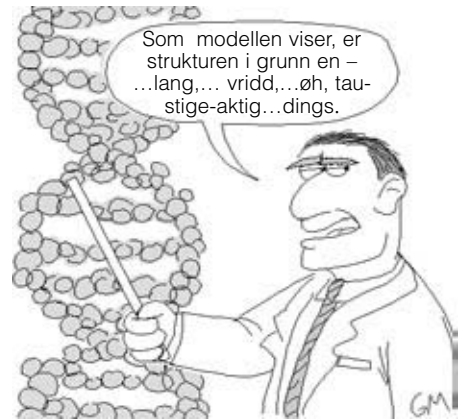
"var å få tidsrammene til å klaffe."

To av bildene viser Claven Snow, en lokal transseksuell.

"Dette er en feiring av forskjellige menneskers kropp," påpeker Hays; "Det er ikke noe skittent eller galt med kroppen din. Og å være naken er ikke nødvendigvis seksuelt."

Fra Journal World

Forskning og popularisering

I VG 26 september 2004 kunne vi lese en ypperlig artikkel om sykdom og sykdomsårsaker under tittelen «-Sykdom Skyldes Uflaks.» I et intervju med lege Ståle Fredriksen, som jobber med et doktorgradsprosjekt han har kalt «Medisinens Tragedie», gir han sykdom tre uflaks-årsaker hvor en av dem er «konstitusjonell uflaks.» Her sies det: «Du har uflaks med gener, immunsystem eller andre medfødte egenskaper som du ikke kan forandre.» I denne artikkelen prøver Fredriksen å forklare at naturen er uforutsigbar, at man hverken kan jogge eller spise seg til god helse og et langt liv. Fredriksen prosjekt er ærlig nok idet han sier: «Livet er urettferdig. Helsen likeså. Du har faktisk mindre kontroll over helsen din enn du aner.» I dette ligger en kritikk av helsefanatisme og «sunnhet» som livsstilsbetont gjennom new age, vegetarianisme, mosjonshysteri, m.m.

Men samtidig bør vi spørre oss: Er den konstitusjonelle uflaksen riktig å betone? Fredriksen er lege og snakker utelukkende om sykdom. Men hva med forståelsen av det hele i et større perspektiv? Vil man ikke kunne falle tilbake til en tilbakeholdning at uansett hva man gjør, så finnes intet valg? Er genetikkens arv så forutbestemt at individets livs-kronologi allerede er avgjort?

Presentasjon og reduksjon

I vitenskapens verden finnes det ingen enkle grep. Komplisert som både vitenskapelig metode, materie og konklusjon er, vil det ofte bli et problem å popularisere enhver type forskning. Ofte vil forenklingssprosessen bli preget av reduksjonisme de forskjellige nivåene nedover. Fra instituttet til en presentasjonsartikkel i tabloidform vil mye komplifiserende informasjon ofte måtte utelates. Det negativet potensialet her ligger i at gapet mellom det opprinnelige forskningsmaterialet og dens samtidige populæroppfatning vil bli så stort at sistnevnte får sitt eget liv, et liv som ikke nødvendigvis samsvarer med utgangspunktet.

Et område i kulturen hvor forskning og populæroppfatning ser ut til å ha skilt lag, er i gen-forskningen. I media og helsemagasiner kan vi ofte lese at «genene våre styrer oss» som om individet sto uten adferdsmessige valgmuligheter. Selvfølgelig er genene våre bare instrumentelle deler av hele den biologiske make-up som et individ kan tilby mens miljø, kultur og historie er del-komponenter som skaper det helhetlige bildet på hvordan et menneskes liv vil bli. Men troen – og merk den bevisste bruken av ordet «tro» her – på at adferd, valg, livskvalitet og evner er bestemt av genene som om de genetiske faktorene var operative, har forlenget satt inn i populærkulturen. Denne troen er, hvis den blir satt ut i politiske termer, reaksjonær og laissez-faire, fordi den sier at du bare er et produkt av din egen biologiske arvesynd.

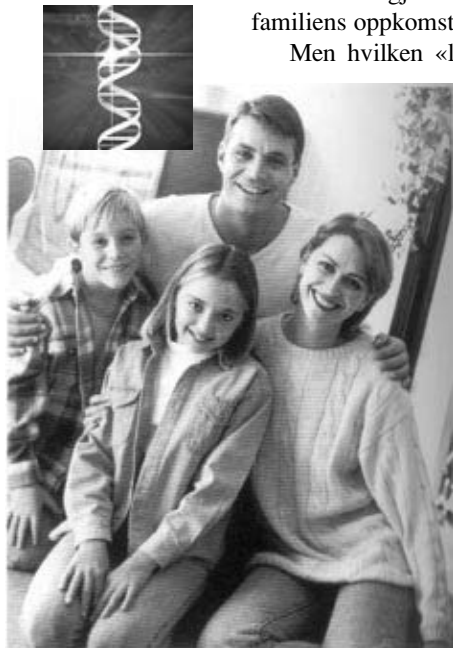
Slik sett også med gen-teknologien. Eller er det slik at gen-teknologien har gjort sosiologien, sosialantropologien, historien og psykologien er passé? La oss derfor kort bare se på hvordan det mest menneskelig-sosiale begrepet av dem alle, Familien, blir

tolket kulturelt som følge av de populære oppfatningene som gen-teknologien har ført med seg.

Slektens genetiske empati

I Dagsavisen 10 desember 2004 står det under overskriften: «-Vi Tror På Genene»: «Optimistiske og svettende studenter tror at treningen har en effekt, men de tror også på genene. - Bare se hvor mange barn av idrettsutøver (sic) som også bemerker seg, sier Ingunn Stensrød. Og hun har et poeng...» hvorpå artikkelforfatteren begynner å ramse opp generasjonelle idrettsutøvere. Denne konstitusjonelle determinismen i genetiske form ser ut til å ha satt seg fast i kulturen. Jeg skal bruke et TV-program for å eksemplifisere dette: TV-programmet «Tore På Sporet» gikk på NRK på lørdagskveldene og etterlot seg gråtkvalte empatikere på lørdagskvelden. Men hva handlet dette programmet egentlig handlet om? Toregutten sporte opp nordmenn som hadde kommet fra hverandre, som regel i familieforhold. I programmet spurte man seg: Hvor ble de av? Hvordan levde de? Og hvorfor gjorde de det? Dvs. hvorfor forsvant de? Var dette en studie i intimitetstyranni? Eller en genetisk reality-serie? Nåja, programmet var heller et av de mest reaksjonære og patriarkalske innslag siden Mosebøkene. For hva var det underliggende budskapet i programmet?

Reaksjonære krefter på ytterste høyre hold gnåler om hvor fælt det er med skilmiss, familieoppløsning og abort. For disse menneskene måtte «Tore På Sporet» være ett av de mest kjærekomne programmene noensinne. For det underliggende budskapet i programmet var følgende: kjernefamilien er hellig, kjernefamilien er bra, kjernefamilien er uunnværlig. For i dette programmet pågikk det hele tiden en reparasjon; knuste familiekrukker ble limt sammen på nytt i det biologiske genetikk-verkstedet. For konteksten rundt det hele var Biologisme. Mor og far, bror og søster er en natur-lig enhet. Hvis denne enheten blir splintret, går i oppløsning, deles opp, så er det selvfølgelig en tragedie. Derfor må du engasjere Tore til å finne din søster som forsvant fra deg for 50 år siden og nå bor på andre siden av kloden, eller finne tak i faren din som du ikke har sett på 30 år etter at han ble borte. De fleste mennesker er glade i familie og slekt (kanskje ikke Per Orderud), men det merkelige i Tore På Sporet var at her var det snakk om flere mennesker som aldri hadde møtt sin far eller noensinne sett sønnen sin o.l. tilfeller, dvs. som bare var biologisk i familie, men som aldri hadde hatt et sosialt

familieliv med dem det gjaldt. Hva var de egentlig ute etter? Å få en identitet gjennom å bli kjent med nære slektninger som allikevel var så fjernt borte?

Er dette biologisk betinget eller kulturelt tillært? Dette fordi familie er noe som har blitt forsket mye på i mange år. Den mest kontroversielle forskningen her er nok gjort innom feminismen hvor man på 1950-60-tallet påpekte familien som en umulig konstellasjon, en vampyrisk institusjon som sugde kraften ut av individet, og man gikk til angrep på den reaksjonære biologismen som lå til bunns for familiens fortrefelighet og mannens overhodestatus i familie-enheten. De påpekte kulturelle relasjoner som religion, politikk og økonomi som like gjerne kunne være årsaker til familiens oppkomst.

Men hvilken «løsning» er det å treffe et menneske som du ikke har sett på 40-50 år, en person du såvidt husker som barn, bare fordi han er faren din? Bak denne tanken ligger utgangspunktet om biologisk «instinkt», at genene våre har en overnaturlig refleks. Enhver nybakt mor som ikke øyeblikkelig føler «morsinstinktet» banke varmt i hjertet mens hun holder rundt spedbarnet sitt på fødeavdelingen, er selvfølgelig en ond

heks. Og enhver farsfigur føler selvfølgelig et naturlig «instinkt» til å beskytte og ta vare på familien sin. Dette vet vi jo fra naturen, kattermor beskytter ungene sine med alle klørne ute de første ukene. Dette ligger i genene våre. Eller gjør det det? Den umiddelbare faren i en slik tankegang ligger i det som kan bli en bakstrevers kontekst: kvinnens plass er i hjemmet, mannens er ute i arbeid. Men er vi bare dyr, vi mennesker? For i så fall, kan vi bokstavelig talt lukte oss frem til ens forsvunne misjonærsøster i Kina hvis vi hoppet ut i fallskjerm over landet og begynte å lete etter henne?

For i «Tore På Sporet» var det umulig å tenke seg at familien som enhet var kulturelt betinget. Den folkelige tro på biologisk nærhet over kulturell konvensjon angående familiebegrepet, var noe som ble utnyttet maksimalt i dette programmet. Men familien er også konstellasjonen mellom natur og kultur hvor ingen biologistiske «blod er tykkere enn vann»-filosofier burde være enerådende. F.eks. mente den kommunistiske tenkeren Friedrich Engels at familien hadde oppstått som en sosial konstellasjon for å håndheve den private eiendomsrettens kontinuasjon. Denne slags tenking blir tolket som gammeldags i dag.

Programmet «Tore På Sporet» ville vært umulig i det progressive, ml-innfiltrerte NRK på 1970-tallet. For da var behaviorisme en trendy måte å tenke på: alt var kulturelt tillært i menneskers adferd og denne

adferden kunne avlæres og pålæres mente man. Det var miljøet som skapte individets identitet mente man da. Fra behaviorismens skaper B.F. Skinners bøker til Anthony Burgess' «Clockwork Orange» var ikke veien lang.

Men i dag går biologismen an. Selv feminismen har i dag tatt i seg nevnte reaksjonære biologismetenking i samsvar med rådende trender i tidens satsing på spesifikke innsikter og del-løsninger. Derfor er det natur-lig for lesbiske å få barn etter leibensborn-inseminasjonsmetoden, og kvinner er de beste biologiske omsorgspersoner får vi vite gjennom hver skilsmisssak. Men ikke bruk graviditet, menstruasjonsproblemer og kvinnesykdommer som motargument for kvotering av kvinner i det private næringsliv. Da er biologismen bare reaksjonær igjen.

Ansvar og implikasjoner

Forskere har et gedigent ansvar for at ikke bare de mest sentrale prinsipper i samtidsforskningen blir formidlet, men at man også setter moralske og etiske problemstillinger i dens sammenheng. Den vanlige borgers oppfatning av hva som skjer i samfunnet kommer fra TV- og tabloid-media. Det er lite sannsynlig at de har tid til å lese en forskningsrapport eller kjennskap til terminologien som blir brukt i slike rapporter. Samtidig lever vi i en verden hvor mennesker som lever av å skulle forvalte samfunnsmaskineriet – politikere – ikke nødvendigvis har den mest skolerte innsikt i hva som skjer rundt dem. Når politikere f.eks. bruker reklamebyråer i valgkampaker, viser dette at de ikke engang er sikre på hvordan de skal presentere sitt eget program. Derfor risikerer vi at forskning kan brukes på de mest subjektive politiske felt.

Ingen biologer eller gen-forskere tror at genene har en nærmest operativ karakter. Men i folkedypet, forført av tabloidiske lettsindigheter, kan man gjerne finne en slik oppfatning som en nærmest okkult forestilling, som samsvarer godt med de reaksjonære politiske grep som gjøres i samfunnet forøvrig. For fra en forskning på objektivt biologisk grunnlag til å gjøre konklusjoner på et sosiologisk plan, er det en stor kløft som må fylles. Derfor ligger det ingen deterministiske konklusjoner på det sosiale plan fra genforskningen. Men kanhende vil noen politikere, inspirert av boulevardpressen, si at folk blir kriminelle, rusmisbrukere, pedofile, psykopater, osv. osv. fordi de er genetisk predisponert for det gjennom sitt biologisk gen-materiale. Da vil budskapet være: bygg flere fengsler og legg ned kriminalpolitiske preventivt arbeid. Ved å kjøre en slik gen-determinisme inn bakdøra på det sosiologiske plan, utarbeider man grunnlaget for ett nytt laissez-faire samfunn hvor man bare sier: «det er individets feil, det feiler ikke samfunnet eller miljøet noen ting.» Blir dette tilfellet kan det se ut som om den fantastiske fremtidsrettede genforskningen er med på å dra oss rett inn i fortiden.

I mai 2004 trykket the *Seattle Post Intelligencer* en artikkel om et dokument de hadde mottatt gjennom *the Freedom of Information Act* – en lov som tvinger Justisdepartementet til å gi fra seg dokumenter til alle og hver som skriftlig krever å få dem. Dokumentet kunne avsløre at USAs registreringssystem i fall verneplikt, the

Selective Service System, forkortet SSS, for tiden lager prosedyrer for en ferdighetsbasert verneplikt i USA – en såkalt Skills Draft. Denne verneplikten vil kunne kreve at alle amerikanske menn og kvinner mellom 18 og 34 registrerer seg for tjeneste og krysser av posisjoner de er i stand til å fylle i det amerikanske Forsvaret.

Verneplikten gjeninnføres i USA?

Pentagon lider av akutt arbeidsmangel. Nylig måtte den inaktive *Ready Service* tilkalles for første gang siden Golfkrigen for å fylle 5600 arbeidsplasser i Hæren. Ifølge *USA Today* 8. august 2004 hevdet det amerikanske Forsvarsdepartementet at "20% av de oppringte var lastebilsjåfører, 12% forsyningsspesialister som kan spore forsyninger med datamaskin, 10% Humvee-eksperter, 7% eksperter i administrasjon og 6% kampspesialister."

Gunstig da å heller kunne tvinge folk til å utføre oppgavene. Det er det som ligger i det nye seksiders saksdokumentet. Den nevne artikkelen i *Seattle Post Intelligencer* kunne videre avsløre SSS hadde hatt et toppmøte om dokumentet med ledende statssekretærer i Forsvarsdepartementet. Men nøyaktig hva innebærer en såkalt *ferdighetsbasert verneplikt* – det som på engelsk kalles en *Skills Draft*?

The Skills Draft

Denne verneplikten vil kreve at i utgangspunktet alle unge amerikanere, menn og kvinner, i alderen 18 til 34 skal registrere seg for tjeneste og liste opp alle stillinger de kan hankses med for å fylle posisjoner i nesten hele regjeringen. Hvis dette blir gjennomført, vil i så fall dokumentet ha forandret Amerika slik vi kjenner det.

Selv om Kongressen vil måtte godkjenne et nytt lovforslag for å innføre en såkalt *Skills Draft* eller gjeninnføre obligatorisk militærtjeneste, kunne *Family Circle* rapportere 13. juni at Karl Rove hadde intervjuet Kongressmedlemmer i september 2002 for å se om de ville støttet presidenten hvis han krevde gjeninnføring. Republikanerne sa at de ville stemt for verneplikten. De ville høyst sannsynlig støtte det nødvendige lovforslaget for å skape en *Skills Draft*. Selv om Bush og Republikanerne selvfølgelig holder den nye vernepliktsordningen så hemmelig som mulig, har flere antivernepliktsorganisasjoner begynt å rope varsku.

Autensitet

Dokumentet ble avslørt gjennom *The Freedom of Information Act* av reporter Eric

Rosenberg i the *Seattle Post Intelligencer*, som skrev en delvis forklaring på det som kom på trykk 1. mai 2004. Det er på det rene at dokumentet er autentisk, siden det er blitt bekreftet av Forsvarsdepartementet og SSS da de sa at ingenting ble gjort med det for øyeblikket. Gitt problemene med å fylle visse stillinger og posisjoner i den amerikanske regjeringen, kan det godt hende at alle punktene i dokumentet blir satt ut i live nå som Bush er klar for fire nye år. Da vil en sivil verneplikt – og kanskje også en militær – kunne bli en realitet for aldersgruppen 18 til 25 i løpet av 2005.

Selv om Rumsfeld sier at verneplikt ikke trengs, er dette den samme regjeringen som gjentatte ganger har løyet og villedet det amerikanske folket. Og selv om denne hemmelige listen med muligheter offisielt sett ikke blir igangsatt, har saksdokumentet IKKE blitt forkastet; seksidersforslaget ligger snarere i Pentagon og ventet. I tillegg har SSS selv sagt at de er "designing procedures" (Seattle PI, 1. mai 2004) for å iverksette verneplikten, noe som betyr å lage nødvendige utfyllingsskjemaer og dataregistre for å holde oversikt over "virtually every young American" og ferdighetene deres. Direktør i SSS, Lewis Brodsky, har også sagt at the Skills Draft var "topprioritet" for the Selective Service i 2004.

Innhold

Fra dokumentet vet vi nå at Charles Abell, ledende undersekretær for forsvar av personell og beredskap i Forsvarsdepartementet, og William Carr, ledende undersekretær for politikk blant militærpersonell i Forsvarsdepartementet, møtte Lewis Brodsky, direktør i *The Selective Service* og noen andre offisielle personer den 11.

februar 2003. Dette er det høyeste nivået en kan ha et møte om *the Selective Service* på, utenom hos Rumsfeld og hans indre krets. De skulle diskutere det hastende, nå avslørte sakspapiret hvor det stod: "Med kjent mangel på militært personell med bestemte avanserte ferdigheter, og med nasjonens behov for å kunne reagere på innenlandske kriser som en del av *the Homeland Security Planning*, burde det gjøres forandringer i *The Selective Service System* sitt registreringsprogram og primære mål".

Selv om det ville kreve forandringer i den gjeldende vernepliktsloven, viser det vidtrekkende forslaget hvor langt Republikanerne er villige til å gå for å forberede seg på en massiv utvidelse av verneplikten.

Forslagene i saksdokumentet inkluderer: Forandre selve hensikten med SSS for at det skal bli en massiv pliktig tjeneste i krigen mot terror for hele regjeringen.

Utskrive kvinner og menn i en ferdighetsbasert ikkemilitær verneplikt opp til de er 34 uten noen utsettelse av noe slag, bortsett fra "essensiell samfunnstjeneste" (som medisinsk verneplikt). Tillate en ikkemilitær verneplikt for å kompensere for arbeidsmangel i nødvendige posisjoner, uten å innkalle til militærtjeneste. Besette arbeidsplasser av alle slag ikke bare i Forsvarsdepartementet, men i hele regjeringen, spesielt er man interessert i høyt betalte spesialister innen nettverk og lingvistikk på data.

Man ønsker også å skape en database med "praktisk talt alle unge amerikanere" i alderen 18 til 34. Denne databasen skal brukes til å innkalle til krig i krigstid og rekruttere i fredstid. Staten og til og med lokale myndigheter vil få tilgang til navnene for å rekruttere og hjelpe i nødstilfeller.

I tillegg vil man skape en database som

alle unge personer blir tvunget til å sende inn en "selverklæring" med alle sine ferdigheter til, valgt fra en lang liste med stillinger som *Armed Forces Specialty Code*. Denne selverklæringen ligner på måten du fyller ut selvangivelsen på. Det vil bli påkrevd av alle unge mennesker at de holder regjeringen oppdatert hvis de tilegner seg en ny ferdighet. Utfyllingsskjemaer vil være tilgjengelig ved alle postkontorer. Den vanlige fengselsstraffen og/eller 250.000 dollarsboten vil gjelde for alle som ikke registrerer seg. En utkallelse kan gjelde hvilken som helst av profesjonene du erklærer deg i stand til å utføre, ikke din nåværende eller hovedsakelige profesjon. Dette øker sjansen din til å bli innkalt hvis du er mellom 18 og 34.

Dette hemmelige papiret oppfordrer hensikten med *The Selective Service* til å forandres "omgående", noe som betyr at de virkelig er sugne på denne verneplikten. Den vil gjelde for Pentagon såvel som andre sikkerhetsorganer og andre offentlig etater på lokalt og nasjonalt plan.

Hysj, hysj

Av åpenbare politiske grunner valgte Bush, Cheney og Rove å sitte på dette seksiders dokumentet til etter valget i november. Men SSS ble allikevel bedt om å sette i gang med å "lage prosedyrer" for the Skills Draft i 2004 og ha det som toppprioritet. Dokumentet har også forslag til hva som bør gjøres videre.

Denne foreslåtte utvidelsen av verneplikten skyldes primært, ifølge dokumentet, kostnadene ved et profesjonelt Forsvar. Sånn sett kan verneplikten være med og understøtte Bushs massive skattekutt for de rike ved å senke det massive budsjettunderskuddet. Så blir det bare interessant å se om denne mulige nye verneplikten vil få stilltiende aksept av det amerikanske folk, slik urimelige lovforslag gjerne får, eller om de faktisk skulle finne tilbake til sine individualistiske røtter og sette seg til motverge. En skulle jo tro det var grenser for hvor lenge de heller vil projisere dem over i en stormannsgal cowboy.

Pål Flakk

Kilde: Infoshop.org

KORT PROSESS

Rapport fra Gateavisas selverklærte korrespondent i militæret

Hva? En anarkist i militæret? Hold deg i dine egne sorte støvler. I Statens tjeneste!? DU HATER JO STATEN!! Du har å følge anarkismens dogmer! Gjør som alle andre anarkister!

DEN ENDELØSE KØ

Alle med litt forstand erkjenner at dette er en innlysende selvmotsigelse (paradoks). Jeg er prinsipielt imot militærvesenet. Jeg er prinsipielt imot prinsipper. En er jo ikke anarkist for ingenting!

Så sto jeg der da, i en kø på gardemoen militærbase, klar for innrykk av de som blei igjen etter sesjons-silinga. Der sto vi endel i kø. Fikk sprøyter, synstester, tannlegesjekk etc. Jeg burde benytte meg av gratis tannlege når jeg har sjansen, sa tannlegen. Hint hint.

Hadde håpa å få fly i Hercules oppover, men den gang ei. Vi fikk et innleid rutefly med flyvertinner og greier. Landa på bardufoss og sto i kø litt mer.

Ifølge stoppeklokka tilbrakte jeg 8 timer og 16 minutter av dagen i kø. Blant annet i en pisseprøvekø, etter at en bikkje lukta gamle, brune partikler i buksa mi.

Ålreit å henge der med de andre folka som blei utpekt. Én av de to strekene på indikatoren forsvant på mystisk vis på de fleste prøvene. Dette betyr positiv pissprøve (inneholder THC). Jeg hadde røyka et par dager før, og som kjent blir det sraffesak av sånt her til lands!

Gikk videre fra én kø til en annen, så kjørte bussen til Skjold, et øde sted med butikk og pub, hvor jeg skulle leve i ett år. Fikk nå meg litt mat og ei seng (etter mer

kø) og sov til vi blei vekt klokka 0600. Vi blei vist noen killer machines som hører infantrister til.

Så var det tvangsshopping (med mer kø) hvor vi skulle fylle en handlevogn stappfull med utstyr. Uniformer, telplugger, gunner, slitne boxere osv. Etterpå måtte vi legge alt ut på bakken for å igjen pakke det ned i de utdelte bagger og sekker. En ting av gangen. Går fort noen timer når 22 stykker leiter etter en sokk, og alle må finne den før neste ting på lista leses opp.

Midt i denne prosessen fikk befalet en telefonsamtale hvor mitt navn ble nevnt. Nå blir det gratis tannlege, tenkte jeg. Han fortalte meg at jeg skulle i et, ehh, møte.

SIKKERHETSRISIKO

Flere rekrutter blei samla sammen og ble bedt om å pakke sammen sin sivile bagasje. Alle som en fikk et lite møte med 'Olsen' på dimmekontoret. En gretten, småfeit løytnant som sa at det var en sikkerhetsrisiko å ha oss her. Vi var tidligere brukere. De kunne ikke

ha tillit til oss.

Jeg hadde fryktet at de bra typene ville bli sendt hjem først, og at jeg måtte være igjen med de værste subordineringsfetisjistene. Det slo meg ikke før nå at jeg også tilhørte den første kategorien!

Vi var en gruppe på 6 som dro ned sammen og blei rimelig godt kjent etter enda en dag med hælvetes mye venting. Tre av dem skulle videre fra Gardemoen, mens vi tre andre blei med meg på Hjelmsgate og feira på vår egen måte det nyervervede året sammen. Vi hadde ikke akkurat planlagt så mange sivile aktiviteter i år, så vi treffes nok igjen. Bra typer.

Jeg sitter forøvrig på Hjelms ennå, og skriver min første artikkel for GA. De kan altså ikke ha soldater rusa på hasjlop løpende rundt med geværer!

Jeg kom, urinerte og dro...

Nihils Pils

I en oversatt kronikk i *Klassekampen* i forkant av Irak-krigen, foreslo den britiske samfunnskommentatoren George Monbiot å gjeninnføre verneplikten i England – dette for å vekke nasjonens unge menns interesse for storpolitikk (hva med damene?). Slik håpet han at det engelske folk skulle oppildnes til å ta et mer aktivt standpunkt mot krigshisseren Blair. Underforstått så han altså for seg at staten i større grad inkorporerer motstridende samfunnsinteresser – med tvang for at den i større grad kan holde seg ajour med folket sitt og legitimere rollen som godmodig hersker.

Også da jeg gikk på videregående tviholdt skolens venstrefløy på den allmenne verneplikten. De fleste jentene var dessuten for at den skulle utvides til også å gjelde dem, muligens av frykt for å assosieres med det (ofte høyre)liberale tankegodset til prinsipielle motstandere – eller fordi de ikke så for seg noe alternativt folkeforsvar. Oppstod det skepsis til tvangsutskrivningen, ble den raskt slått ned av deres representanter i det offentlige rom fra SU og RU som minte om at de tross alt var for retten til å avtjene verneplikten sivilt isteden – gjerne lagt fram så det ble et slags radikalt poeng for dem.

Partirepresentantene følte seg antageligvis ganske rimelige da de roet dem ned. I den partipolitiske diskursen deres er det jo legitimt å øve makt over befolkningen så lenge man har akkumulert nok av den fra folkedypet på forhånd – for eksempel ved Stortingsvalg. Er man ikke takknemlig for alternativene de presenterer, blir konstruktiv kritikk som å snakke til en vegg. Undertegnede forklarte sin uteblivelse på sesjonsdagen med at innkallelsen brøt med flere verdier Forsvaret hevder å opprettholde, og måtte bøte med to uker i fengsel.

I fengsel for totalnekting stod selvfølgelig demokratiet enda svakere enn på utsiden. Hver morgen måtte vi stille opp utenfor spisesalen klokka sju og pent vente til alle hadde innfunnet seg. Noen videre hensikt med dette kollektive ansvaret var vanskelig å spore, utover at det sikkert var en praktisk løsning for ledelsen siden vi allikevel var umyndiggjort. Det er også vanskeligere å drive motarbeid når demonstrativ uteblivelse går utover medfangene dine.

På samme måte er verneplikt en praktisk løsning for byråkrater og kontrollfreaker, men det har lite å gjøre med *folkeforsvar*.

Totalnektene blir gjerne beskyldt for å være utakknemlige og ikke ville gi noe tilbake til staten som har fostret dem – uten at det settes spørsmålsteget ved dette noe mafiøse avhengighetsforholdet. I beskyldningen ligger også en skrikende mangel på samfunnsengasjement. Vedkommende er som oftest mest opptatt av å gestalte sin respektive samfunnsrolle for å slippe pes fra øvrigheten. Satt i en maktposisjon blir personen derfor et hinder for ethvert dynamisk folkestyre – som demokratiet i sin mest opphøyde form tross alt er.

Slike idealister – som legger seg langflate for en gitt idé om hvordan samfunnet skal tilrettelegges og dermed ofrer sin egen suverenitet – bryr seg lite om Forsvaret teller hele folket eller er begrenset til landets ressurssvake, som ser det som en mulig vei til et bedre liv. Når oppslutningen er så skrantende om den allmenne verneplikten i Norge i dag, kan det være verdt å spørre om den var en slapp byråkratisk post fra dag én heller enn å febrilsk forsøke å reise kjerringa. Det hadde nemlig ikke vært noe problem for undertegnede å *slippe unna* verneplikten.

Reaksjonen kom som et resultat av at jeg unnlot å møte på sesjonsdagen – og mye fordi jeg i forkant gadd å *informere* Vernepliktsverket om mitt kommende lovbrudd. Ved uteblivelse *uten* forklaring er det mer sannsynlig at du blir erklært tjenesteudyktig enn straffeforfulgt. Med verneplikt blir ethvert forsvar redusert til en rent formell og administrativ ordning – uproblematisk så lenge ingen setter seg synlig til motverge.

Hvorvidt dette er problemer som engasjerer innad i det militære, er vanskelig å si. For totalnekteren er veien til fengselet nemlig bare en lang rekke formaliteter. Kikker man etter mer anarkistiske forsvarsalternativer, kan det være vanskelig å skille dem fra samfunnsstrukturen forøvrig – men i det ligger kanskje også noe av hensikten med et *folkeforsvar*?

Anarki og Forsvar

II

For den som leter finnes det plenty med eksempler på solide folkeforsvar. Her skal vi bare se kort på et par tilfeller, og vi begynner i Sovjet i 1921, fire år etter Revolusjonen. Pussig nok med et ikke-anarkistisk opprør.

I Sovjet i 1921 hadde den revolusjonære glød stivnet i sabotør Lenins ettpartidiktatur. Proletariatet var mest opptatt av å overleve den kroniske hungersnøden, og hadde knapt kommet seg etter den nylige borgerkrigen.

Den Røde Marinen hadde sine egne problemer. Regjeringen hadde omorganisert hæren i en mer rigid og disiplinert retning. Denne nye disiplinen brøt med prinsippet om at offiserene skulle velges av soldatene. Et helt nytt hierarki var blitt introdusert, og hadde gradvis hindret de demokratiske tendensene som hadde preget Revolusjonens tidlige faser.

Av rent tekniske årsaker hadde ikke dette vært mulig å gjøre i marinen, hvor den revolusjonære tradisjonen stod sterkt. De fleste offiserene hadde gått over til de *hvite*¹, og sjømennene hadde fortsatt mange av de demokratiske rettighetene de hadde vunnet i 1917.

Dette stod imidlertid i grell kontrast til resten av Forsvaret, og kunne ikke vare. Forskjellene begynte å øke også i sjøforsvaret, noe som resulterte i møtevirksomhet og høylytte protester fra både kommunistiske og ikkekommunistiske sjømenn.

23. februar 1921 brøt det ut streik i fabrikken Troubotchny i Petrograd. Neste dag organiserte de streikende en massedemonstrasjon i gatene, og streikevåpenet spredte seg som ild i tørt gress til andre fabrikker i området.

De streikende krevde assistanse for å få fram matforsyninger. Noen fabrikker krevde også at de lokale markedene ble gjenåpnet, frihet til å reise innen en radius av tretti miles fra byen og tilbaketrekning av militiaen som blokkerte veiene rundt byen. I tillegg stilte flere av fabrikkene mer politiske krav om ytrings- og pressefrihet, og løslatelse av politiske fanger fra arbeiderklassen. I flere store fabrikker ble representanter for Partiet nektet å uttale seg.

Bolsjevikpartiet svarte med å sette opp en forsvarskomiteé i hvert bydistrikt. 24. februar ble det også erklært unntakstilstand. All promenering på gatene etter elleve på kvelden ble forbudt, og det ble også innført forbud mot møtevirksomhet og sammenkomster uten- og innendørs såfremt man ikke hadde fått spesialtillatelse fra Forsvarskomiteen.

26. februar sendte sjømennene i Kronstadt, som var interessert i alt som foregikk i Petrograd, ut en delegasjon for å sjekke ut streikene. Delegasjonen besøkte en rekke fabrikker og returnerte til Kronstadt den 28.

Samme dag diskuterte mannskapet på krigsskipet Petropavlovsk hendelsene og vedtok en resolusjon. Der krevde de blant annet nytt, hemmelig og fritt valg fordi den sittende regjeringen ikke lenger representerte inter-

essene til den gjengse arbeider og bonde, ytrings- og pressefrihet for arbeidere og bønder samt anarkister og sosialistpartier, avskaffelse av partirepresentanter i militæret og på arbeidsplassen og bondens selvråderett over egen jord og eget kveg.

1. mars ble det holdt et forhåndsannonsert møte med 16,000 mennesker tilstede. Resolusjonen fra den 28. februar ble distribuert, og kun partirepresentantene Kalinin og Kouzmin stemte imot.

Neste dag ble det holdt enda et møte i Kronstadt, med delegater fra skipene såvel som offisielle institusjoner. Her snakket partirepresentantene Kouzmin og Vassiliev så ivrig mot det nye folkeopprøret at forsamlingen fant det for godt å bure dem inne, men øvrige partirepresentanter hadde fortsatt talerett.

Forsamlingen bestemte seg for å opprette en *Provisorisk Revolusjonær Komité*, som skulle ta seg av administrasjonen av byen og fortet. Sitt første møte holdt de ombord i Petropavlovsk, hvor Kouzmin og Vassiliev satt i varetekt.

I sin første kunngjøring slo de fast at de ønsket å unngå blodbad, og å legge til rette for jevnlige og ærlige valg for sovjetene.

Senere den dagen okkuperte innbyggerne i Kronstadt, under ledelse av den *Provisoriske Revolusjonære Komité*, alle strategiske punkter i byen. Komiteer ble valgt ombord i alle krigsskip og regimenter. Ni på kvelden hadde de fleste fortene og utpostene til den røde armé sluttet seg til.

Delegater fra Oranienbaum hadde også erklært sin støtte, og samme dag ble trykkeriene til *Izvestia* – Petrograds offisielle avis – okkupert.

Neste morgen, 3. mars, kom første nummer av *Izvestia of the Provisional Revolutionary Committee* ut. Der ble kommunistpartiet kritisert nord og ned for å ha fjernet seg fra massene.

Etter dette fulgte noen relativt sensasjonelle dager med væpning av arbeiderne og massiv overløping fra Sovjetpartiet. Fra offisielt hold ble allikevel Kronstadtopprøret beskyldt

for å være et kontrarevolusjonært påfunn fra *de hvite*, og det ble også slått ned. I dagene med selvstyre rådet imidlertid en humanisme og demokratisk lydhørhet som ikke kan sammenlignes med Sovjetstaten forøvrig.

Som sagt var ikke Kronstadtopprøret noe anarkistopprør, og enkelte våkne lesere har kanskje alt reagert på enkelte avgjørelser – som å fengse meningsmotstandere. På den annen side klarte det i mye større grad enn Sovjetstaten å gi folk kontroll over sin egen hverdag, så vi speider entusiastisk videre etter et folkeforsvar vi kan tåle.

Spania i 1936 hadde verdens største anarkistbevegelse. Det er mulig at mer enn halvparten av all verdens anarkister var spanjoler på dette tidspunktet, og det skyldtes en sterk tradisjon som gikk tilbake til 1872. Den spanske anarkistbevegelsen bygget i stor grad på russiske Mikhail Bakunin (1814-1876) i at den ønsket et samfunn organisert i lokale kollektiver som dannet lokale og deretter større føderasjoner.

Det spesielle med den spanske anarkistbevegelsen var at den hadde så stor støtte både i byene og på landsbygda. Økoanarkist Murray Bookchin har argumentert for at anarkismen ligger nærmest latent i det spanske folk. Antageligvis refererer han her til den kollektive gjensidige støtten i spanske landsbyer før kapitalismens inntog, sammen med småbøndenes individualistiske holdninger. Selvfølgelig fantes autoritære tendenser, så som kirkens innflytelse og fascismens appell, men anarkismen hadde altså god jord å vokse i.

"Hva skal vi med et forsvar som bryter alle verdiene det har til hensikt å opprettholde?"

Den spanske borgerkrigen varte fra 1936-1939, og endte med at Republikken ble styrtet til fordel for Francisco Francos fascistregime.

Da militærkuppet fant sted 11. juli 1936, svarte regjeringen med å be det spanske folk overlate til dem å gjenopprette ro og orden. Det klarte de imidlertid ikke, og natten 18. juli erklærte C.N.T.s nasjonale komité (C.N.T. var en revolusjonær syndikalistorganisasjon inspirert av anarkistene) revolusjonær generalstreik over radio. De oppfordret videre alle komiteer og militante til å holde kontakten og forbli væpnet på sitt lokale møtested. Den samme natten sendte Nasjonalkomiteen delegater til alle de regionale komiteene til føderasjonen med detaljerte instruksjoner.

På morgenen 19. juli forlot en betydelig del av Barcelonas garnison postene sine for å okkupere alle de strategiske bygningene og sentrene i byen, og tok kontakt med andre elementer som var involvert i motstandskampen. I løpet av de første dagene triumferte de på to tredjedeler av den spanske halvøy. Dette viser hvor hjelpeløs hæren kan være overfor de store menneskemassene.

C.N.T. og F.A.I. (Iberias anarkistføderasjon) tok raskt over kasernene og distribuerte det som var igjen av militært utstyr blant grupper av arbeidere som ble sendt til landsbyer og byer i regionen. Slik hindret de liknende militæroprør i Tarragona, Lerida og Gerona. De vant også i Madrid, men i andre byer gikk verdifull tid tapt mye takket være ubeslutsomme regjeringspersoner.

I Valencia ble kasernene omringet av arbeidere før troppene klarte å oppta strategiske posisjoner i byen. Regjeringen nektet imidlertid å bevæpne folket, og hevdet at de innesperrede troppene var "lojale". De krevde også en slutt på generalstreiken, men kravet ble tillatt lite eller ingen vekt siden regjeringen eksisterte mer eller mindre kun i navnet nå – og voldsapparatet deres allikevel var innesperret i kasernene.

C.N.T hadde i mellomtiden sørget for å få sendt rifler og maskinpistoler til Valencia. Så angrep de kasernene.

I Saragossa klarte ikke arbeiderne å knuse militæroprøret, blant annet fordi de manglet våpen. I Asturias ble opprøret knust til slutt, men da hadde en rekke liv gått tapt.

Det har vært pekt på flere grunner til at de militære til slutt vant. Generalene linket i hurtig tempo de to hovedstyrkene sine sammen gjennom Andalusia og Extremadura. I tillegg hadde de Marokko som rekrutteringssted, samt senter for provisjon og plassering, distribuerende og omorganisering av styrker – i sin kamp mot det heroiske spanske folket.

Nåvel. Det folkeopprøret som best har fått gjennom agendaen sin uten å kompromittere med egne verdier, er kanskje dagens meksikanske zapatistbevegelse. Bakgrunnen er frihandelsavtalen Mexico inngikk med USA i 1994. Den ville føre til at Mexico ble overskylt med importert korn – og det er også det som er blitt resultatet. Målet var å drive lite konkurransedyktige maisbønder fra bygda og inn i samlebandfabrikker rundt om i landet (begreper som *livskvalitet* eller for den saks skyld *moralsk rett* ble altså tillagt liten vekt). Levestandarden ville øke ettersom kostnadene ved å skaffe til veie elektrisitet og vann til rurale samfunn ville synke. Og billig, importert mais fra USA ville tjene meksikanske forbrukere. I praksis endte forbrukerne ofte opp med å betale mer selv om bøndene fikk mindre for kornet sitt, fordi staten droppet landbrukssubsidier og gigantiske landbruksfirmaer tok over markedet.

Urbefolkningen i Chiapas svarte umiddelbart med å ta til våpen for å fremme krav om jordfordeling, helse, utdanning og anerkjennelse av egen kultur og egne rettigheter. Etter tre uker med krigshandlinger ble det inngått våpenhvile. Fredsforhandlingene mellom zapatistene og regjeringen brøt imidlertid sammen da avtalen som var forhandlet fram ikke ble godtatt av regjeringen. Siden da har zapatistbevegelsen vokst, og inkluderer i dag over tretti autonome småsamfunn i Chiapas. Styrkene deres er maskerte for å understreke mangelen på lederskikkelser. For tiden er zapatistenes oppmerksomhet i stor grad rettet mot the Plan Puebla Panama, forkortet PPP – et 25-års utviklingsprosjekt for å bygge veier, havner, rørledninger og strømmett gjennom Sentral-Amerika. Ifølge tilhengerne vil prosjektet gavne regionens økonomi og dermed dens 65 millioner innbyggere.

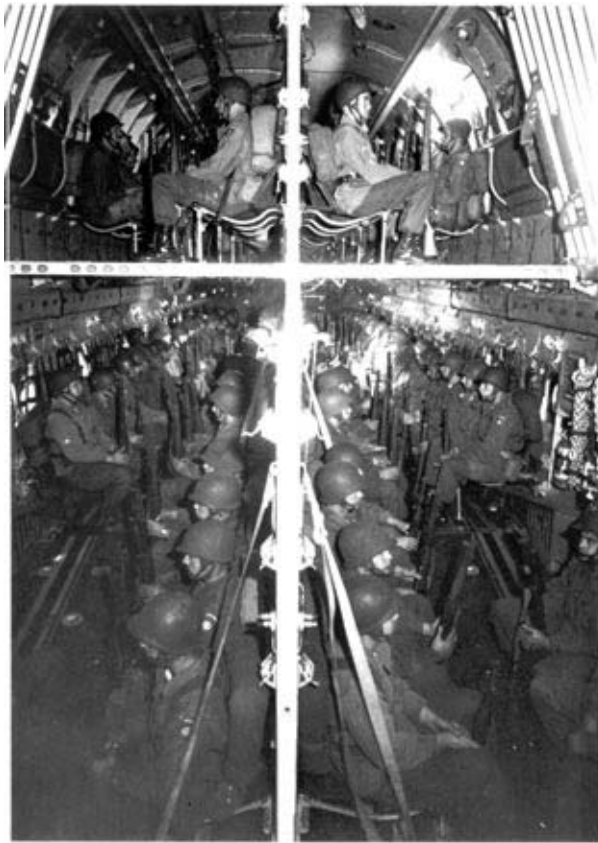
Andre, som zapatistene, argumenterer for at prosjektet først og fremst vil tjene lokale eliter og rike utenlandske selskaper. Sentral-Amerika vil bli en gigantisk eksportsone mens innfødte og fattige bønder blir nødt til å forlate

jorda si.

Det siste året har den meksikanske regjeringen sendt flere tusen tropper inn i Chiapas for å klargjøre området for "utvikling". Som en respons har zapatistene nesten tredoblet sine egne styrker. Dessuten slo en dom fra i fjor fast at beslutningen til en såkalt *junta*, som er nye regionale rådsforsamlinger satt opp rundt i Chiapas for å befeste de autonome samfunnenes politiske makt, skulle tas til følge og gå over meksikansk lov.

På mange måter er det zapatistene som har banet vei for den internasjonale antiglobaliseringsbevegelsen, både innholdsmessig ved å påvise nyliberalismens *egentlige* agenda og resultater og taktisk ved at ulike grupperinger organiserer seg flatt med en felles agenda.

Det kan også være interessant å sjekke hva som i sin

tid ble sagt om andre verdenskrig fra anarkistisk hold. I en kronikk fra britiske *War Commentary* (nå *Freedom – the Anarchist Fortnightly*) fra 1943 skriver Marie Louise Berneri følgende om de alliertes bombing av tyske byer: "Når tyske byer bombes, er det ikke den nazistiske eliten som lider. De har dype og komfortable skjul akkurat som elitene i dette landet. Familiene deres er blitt evakuert til trygge områder eller til Sveits. Men arbeiderne kan ikke flykte. Byproletariatet, de franske, nederlandske, belgiske og skandinaviske arbeiderne tvinges av Himmlers fabrikk-Gestapo til å fortsette og jobbe på tross av kraftig bombing. For dem er det umulig å flykte

'Arbeidere i britiske våpenfabrikker og flyfabrikker blir fortalt at de skal glede seg over denne totale ødeleggelsen som det ikke er mulig å flykte fra. (...) [D]et er nå tydeligere enn noensinne at det de [britiske styresmakter] er mest redde for, er at fascismen skal bli styrtet av et folkeopprør. (...) *Kaos, anarki*, skrev den borgerlige pressen da enslige resolute som Sbardelotto, Schirru og Lucetti prøvde å drepe Mussolini. Nå vil de samme kapitalistene feie hele byer av det europeiske kartet; redusere hele befolkninger til hungersnød, med det svøpet av epidemier og sykdommer over hele verden som vil følge. Dette er den freden og ordenen som de vil bringe til verdens arbeidere med bombene sine."

I dette resonnementet ligger det ikke noen prinsipiell motstand mot militær intervensjon (selv om vold kontra ikkevold som taktikk er en egen diskusjon både i og utenfor den anarkistiske bevegelse), men snarere en kritikk av inkonsekvansen til de allierte styresmakter. Det kan være lett i ettertid å lene seg bekvemt tilbake i stolen og synse og mene om hva som var og ikke var riktig fremgangsmåte, men la oss avslutningsvis ta en titt på essayet *Questions and Answers about Anarchism* fra redaktør Howard J. Ehrlichs bok *Reinventing Anarchy, Again*.

På spørsmål om hvordan et anarkistisk samfunn ville kunnet takle en invasjon fra et annet land, poengterer han at det i et anarki tross alt ikke ville vært noe statsapparat å ta over. Isteden måtte inntrengerne ha bekjempet et nettverk av småsamfunn, ett etter ett. Det ville ikke vært noen enkelthær å bekjempe, men en hel væpnet befolkning.

ing. Disse kunne dessuten ha forsvart seg med streiker, psykologisk krigføring og ikkesamarbeid så vel som geriljatakter og større væpnede aksjoner.

Appeller dette til Norge anno 1940. Istedenfor en flokk unge gutter som ikke visste hvor de skulle møte opp fordi de var prisgitt den byråkratisk hendige abstraksjonen verneplikt alltid vil være, kunne vi kanskje hatt en ugjenomtrentelig mur av uregjerlige individer!

III

Pussig nok burde norsk forsvarspolitikken vært helt i tråd med anarkistisk tangekang. Fram til slutten av 2002 stod det nemlig i sesjonsheftene at *landets forsvar er noe som angår oss alle*. I dag har en knapt rukket å bli myndig før staten innruller deg med en selvfølgelighet som ville vært uhørt i alle andre sammenhenger, så en får anta at det ikke er *driften* og *organiseringen* av landets Forsvar det var snakk om her. Den er og vil bli forbeholdt den lille eliten som har interesse av å tilstrebe seg makt over andre – og lykkes med det.

Videre kunne man allikevel lese at Norge *bygger på verdier som vi ønsker å verne om*, blant annet *din og andres frihet* og *menneskerettighetene*. Verneplikten er frihetsberøvende og bryter med menneskerettighetene på en rekke punkter, jf. FNs menneskerettighetserklæring artikkel én om at alle har rett til frihet og artikkel fire om at ingen skal holdes i treldom eller slaveri. En av de siste artiklene slår fast at de foregående skal tolkes ut fra rimelige hensyn, så utfordringen for den som motsetter seg verneplikt på dette grunnlaget må da bli å argumentere for at den *ikke* er legitim. Partipolitisk er det nemlig bred enighet om at den er det – kanskje unntatt i Miljøpartiet De Grønne, som på nettsidene sine sier at de vil *forsvare retten til totalnekting i enhver situasjon*.

Demokrati betyr *folkestyre*. Graden av demokrati kan derfor øke eller minke etter hvor mye *folket* har å si. I Norge har vi et *parlamentarisk*, eller såkalt *representativt* demokrati, hvor vi velger mandater inn på Stortinget som skal styre for oss. Men med tanke på befolkningstall kan en diskutere hvor mye individet har å si etter at det har delegert bort suvereniteten sin til en akkumulerende høyere instans. Fra anarkistisk hold må det i hvert fall sies å være ganske *lite* (Jeg unnlater her å ta for meg mindretallshensyn, pressens rolle osv).

Hele poenget med anarkisme kontra kapitalisme og statssosialisme/monopolkapitalisme, er jo at frihet og likhet *ikke* utelukker hverandre – og at veien derfor er målet fordi en ikke har noen rett til å tilstrebe seg politisk eller økonomisk makt over andre like suverene individer. Dette munner ut i at hver dag blir som en revolusjon hvor en prøver å leve ut anarkiet – definert som et samfunn uten ("an") herskere ("arki") – *her og nå* ved å heve seg over undertrykkende instanser. I dette ligger også en anerkjennelse av egne svakheter ved at det er vanskelig å være konsekvent, og av at en sjelden klarer seg uten andre. Derfor den anarkistiske floskelen om at en *ikke er ordentlig fri før alle er det*.

Forsvaret ønsker ifølge nyere sesjonshefter å *utnytte*

alle sivile og militære ressurser best mulig i en samlet forsvarsinnsats. Som anarkist må en svare at det har de nok ingen moralsk rett til, men samtidig bærer anarkismen i mye større grad enn statsapparatet kimen til nettopp dette. Den legger opp til at alle skal kunne hevde seg på *egne premisser*, og det krever et langt mer avansert demokrati enn dagens representative, som i og for seg ikke er så langt unna de pøbelveldene hvor konger eller adelsmenn kunne ta makta på bakgrunn av rikdom og samfunnsposisjon alene.

Fortsettelse side 12

Annerledesokkupasjonen

Gamlinger, pønkere og vafler

Er det noen her? Resepsjonen er tom. Hybelkaninene ligger i krokene og trinnene sender ekko gjennom gangene. Innerst i en lang gang med mange dører er det en liten stue. I en sofa fra åttitallet sitter fire unge mennesker. De røyker og drikker morgenkaffe.

Kjersti Veel Svendsen

For noen måneder siden fikk de høre om noe de ikke likte. Januar 2004 ble førti av de til sammen seksti gamle på Bjølsen sykehjem flyttet til andre gamlehjem i bydelen. De ansatte fulgte med. Igjen satt rundt tjue syke og gamle mennesker.

Aksjonen

De tjue leier sine egne leiligheter i den ene delen av sykehjemmet. De venter. Da de flyttet inn skrev de under på kontrakter som ga dem rett til å bo der resten av livet. Nå skal Bjølsen sykehjem selges til private aktører. Bydel Sagene har nok gamlehjemsplasser, men de tjue som sitter igjen er ikke avhengeige av gamlehjem. De trenger tilrettelagte boliger for rullestolbruk og det finnes det ikke så mange av i byen. Ungdommene i sofaen er trygdede og uten fast bolig. De var, sammen med rundt femten andre, på utkikk etter tak over hodet. Førti rom sto tomme på sykehjemmet i Mor Go'hjertas vei. Rommene har stått tomme i et halvt år og de gamle som er igjen har ikke vaktmester. Brannalarmen virker bare i andre og tredje etasje og ingen brannstasjon ville ha fått beskjed hvis tjue mennesker var i ferd med å brenne inne.

Den tryggheten de før hadde i de ansatte ved gamlehjemsdelen er nå erstattet av trygghetsalarmer og hjemmepleiebesøk. -Vi dro for å snakke med beboerne på sykehjemmet om en eventuell okkupasjon. Etter å ha snakket med dem var det ikke lenger bare en personlig sak. Vi begynte å bry oss om fremtiden til de gamle også, sier Birger. Han er en av okkupantene og forteller at okkupasjonen gikk fra å være en plan for å få tak over hodet til å omfatte så mye mer. Et sosialt og politisk prosjekt formet seg. 2. oktober rykket okkupantene inn etter klarsignal fra beboerne. De tok over de tomme rommene ved sykehjemmet. Igjen ble det litt mer liv og trygghet for de få gamle i Mor Go'hjertas vei. -Så lenge vi ikke var narkomane ble vi ønsket hjertelig velkommen, sier Love, en annen av okkupantene.

En samlet motstand

Bordet i spisestuen er dekket. Den bleke morgensola trenger så vidt gjennom et tynt skytag. Det er en ny dag. Boligbygg, som tok over forvaltningen av Bjølsen sykehjem etter at bydelen kom med forslag om å selge, har innkalt til møte med hver enkelt beboer. Kjøkkengruppa har smurt loffskiver med kaviar, ost, sild, egg og annet godt. Okkupantene synes det er best at beboerne skal slippe å møte representantene fra Boligbygg alene, slik det opprinnelig var tenkt. Derfor spiser de frokost sammen på strategisk tid. -Nå har jeg sommerfugler i magen. Jeg er faktisk veldig spent på møtet, utbryter Astrid. Hun er en av de yngre beboerne. Kanskje rundt femti. Hun sitter i rullestol.

Det blir diskutert strategier og skrevet ned ulike spørsmål som trenger svar. RV-politiker Erling Folkvord kommer pesende inn døra. Han er litt forsinket og beklager seg til de rundt bordet. Han presenterer seg selv og forteller hvorfor han vil få med seg møtet denne dagen. En av de gamle avviser hjemmesykepleieren som kommer innom. -Vi får ta det igjen neste gang, sier hun til den hyggelige pleieren. Dette møtet vil hun få med seg. Det går tjuefem minutter. Ingen representanter fra Boligbygg dukker opp. Åse, en annen av de gamle, må gå. Hun orker ikke å sitte oppe lenger. Hun hadde håpet å få med seg møtet, men nå melder kvalmen

"Okkupasjonen gikk fra å være et prosjekt for å få tak over hodet til å omfatte så mye mer. Et sosialt og politisk prosjekt formet seg."

og svimmelheten seg. Hun blir fulgt opp i leiligheten sin av en av okkupantene. Førti minutter. Love ringer Boligbygg. Han vil vite hvor de to som skulle ha vært her er blitt av. Er beboerne blitt glemt?

Visjonen

Okkupantene kaller aksjonen en politisk okkupasjon. Sammen med beboerne har de utarbeidet et forslag til en alternativ bruksmåte av sykehjemmet. Visjonen er et alternativt bomiljø for syke, trygdede og gamle mennesker. I et slikt miljø kan ulik kompetanse komme til sin rett. Unge hjelper gamle og gamle hjelper unge. De vil gjerne skape et miljø, slik at for eksempel kafé, fysioterapi, restaurant, øvingslokale, malerstudie og lignende kan vokse frem. Allerede i dag er den yngste beboeren bare noen måneder gammel mens den eldste er 97 år. -Vi er mennesker med en vilje til å gjøre noe for andre. Det er snakk om en grunnleggende menneskelig omsorg, forteller okkupanten Love. Han forteller om omsorgssvikten i dagens samfunn. -Ingen bryr seg om hverandre mer, mener han. En slik løsning som beboerne på sykehjemmet ønsker seg kan skape en ny måte å tenke kommunal omsorg på. Men det er mye organisering som gjenstår. Hittil er det bare en kjøkkengruppe som er blitt dratt i gang for alvor. Gruppa,

som hittil bare består av de unge, har ansvaret for å lage fellesfrokoster, vafler til søndagskaffen og eventuelle fellesmiddager. Det er også satt opp lister over ting de gamle trenger hjelp til. Og på lapper i et av fellesrommene henger det retningslinjer for aksjonen og oppgaver som må gjøres.

De som ikke kom

En Boligbygg-bil svinger inn på fortauet. -Håper han ikke er alene, stakkars, utbryter en av beboerne ved frokostbordet. Men det er falsk alarm. Det var ikke representantene fra Boligbygg som kom. Ingen kommer på møtet denne fredagen. Det som for få minutter siden var et frokostbord som summet av stemmer blir nå helt stille. -Respektløst er det. Nå har de tapt enhver videre forhandling. -Skulle vi liksom ha stått i gangen et par timer og ventet, vi da? Gamle mennesker? Stemmen begynner igjen å summe. "Hvor er vi nå på vei?" "Skal vi bare sitte her og vente på å bli kasta ut, vi da?" "Hva skjer?" "Hvorfor har de glemt oss?" RVs Erling Folkvord har sammen med Liv Gulbrandsen fra samme parti lagt inn klage i bystyret. De vil hindre at Bjølsen sykehjem blir solgt. Brevet de har sendt til bystyret ber om at beboerne skal få være med å bestemme fremtiden til sykehjemmet. De har SV med seg på sin side. En stemme til er nødvendig for å få flertall. -Hvis Venstre lander på riktig sted er dere reddet. Tiden er moden for et slikt prosjekt, sier Folkvord til beboerne før han forlater dem.

Møtet

Det blir nytt møte med beboerne tirsdag. Igjen er de gamle og de unge samlet rundt frokostbordet. Igjen venter de på Boligbyggs representanter. Og denne gangen kommer de, en kvinne og en mann. De må høre på og prøve å forstå beboernes situasjon. Det blir noen alvorlige timer. "Ansvarlige" er et ord som til stadighet dukker opp. Brannsikkerhet, heisalarm og andre tekniske mangler er de viktigste temaene.

... og slik endte det?

Tirsdag 12. april fikk eventyret i Mor Go'hjerta en brå, men ikke uventet slutt da politiet møtte mannssterkt opp på frokostmiddagen for å kaste ut okkupantene. Bjønulv, en av okkupantene, erfarte følgende:

- Jeg våknet og så at det var politi utenfor, gikk ned og så at det var enda flere der. Da jeg gikk opp på rommet mitt og så ut av vinduet igjen, strømmet de inn. Det var mye politi, men ingen stoppet meg eller forsøkte å hevde seg. Slik var det veldig lenge, før de begynte å prøve og få folk ut eller ned i stua. I stua var det noen som prøvde å lage en barrikade, og de ble da bært ut. Det har vært god kommunikasjon med politiet. Vi hadde informert dem på

e-post om at vi kom til å bruke sivil ulydighet, og de oppførte seg veldig korrekt.

- Nå har vi okkupert to etasjer her hos Kirkens bymisjon i Bergensgate til vi får hvilt ut og omorganisert oss. Dette er ikke et sted vi har tatt for å ha; vi har tatt det for å låne det. Kirkens bymisjon er blanda og litt redde for å bli misbrukt eller at det skal bli noen problemer. Jeg er imidlertid sikker på at samarbeidet går seg til, for vi har en god dialog.

Kirkens bymisjon bekrefter på sine nettsider denne gode kommunikasjonen, og skriver at de inntil videre velger å tro okkupantene på at de trenger et sted å reorganisere og vil fjerne seg snart.

Siste nytt når Gateavisa går i trykken er at de øverste etasjene i Mor Go'hjerta er blitt reokkupert.

Til slutt kommer partene til en skjør enighet om at forholdene skal forbedres og at de gamle er sikret et sted å bo i minst fem år til. -Jeg tror ikke de tenker i det hele tatt, disse menneskene. De driter rett og slett i hva som skjer med gamle folk. Tor har bodd på sykehjemmet lenge. Han er oppgitt og fortsatt usikker på hvordan ting kommer til å bli. Han håper okkupantene blir boende. -Det blir så mye mer liv med de unge her. Jeg liker liv, sier han.

Omsorg

Nå er det rolig. Det er søndag og vaffeldag. Bjørge er en okkupant med tre barn. Ungene hans bor i Mor Go'hjertas vei i helgene. Nå sitter han og prater med Stig. To av guttene hans leker med et par andre barn i en av stuene. Stig forteller om ungdommen sin, mens Bjørge lytter oppmerksomt. Stig var første generasjons rock'n'roll-ungdom og forteller gladelig om hvordan det var. Noen kommer bort til dem med kaffe og vaffel og det blir snakk om tirsdagens møte. -Det er viktig at de ser det er mennesker de jobber med. Ikke bare tall. Økonomer får så mye makt i vårt samfunn. Omsorg og kjærlighet tillegges ikke lenger noe oppmerksomhet, konstaterer Bjørge.

Avgjørelsen

2. november avgjorde bystyret skjebnen til beboerne på Bjølsen sykehjem. De solgte sykehjemmet til firmaet Haugen & Damsund ANS for 60,1 millioner kroner. Oslo kommune vil likevel sikre dagens beboere gjennom å leie tilbake de tjue leilighetene der de gamle bor. I første omgang er det snakk om fem år. Det etableres også ordnninger som gjør at de trygdede kan leie rommene de nå bor i frem til de finner noe mer permanent. Innerst i en lang gang med mange dører er det en liten stue. I en sofa fra åttitallet sitter fire unge mennesker og snakker om en drøm de hadde.

Et menneske som lever i et fritt, demokratisk samfunn vil nesten alltid ha drømmer om å oppnå visse mål i livet. Det kan være en spesiell jobb, utdannelse, å reise til en spesiell kultur eller det å lære seg fremmede språk. Men en streben etter lykke kan for noen også være god mat, god sex eller et hyggelig selskap. For andre kan lykken dreie seg om mer materielle goder eller det å stifte familie.

Undertegnede skal ikke kjede dere med denne trivielle opprømsingen, men mitt poeng her er at lykke i livet både erverves, erfares, oppleves og forstås forskjellig. Det vil si lykke i frihet.

At frihetsidealet stadig svekkes gjennom overvåkning og til dels en rigid lovgiving også ute i storsamfunnet, må jeg her la ligge.

For en fange med en såkalt vanlig dom er lykken nesten uten unntak knyttet opp til friheten. Friheten har siden innføringen av demokratiet, vært et adelsmerke i den såkalte frie verden. Frihet og demokrati brukes stadig vekk av politikerne i valgtalene, og frihetssymbolene brukes meget tett og svært ofte av media når disse ønsker å forsvare sin egen ytringsfrihet. Men det er mer sjelden at man hører mediene forsvare andres rett til å ytre seg. Den vanlige borgeren, i den grad han eller hun finnes, synes på mange måter ofte å ta sin frihet for gitt. Men på direkte spørsmål forsvare de alle tilsynelatende friheten som demokratiet gir og dets spilleregler. I vår kulturkrets er friheten det høyeste og mest avholdte idealet, og det er derfor samfunnet tar sin hevn nettopp gjennom frihetsberøvelse.

For fangen er lykken friheten til å kunne velge, til å kunne bestemme selv over sitt eget liv, til å ytre seg uten sanksjoner, og ikke nødvendigvis til å kunne realisere seg selv – kort sagt hele det demokratiske frihetsidealet med selve friheten som selve høydepunktet.

En fange med sikring, eller forvaring som det i dag heter, vil ofte assosiere lykke med det å ha en vanlig dom. Dette fordi en vanlig tidsavgrenset dom ikke blir betraktet fullt så stigmatiserende som en forvaringsdom. Da jeg ankom Ila forvaringsanstalt var det flere fanger som sa at jeg var heldig som bare hadde fått 21 års fengsel. Disse hadde selv en sikringsdom, og følte seg stemplet som tredjerangs borgere. Selv følte jeg det selvfølgelig tungt å få en dom på 21 års fengsel, og ikke bare følte meg som, men faktisk var blitt et annenrangs menneske. Jeg hadde på den tid ikke hørt om tredjerangs mennesker. Men mitt møte med sikringsdømte åpnet for helt andre og nye frihetsberøvende og undertrykkende dimensjoner.

I begynnelsen av min soning på Ila trodde jeg, i likhet med majoriteten ute i samfunnet, at sikring var en ganske adekvat reaksjon. Mediene formidler en kompakt fordømmelse av sikrings – eller forvaringsdømte parallelt med psykiatriens og rettsens stempling av disse. Det frie mennesket må skånes for de menneskene som får den farlige og sykdomsrelaterte etiketten – forvaring.

En fange med sikring, eller forvaring som det i dag heter, vil ofte assosiere lykke med det å ha en vanlig dom. I forvaringshelvete trenger du nemlig en professors kløkt, Mor Theresas moral og en jurists innsikt i lovverket for å komme gjennom de daglige, ukentlige, månedlige, kvartalsmessige, halvårige og årlige evalueringene uten en anmerkning. Å bli løslatt fra forvaring er som å få en 4 tommes gjenstand gjennom et 2 tommes rør.

FORVARINGS HELVETE

At den forvaringsdømtes primære mål da ofte synes å få være i en fangens situasjon er egentlig ikke så rart. Det kan selvsagt synes absurd for noen, men av alle de roller det moderne mennesket blir tildelt, så er sikrings – eller forvaringsrollen en av de mest ubekvemme og mest slitsomme.

Historisk sett avfant både antikkens og middelalderens menneske seg med sin utdelte skjebne. I moderne tid har man imidlertid begynt å stille spørsmål ved de tildelte roller. Og selv synes jeg det er problematisk å godta den undretrykte fangerollen. Men jeg har etter hvert måtte innse at sikrings– eller forvaringsfanger har det mye verre. Det er mange likhetstegn, men også helt særegne forskjeller. Den stadige evalueringen er en av disse.

Evaluering

Det å ha og ikke minst å prøve å bli løslatt fra forvaring kan på mange måter sammenlignes med det å prøve å få en 4 tommes gjenstand igjennom et 2 tommes rør.

Enhver middelmådig rørlegger vil kunne fortelle at dette er og blir en fysisk umulig oppgave.

Å komme igjennom de daglige, de ukentlige, de månedlige, de kvartalsmessige, de halvårige og de årlige evalueringene uten en anmerkning krever nemlig en professors kløkt, Mor Theresas moral og en jurists innsikt i lovverket. I tillegg kreves

Gjennom forvaringsinstituttet har man på mange måter gitt institusjonens ondskap et ansikt

det sko med utrolig tykke gummisåler og en meget lang og fuktig tunge samtidig som man må være både selektiv og treffsikker i en evig ryggpissekonkurranse.

En forvaringsfange må nemlig godsnakke, forsikre, overbevise og smiske seg gjennom hver dag. Den minste lille ytring eller gest som kan misforstås vil bli behørig notert og brukt mot ham. Her har fengselsvesenet et utmerket verktøy i sitt interne datanettverk, et nettverk som de av alle ting kaller Kompis. I denne Kompisen noteres og lagres alt som kan brukes mot fangen, alle de små dagligdagse kommentarene og ikke minst fangens sinnsstemning.

På Ila fikk vi en gang tak i noen av disse daglige notatene. Her sto navngitte fanger oppført som litt for glade en dag. ”Per Jensen var veldig glad i dag.” Hvorfor Per var glad sto det ingenting om. Men når urinprøvene kom tett som hagl i etterkant av et slik notat så er det nesten åpenbart hva som leses av slike ytringer.

Forvaring er en evigklebende etikett på perversjon og galskap. Den kan aldri fjernes og den vil forfølge fangen livet ut. Hvis han skulle rømme eller bruke noen form for rus, så møter forvaringsfangeren de hardeste reaksjonene.

Dagens siste sikringsfanger møter helt umenneskelige trusler om forvaring ved selv de minste feilskjær. Samtidig blir de farliggjort på en slik måte at de må bevise sin ufarlighet. Og nettopp dette presset fører altfor ofte til en slags selvoppfyllende profeti.

På Sandaker hybelhus, eller Sandaker overgangsfengsel som det heter fra 1. januar i år, hadde vi lille julaften et eksempel som illustrerer dette. Da uteble en sikrings-

fange fra permisjon. Han fortalte at han følte seg både mistenkeliggjort og farliggjort. Ved hans ankomst til Sandaker begynte fangevokterne å bære overfallsalarm, noe de tidligere ikke hadde båret. Dette tok han seg meget nær av og følte seg urettferdig farliggjort. I tillegg mislikte han sterkt at fangevokterne snuste på han ved innkomst fra frigang og permisjon. Han følte at de mistenkte han for å være ruset, og ga uttrykk for at disse to mekanismene skapte unaturlig stor uro i ham. På Sandaker er det slik at døra til dette overgangsfengselet er låst, og en del av kontrollen ved innkomst består av både en visuell kontroll samt en luktekontroll. Kontrollregimet blir så utført av den fangevokteren som låser inn fangen. De ivrigste kontrollerer også fangen på denne måten ved utgang. Dette for å avgjøre om fangen er ruset; eller som de ofte sier : ”Du lurer vel ikke oss”. Hvis mistanke så blir bekreftet, ja da kommer de mer tradisjonelle kontrollene som utåndingsprøve, og selve sjefen – urinprøven på banen. Denne fangen ble tatt i romjula og sitter nå isolert på Ila. Om han har pådratt seg nye forhold vet jeg ikke, men trusselen om en forvaringsdom er økt betydelig. Men med mitt kjennskap til denne mannen, og hans livssituasjon, så mener jeg at fengselsvesenet langt på vei har fremprovosert denne rømmingen. Mens vi andre fangene på Sandaker dro på permisjon annenhver uke, så måtte han ha en godkjent permisjonsadresse av Politimesteren der han skulle være. Dette var en tidkrevende og omstendig prosess, og da han stakk hadde han enda ikke fått gjennomført en permisjon.

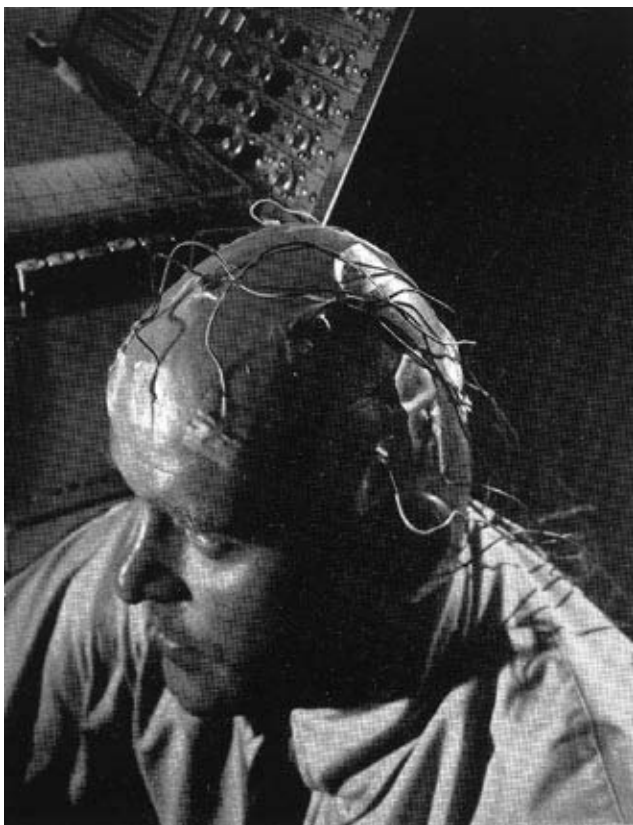
Legitimitet?

Innføringen av forvaringsinstituttet er som å prøve å bekjempe sykdom med sykdom. Her gir man sykdommen legitimitet gjennom lovens tunge og tradisjonsrike stempel. At man er langt inne i spådomskunstens forunderlige verden vil man ikke innrømme. I forhold til såkalte vanlige lovbrudd har man i forvaringssaker senket kravet til bevisførselen til et uanstendig lavt nivå. Man skulle tro at innføring av forvaringsinstituttet er juristens måte å føre eller tolke oss inn i en høykultur på. I så fall støtter de seg solid på Nietzsche som sier; ”Nesten alt vi kaller ”høykultur” , er basert på en åndeliggjøring av grusomhet”. Og er ikke denne merkesettingen, denne kategoriseringen av mennesker en åndeliggjøring av grusomhet. Man har på mange måter gitt institusjonens ondskap et ansikt gjennom forvaringsinstituttet.

Man har glemt det faktum at vi mennesker har våre små og ofte patetiske lyter, disse særegenhetene som gjør oss til individer og som vi på mange måter er dømt til å leve med. Her er det ingenting som forsoner, forener eller engang prøver på å skape harmoni og ro i en allerede svært så urolig, hetset og sårbar fangebefolkning. I stedet prøver man å få fangen til å tro at absolutt alle andre oppfyller sine etiske forpliktelser, og dermed begrunner eller legitimerer man både den hysteriske kontrollvirksomheten og det straffekåte misbruket av forvaring samtidig som man inntar det moralske høysete med den største selvfølge.

**Arve E. Hansen,
styremedlem KROM**

Artikkelen var opprinnelig et foredrag i KROM (Norsk forening for kriminalreform)

Maktapparatet i verden kan synes helt overveldende og uovervinnelig for oss som ser skeivhetene og urettferdigheten, og ønsker et bedre liv for oss selv og andre – og en levende planet det går an å bo på. Hvordan skal vel lille jeg kunne ha noen innflytelse på verdens skjeve gang?

Nyhet: neoisme!

Folk flest forbruker mye media. Aviser og ukeblader på bussen og i pauser, radio gjennom dagen og timevis med nettsurfing og TV hver kveld. Og nyheter, nyheter, hele tiden nyheter, kontinuerlig oppdatert 24-timer i døgnet, og levert rett i øreproppene hvor du enn er. Hvorfor har vi blitt så besatt av nyheter?

Det er primitive psykologiske mekanismer i huene våre som trigges av nyheter. Det som er nytt, anderledes, tiltrekker vår oppmerksomhet. Det er uunnværlig for ethvert dyrs overlevelse: det kjente vet vi hvordan oppfører seg og kan derfor ignorere, men noe ukjent trenger oppmerksomhet fordi det kan representere en fare som ennå ikke er bestemt.

Så media lever av våre urgamle instinkter, årvåkenheten for det ukjente. Men er nyhetene egentlig så interessante? Er ting viktig bare fordi det er *nytt*? For mediernes oppmerksomhet er kortvarig. Viktige og interessante hendelser kan bli rapportert, men neste dag er de glemt til fordel for en nyere nyhet. Verden blir oppstykket og overfladisk, en uendelig rekke snapshots uten dypere innhold. Hva med de dramatiske greiene som skjedde borti-der i *forrige* uke, hvordan gikk det med *det*? Vi ville gjerne hørt fortsettelsen, gjerne sett det i en større sammenheng med årsaker og samfunnsforhold. Men slikt er det ikke plass eller tid til i dagsaviser og TV-nyheter, for verden går videre, fort, fort, og det gjelder å henge med!

Dette blir en effektiv manipulering av våre tanker. Ved å rette vår oppmerksomhet mot det som stadig er nytt, får vi ikke tid til å tenke ordentlig over det vi får presentert. Og ettertanke er farlig for makthavere, det kunne jo hende at vi kom til andre konklusjoner enn de ønsket når vi fikk tenkt oss om...

Høyrevridde penger

Slik må det bli i en kommersiell medie verden, hvor det viktigste jo ikke er innholdet de lager/presenterer, men hvor mye *penger* de tjener. Høyt betalte direktører og markeds-sjefer må stå til rette for aksje-eierne, og kunne vise til overskudd og vekst – da er det ikke snakk om kritisk journalistikk eller vern om det frie ord. Dermed er det ikke hendelsen innhold, men “innpakningen” som blir det viktigste. Nyheter har verdi bare som *nye*, og da helst sensasjonspregede eller sjokkerende nyheter: det tiltrekker seg mer oppmerksomhet, og selger flere aviser/blader/TV-tittere.

Så mediernes form er i høy grad skapt av markeds-mekanismer, og alle er fanget i spillet; de må være med på leken for å overleve økonomisk. Men det er også mer direkte politikk med i bildet. Som på alle områder, blir eierskapet til mediene samlet på færre og færre hender. Og de store investeringsselskapene har mildt sagt ingen radikal samfunnsforandring på agendaen. Toppsjiktet i samfunnet har aldri interesse av forandringer nedenfra, men vil gjøre alt de kan for å opprettholde det systemet de har klatret opp i og tjener gode penger på. På tross av vakre ord om pressens uavhengighet blir toppfolkene i media valgt ut etter dette, og tilhører det samme sosiale sjikt som politikere og investorer, med personlige vennskap og uformelle avtaler inngått på hytteturer eller i cocktail-selskaper.

Alle kommersielt drevne medier blir dermed konservative og høyrevridde i sin farge. For nyheter er ikke nøytrale; det er alltid en viss vinkling i hvordan de blir presentert, og ikke minst *hva* som blir dratt fram – og hva som ikke blir det. En venn av meg forklarte at han leser avisene hver dag for å se hva de *ikke* skriver om i dag...

Hvis du har litt trening, er det ikke vanskelig å se nyhetsmediernes propaganda, og hva slags bilde av verden de vil skape med sitt fokus og ordvalg. Men ekstra tydelig blir den i ekstreme situasjoner, hvor vi skal hjernevaskes til å tro på de mest usannsynlige sammenhenger og løsninger. Da blir propagandaen helt krakilsk, og kaster alle

sannhets- og rimelighetskrav på båten. Siste eksempel i en lang rekke er nå Irak-krigen, hvor den amerikanske regjeringen diktet opp en historie om kobling mellom Al-Qaida og Saddam Hussein, selvom alle spor etter 11. september pekte mot grupper i det USA-lydige Saudi-Arabia. Og at Saddam hadde masseødeleggelses-våpen som kunne true oss alle. Dessuten var han en slem diktator. Eneste løsning var å avsette ham gjennom en krig.

Storyen ble spredt av erke-reaksjonære CNN og andre regjerings-lojale medier, og raskt var også alle norske politikere og kommersielle medier med på historien. “Jo,

krig er fælt, men det må vel til...”. Etter den katastrofale krigen som liksom skulle bringe demokrati og menneskerettigheter til det stakkars folket i Irak, er bin-Laden fremdeles på frifot, 100 000 irakere er drept og ingen har klart å finne noen masseødeleggelses-våpen verken før eller etter invasjonen. Vi tror heller ikke på den amerikanske regjeringens tårevåte kamp mot diktaturene, for i motsetning til hva media håper så husker noen av oss dengang Saddam var “good guy” under krigen mot Iran,

Makt i samfunnet er ensbetydende med makt over menneskenes tanker.

og da var det handel og våpenleveranser, og ingen snakket om mangel på demokrati eller det at Saddam massakrerte kurderne i landet. Vi husker også en lang rekke andre diktator-regimer som den amerikanske regjering enten har støttet eller rett og slett innsatt ved statskupp.

Invasjonen av Irak kom ikke for å stanse masseødeleggelses-våpen eller fordi Saddam var slem, men fordi han var et hinder for de vestlige kapitalinteressenenes tilgang til landet. Det ser vi jo tydelig nå i etterkant, hvor seierherrene deler byttet av røverkrigen. Store vestlige selskaper har gått inn og sikret seg viktige deler av landets økonomi – bl.a. verdens nest største oljeresurser – og tidligere offentlige oppgaver som nå har blitt privatisert, delt ut til markedet, på tross av sterke protester fra irakse arbeidere som utmerket forstår hva som egentlig skjer. Ingen av de kommersielle mediene peker på disse sammenhengene, og ikke NRK heller.

Og nå er de på'n igjen. Nå skal vi bearbeides til å godta USAs neste koloniale utspill, invasjon av Iran – og deretter Syria? Følg med, følg med...

Håpløs elendighet

Et annet maktmiddel media bruker mot oss er den stadige rapporteringen av elendighet. Joda, det skjer mye fælt i verden, urettferdighet, sult, kriger, ulykker, en stadig aksellererende miljøkrise. Men hva blir effekten av å bli overøst med dette hele tiden? Verden er stor, altfor stor til at lille jeg kan forholde meg til alt som skjer. Reaksjonen blir håpløshet. Problemene i verden virker altfor mange

og altfor store, det nytter ikke å kjempe i mot eller prøve forandre noe. Dette behøver ikke engang være planlagt politikk av mediene, noen ondsinnet konspirasjon, men resultatet blir likevel resignasjon, skaper avmakt. Og det er en knugende belastning for oss å gå rundt å være oppmerksom på så mye elendighet hele tiden.

I tillegg til den ufattelige elendigheten rapportert fra den vide verden, produserer media også en mengde “lokal-elendighet” for oss, små nok til å kunne fattes og fordøyes, og ennå mer skremmende fordi de skjer *her*. En uendelig rekke med vold, ran, groteske overgrep og drap fyller overskriftene. Selv om slikt i virkeligheten skjer veldig sjelden i lille Norge, gir det enorme medie-fokuset inntrykk av at det ikke er trygt å gå på gatene lenger.

At folk blir redde for hverandre blir nok en hindring mot at vi finner sammen og aktivt gjør ting selv, i virkeligheten utenfor medie verden. Du veit jo aldri om

Til syvende og sist dreier det seg om dette: tør du leve ditt eget liv??

naboen egentlig er en gæern seriemorder eller pedofil voldtekstmann. Splitt og hersk.

Selv radikale medier som Klassekampen faller i denne fellen. Riktignok fokuserer de på viktigere elendighet enn de kommersielle mediene, og følger oftere opp med dypere reportasjer. Men i overveiende grad beskjeftiger de seg med storpolitikk og politikere, og der er det jo full elendighet. Hva med å også rapportere noe av det positive som skjer i verden? For på et direkte, folkelig nivå skjer det mye bra. Tusener av grupper og enkeltpersoner har innsett hvor meningsløst det er å prøve å nå fram gjennom parti-systemene, og driver heller sin politikk direkte på grasrotplan. Og oppnår seiere. Vi kunne trenge mer oppmerksomhet om dem, det gir håp til oss vanlige mennesker om at det faktisk nytter å handle. Og det er mange flere av dem enn av de sleipe, korrupte politikertrynene vi ser i media hele tiden, og med mye større potensiale til forandring.

Du kan finne slik informasjon også, men ikke i de kommersielle massemediene. De gjør tvertimot alt de kan for å distrahere deg fra å se større sammenhenger eller å oppdage at du faktisk har makt og aktivt kan skape forandringer, bryte ut av den passive kikker-tilværelsen de har fanget deg i – fordi de tjener gode penger på å ha deg der:

Støy og pisspreik

En ting er mediernes kortvarige og overflatiske nyhetsdekning, deres høyrevridde farge og all elendighetsjournalistikk. Men mer og mer er innholdet i de såkalte nyhetsmediene alt annet enn nyheter. Bare ta for deg Dagbladet eller VG en hvilken som helst dag. Hvor mye er egentlig nyheter, hvor mye er viktig eller interessant? Minst halvparten av dagsavisene er sport, og selv om det skulle interessere deg, får du ikke mye egentlig sportsstoff heller. I overveiende grad er mediene sladder om kjendiser, enten disse er sportsfolk, underholdningsartister eller politikere. Det dreier seg ikke om hva de mener eller gjør, men om deres sex-intriger, vektproblemer eller hjemmeinnredning. Alt blir gjort til “koselig” ukeblad-stoff, overflatisk, upolitisk og ufarlig.

TV er nok hovedårsaken til dette. I et sånt visuelt

medie blir jo nettopp *utseendet*, overflaten, dominerende, akkurat som ukebladene mest er bilder. En politiker blir populær etter hvor sjarmerende eller velkledd han er, uansett om han egentlig er en kjeltring og bare prater tull. Carl I. Hagen er vel kroneksempelen på dette (selvom det er uforståelig for meg at noen kan synes han er sympatisk). Motsatt vil en politiker som faktisk har noe fornuftig å si ikke vinne fram hvis hun ikke kan spille sin TV-rolle med kjappe kommentarer og humor. I de såkalte diskusjonsprogrammene er dessuten taletiden så kort at lengre og mer innviklede sammenhenger ikke kan legges fram. Det blir bare offentlighet krancling på ungdomsskole-nivå, der seerne fryder seg over den som blir grillet. Vinneren blir den som er best til å finne på en løgn eller bortforklaring i høyt tempo. Alt blir underholdning, og temaet for diskusjonen glir i bakgrunnen.

Det har blitt gjort interessante undersøkelser der én gruppe fikk se en slik TV-duell, mens en annen gruppe bare hørte lyden. Seerne kåret den mest karismatiske debattanten som vinner, mens lytterne kåret den andre, fordi de faktisk hørte etter hva hun sa.

Appelsinhud og dårlig ånde

I tillegg til å lede vår oppmerksomhet bort fra viktige spørsmål og problemer, og hjernevaske oss til å gå i takt med makteliten, har media en annen og minst like viktig funksjon for å opprettholde dagens samfunns-system: å sørge for at vi fortsetter å KJØPE, og helst stadig mer. Direkte skjer dette gjennom masse reklame, som finansierer alle de kommersielle mediene. Og hvis du tror du kan beskytte deg mot reklamen fordi du har en bevisst holdning til den, tar du feil. Hvert år brukes det milliarder av kroner på reklame i Norge – tror du virkelig

TV er blitt den definitivt største maktfactoren i vårt samfunn. Det kan stemple og utstøte folk, avsette ministre, skape hysteri og flytte milliarder.

næringslivet hadde punget ut dette hvis det ikke virket?? For reklamen går forbi din bevisste motstand, og virker underbevisst. Selv om du sitter og gremmer deg over de teite shampoo- eller tyggegummi-reklamene som maser på skjermen, så lykkes de likevel i å plante en merkebevissthet i huet ditt. Når du står på supern og må velge en vare blandt ørten merker, griper du i farta heller en pakke du kjenner igjen enn noe ukjent. Reklamebransjen er profesjonell og har lang erfaring, og har blitt en hel vitenskap som bruker psykologer for å avdekke og utnytte våre reflekser og tilbøyeligheter mest mulig. Eneste måten å beskytte seg mot reklamen på er å la vær å innta den!

En annen form for reklame som har eksplodert i omfang de siste åra, er alle bladene om hobbyer og spesialinteresser. Bilblader, datablader, golfblader, sigarblader, blader for gravide, osv osv. Det er klart de også inneholder interessante artikler, men mest er det omtaler og tester av nye produkter. Og tipsene og idéene til nye ting du kan gjøre innebærer som oftest noe du trenger å kjøpe. I tillegg til mengder av direkte reklame for relevante produkter.

Reklamens direkte kjøpe-propaganda er påtrengende og lett å se. Men indirekte virker også innholdet i programmer og artikler i samme retning. Virkelige og spilte mennesker i media er alltid unge, vakre og med utrolige begavelser – selv de som gjør noe så lite glamorøst som å kommentere værkartet må være sex-bomber. I TVs fantasiverden lever rollefigurene aktive og spennende liv, har intens og eksotisk sex, tjener masse gryn, fakker gangstere og ordner opp, med en urokkelige moral og tåredryppende edelmodighet. Det er klart at når du føres med dette daglig i årevis, så farger det ditt bilde av

hvordan man bør være.

Men ingen av oss er såne supermennesker. Medias viktigste reklameoppgave er å skape misnøye. Misnøye med deg selv sammenliknet med de slanke, plettfriske og veltrenede menneskene de presenterer. For fornøye mennesker er dårlige forbrukere! Og etter at “behovet” og misnøyen er plantet, kan reklamen komme hjelpende til for å vise deg løsningen på “problemene”: en ting, en vare du kan kjøpe! Og om kremen ikke egentlig har noen rynkefjernende effekt og moteklærne ikke gjør deg til noen sex-bombe, så kan du ihvertfall føle at litt av modellenes glamour smitter av på deg når du bruker de samme produktene. Hadde det ikke vært for media, hadde du spart de pengene og sluppet å drømme om ting som større pupper eller fastere mage.

Bare se, ikke røre

Det suverent viktigste av mediene er TV. For mennesket er synssansen den dominerende, og tar over bevisstheten vår på en helt annen måte enn hørsel, lukt eller smak, som

er dårlig utviklet i forhold til andre dyr. Hvem klarer la vær å se på en TV som står på? Alle som har sittet på en pub med TV veit hvor plagsomt det er å nærmest automatisk måtte følge med på et program man ikke engang er interessert i.

TV er derfor det mest avhengighetsskapende av alle medier. De levende bildene, fargene og lyd i høy kvalitet utgjør et totalangrep på sansene så sterkt at vi ubevisst forveksler det med virkeligheten. Det er derfor vi kan bli så revet med av en film, føle at vi deltar og gi illusjonen av at vi opplever noe.

Med sitt faste grep om folks bevissthet har TV blitt den definitivt største maktfactoren i vårt samfunn. Det kan stemple og utstøte folk, avsette ministre, skape hysteri og flytte milliarder.

Og det er ikke lett å slippe unna, for TV har en selvforsterkende effekt. Jeg merker at jo mer folk ser på TV, jo mindre kritiske blir de, jo mer vil de se. Som medianekter merker jeg fort når jeg prater med folk som ser mye på TV. TV-titterne prater ofte direkte om media-verdenen sin. Ting de har sett, hvem regissøren var, sammenlikninger med andre av hennes filmer, osv. Men ennå oftere dukker fantasiverdenen deres opp i andre samtaler, som assosiasjoner til virkelige mennesker eller hendelser. “Det er jo akkurat som han der i den der filmen...”, “Det minner meg om en film av...”. Det virker så trist og fattig at jeg får helt vondt; opplever de ikke noe *selv*? Har de ikke noe virkelig liv?

For hva er det egentlig som skjer når vi ser på TV? Ingenting! Det eneste som skjer, er at du sitter med øynene åpne og puster. På skjermen skjer det en masse – men med andre mennesker. Det er *de* som opplever noe, du får ikke lov til å være med. Bare se på. Ellers i livet ville vi tydelig sett at en slik situasjon er drepende *kjedelig*.

Med dataspill får du ihvertfall være med selv, om enn i en liksomverden der du bare får bruke to av sansene dine, syn og hørsel. Men du er fremdeles aleine, uten direkte kontakt med andre mennesker.

Folk flest sitter foran TVen fra Dagsrevyen til leggetid, bare avbrutt av små pauser mens de henter seg den

Et ukonvensjonelt liv gir langt flere muligheter til løsninger på problemer og ønsker

ferdigmaten eller snackset som reklame-innslagene lærer dem at de trenger. Slik stjeler TV tiden din, 4-5 timer tapt hver eneste dag, som du kunne brukt til å *leve*. Den vanlige reaksjonen jeg får på min TV-neking er “jammen, hva gjør du om kveldene da? Hvordan får du tiden til å gå?”. Her burde det ringt en alarmklokke i hodene deres. For når tiden betraktes som et onde, noe du skal *fordrive*, er du allerede langt ute på kjøret.

I massemediene er det produksjonen av innholdet som er kostbar, mens det koster veldig lite å spre det til mange mottakere. Dermed får man råd til å vise fram de beste artistene, som du aldri ville hatt råd til å se live, eller i det hele tatt visst om. Massemedier er enveiskanaler, fra et senter ut til tusener eller millioner av mottakere. Og i motsetning til det virkelige liv, mottar alle de samme bildene og ideene. Denne ensrettingen av vår virkelighet kveler mangfold og egne tradisjoner. Det er dessverre rikelig med eksempler på blomstrende lokale musikktradisjoner som raskt ble borte da folk fikk TV. For der braser plutselig hele verdens beste uttøvere inn i stua, og den hobby-jammingen du før elska på landsbyfesten virker plutselig primitiv og pinlig sammenliknet med TV-ens sofistikerte verden. Alle kan synge, men mister fort lysta hvis de måler seg mot Pavarotti.

Det verste med TV er likevel ikke at den stjeler tiden vår og pumper oss full av reklame og reaksjonære holdninger der vi sitter hypnotisert, fanget. Det verste er den passiviserende effekten, som er uavhengig av hva slags program du ser. Uunngåelig vokser det fram en forestilling om at underholdning er noe ferdiglagd som kommer til deg utenfra, der du bare har en passiv rolle som mottaker. Dette appellerer til vår late instinkter, men er drepende for ditt virkelige liv.

Radio er et mildere medie, som ikke overtar hele oppmerksomheten din slik TV gjør. Og der finnes det alternative, ikke-kommersielle kanaler. Har du en PC med bredbånd, kan du høre nettradio fra hele verden.

Makt

Selvom makt kan virke veldig reell og overveldende, er den til syvende og sist bare psykologisk. En maktfaktor – Staten, penger – eksisterer bare så lenge vi aksepterer dem, er med på leken. Penger blir verdiløse hvis folk ikke aksepterer dem som byttmiddel. Og selv Statens voldelige maktmidler bak speilet – politi og militær – er reelle bare så lenge de ansatte velger å følge ordre, fordi de tror det er til det beste eller ihvertfall eneste løsning. *Makt i samfunnet er derfor ensbetydende med makt over menneskenes tanker.*

Vi konkluderer våre holdninger og gjør våre valg etter den informasjonen vi sitter inne med. Hvis du kan kontrollere hvilken informasjon et menneske får, kan du derfor i høy grad også kontrollere hva det tenker og dermed hvordan det handler. Når informasjonen i stadig høyere grad kommer fra massemedia, blir det i stadig høyere grad massemedia som bestemmer hva vi tenker og hva vi gjør – og hva vi ikke skal tenke på og ikke skal gjøre.

Men her er ditt våpen. Ditt ultimate våpen mot en effektiv, profesjonell og ressurssterk propagandamaskin. Du kan bare skru den av! Du kan nekte den tilgang til din hjerne. Du behøver ikke lese dagsavisene for å følge med i verden. Du trenger ingen radio eller walkman som surrer i øra dine dagen lang. Det er ikke nødvendig med TV for å kunne slappe av eller ha det kult. Og du klarer deg helt fint uten ukebladene og livsstilsmagasinene indirekte reklame. Du trenger ikke media – det er de som trenger deg.

ANTI TV-TERROR

Fjernkontrollen som kan slå av alle typer TV-er! Diskrét nøkkelring

www.tv-b-gone.com

Turn Off...

Det har vært en veldig økende bevissthet på hva slags mat vi putter i oss, og hvordan det påvirker helsa, med slagord som “Du er hva du spiser”. Men det er langt færre som tenker på hva de stapper inn i *hodene* sine, den “mentale føden”. For på liknende måte som vi fysisk er hva vi spiser, så blir psyken vår i høy grad bestemt av hva vi ser på/leser/opplever.

Det kan virke drastisk å skulle kutte ut daglig masse-media. Du føler at du burde følge med, at du burde bry deg om det som skjer. Og det er jo en god ting, det burde vi. Men som jeg har prøvd å påpeke så er nyhetene et bøffe-produkt, du får ikke det de lover. Det er veldig lite relevant info du går glipp av ved å kutte ut nyhetene daglig. Og når det skjer store, viktige ting får du høre om det likevel; du prater med folk, du ser avisforsidene i kiosken, og er du interessert kan du alltid oppsøke mer detaljert info. Spiller det egentlig noen rolle om du fikk vite om flodbøl-gen i Asia først et par dager etter hendelsen?

Det er ikke nødvendigvis skadelig å lese en dagsavis i ny og ne heller. Det blir som med mat: noe er direkte skadelig, men smaker godt; noe er litt næring, men mest nam-nam, og noe er skikkelig sunt og nyttig for kroppen. Du blir ikke akutt syk av å spise sukkertøy eller bløtkake, men kan bli det hvis du gjør det hver dag. Det er forholdet mellom det nyttige og det innholdsløst underholdende som teller. Om du aldri åpner et VG eller Dagbladet igjen, går du ikke glipp av en dritt. Mer seriøse (men likevel konservative) blekker som Aftenposten eller Dagsavisen har litt næring, men bør ikke inntas daglig.

Og uansett hvilke medier du forbruker, kan du aldri ta en artikkel, radio- eller TV-program for god fisk. Du må alltid ha klart for deg hvilke holdninger mediet representerer, og hvem som har interesse av at du tror på det de formidler. Det er langt viktigere og mer interessant enn selve innholdet! Når du har fått trening i dette, kan du skumme massemedia i ny og ne uten å ta for stor skade av det.

Aviser og magasiner er fristende underholdning på lange, kjedelige bussturer til jobben. Men du har ingen plikt til å følge med i det som media påstår er viktig. Ta heller med en god bok! Biblioteket er dessuten gratis, mens en avis hver dag blir over 3000 kr. i året – for de pengene ville du hatt råd til bredbånd og kontinuerlig tilgang til seriøse nettsteder og nettradio.

Røyk og reis til Berlin
fortsettelse fra side 14

vi hasjen på oss. Tyskland opererer nemlig med en adskillig mer liberal narkotikapolitik enn Norge. Dersom man blir tatt med under tre gram, blir ikke saken strafferettslig forfulgt.

Igjen begynner vi å bli temmelig sultne, og vi beslutter å spise på en restaurant i samme bydel. Café Kafka. Stedet er intimt og koselig, og et stort bilde av den tsjekkisk-tyske forfatteren fyller hele den ene langveggen. Dette er første gang i løpet av oppholdet at vi spiser på en ordentlig restaurant, og det er deilig å kunne bruke god tid på maten, fremfor å kaste i seg en kebab på et gatekjøkken. Jeg bestiller kylling i karri-saus og ris dandert med wokgrønnsaker, og det smaker vanvittig bra. Kvelden fort-

Anarki og forsvar
fortsettelse fra side 7

Gevinsten ved å leve i et anarki (selv om det ikke spiller noen rolle om vi noen gang vil komme dit, da det er veien som gjelder) er at gründeren kan stresse fritt rundt med alle prosjektene sine, mens hippien får lov å ligge i gresset og dovne seg og røyke rever dagen lang. Dette fordi de ikke er prisgitt verken traurig byråkrati for å understøtte staten, eller tradisjonelt lønsslaveri for å understøtte pengesystemet. Å bruke dette drømmesamfunnet kontrasterende på dagens virkelighet, er – som vår kjære Leonard Borgzinner påpeker i sin sterkt undervurderte bok *Anarki og adel* – mer rasjonelt og fornuftig enn å se på stat, penger og da altså evt. verneplikt som eviggyldige naturfenomener.

setter også i samme bydel, mer eksakt ved Schlesisches Tor. Watergate er en nattklubb som spiller chill out, trance og techno, og til tross for at det i utgangspunktet ikke er helt mitt musikalske landskap, er faktisk stedet veldig koselig. Store vinduer vender ut mot vannet utenfor, og det er deilig å røyke seg fjern mens man beundrer utsikten og ser nattermørket senke seg over Berlin. Vi blir sittende og røyke og drikke øl til nærmere tre, før vi tar taxi tilbake. Natten avsluttes med dönerkebab på gatekjøkken, før vi drar tilbake til leiligheten og røyker oss i søvn.

Neste morgen er jeg og Adrian nødt til å stå opp klokken ni for å rekke flyet tilbake til Norge. Vi har bare fire timers søvn på samvittigheten, og er i ganske dårlig form da vi sitter i stuen og spiser kvalmende tysk kavrebrød med et tykt lag sjokoladepålegg. Vi pakker koffertene og sier adjø til de

Som demokratisk foregangsland burde vi hive verneplikten på historiens skraphaug med jødeparagrafen – en annen grunnlovsbestemmelse som harmonerer dårlig med våre frihetlige og egalitære demokratiske verdier.

Totalnekting er konfronterende og tvinger fram ansiktene bak maktapparatet – men å møte dem er langt mindre skummelt enn å gå rundt som en servil, men potensielt tikkende bombe.

Det er sjelden man ser totalnektere drive moralsk utpressing av dem som valgte å lure seg unna, avtjene sivil verneplikt eller gikk inn i Forcen med rak rygg. Men motsetter man seg ytre tvang på denne måten, ligger det kanskje litt i kortene at man også er for andres rett til å forvalte livene sine på egne premisser.

Men medianekt har likevel en pris. De fleste nekter jo ikke, og dermed blir du en outsider. For veldig mange samtaler på T-baner eller kantiner dreier seg om hva folk så på TV i går, eller ting avisene har tatt opp.

Så til syvende og sist dreier det seg derfor om dette: tør du stille deg utenfor dette overfladiske fellesskapet, søke et bedre og mer velinformert liv, med egne tanker og interesser??

Er du voksen nok til å drite i stadig skiftende moter, og bruke klærne dine til de er utslitt? Innreder du kåken din etter egne behov, eller ser den ut som en møbelkatalog? Lever du ditt *eget* liv?

Kanskje er det lurt å droppe ut av mediahelvetet gradvis. Det vanskeligste for folk flest er å leve uten selve heroinet blandt media: TV. Ingen av oss klarer å ha en TV i huset uten å bruke den, det er bare en myte at “du kan jo bare slå den av”. Klarer du å ta konsekvensen av din nye innsikt, og pælme TV’en helt ut?

Det er klart det er kult å se en film i ny og ne, men du trenger ikke TV til det. De fleste har jo etterhvert en PC i huset. Nyere maskiner kan spille av DVDer, og på eldre bokser kan du bruke VideoCD- eller DivX-formatet, som presser en hel film inn på en vanlig CD – og kan kopieres med en vanlig CD-brenner.

Drop Out!

Gratulerer! Ved å kutte ut kommersielle medier har du tatt første skritt på veien tilbake til virkeligheten. Det er en drastisk forandring i livsstil, og i begynnelsen vil du sikkert føle deg litt lost og forvirret. Hva skal du gjøre i steden?

Gradvis kommer du til å oppdage hvor mye det er å gjøre i livet når du har sluppet fri fra avisenes og TVens jerngrep. Sakte men sikkert vender initiativ og interesser tilbake. Fra å betrakte tiden som noe kjedelig som må fordrives av non-stop lyd og bilder, kommer du mer og mer til å nyte å bare ha det stille, og få plass og tid til dine egne

Ingredienser til en minimal nyhets-diett:

www.truthout.org
www.democracynow.org
www.indymedia.org / .no
www.gateavisa.no
www.whitedot.org

Morgenbladet (ukeavis)
Klassekampen (helge-abo)
Le Monde Diplomatique (nordisk utgave, månedsavis)
Information (dansk)
New Internationalist
Direct Action

tanker og ideer. Følelsen av tap erstattes etterhvert av selvstilliten og tryggheten på at du selv klarer å fylle livet ditt med noe interessant, hyggelig og spennende. Om det så er å besøke venner og bekjente, dyrke planter i hagen, lese om arkeologi eller makramé, engasjere deg politisk, lære et instrument, lage Gateavisa, gå ut og oppleve naturen eller pakke ryggsekken og dra på loffen. Uten medias ensretting av dine tanker vil du etterhvert gjøre dine egne, frie valg. Og et ukonvensjonelt liv gir langt flere muligheter til løsninger på problemer og ønsker enn da du fulgte saueflokken og tenkte som dem.

Det gir deg også friheten til å leve mye *billigere* enn før. Uten reklamens påvirkning blir det langt mindre du føler behov for å kjøpe. Og etterhvert som fokuset på *ting* avtar og du ikke lenger sammenlikner deg med hva andre har, kan du bli

fornøyd med en mye enklere levestandard uten å føle deg mislykket eller fattig. Så lenge du har mat, klær, tak over hodet og tilgang til helsetjenester – noe du i Norge har selv som sosialklient – behøver du ikke tenke mer på det materielle, og kan fokusere på viktigere ting. Og med mindre behov for penger behøver du heller ikke jobbe så mye, og får mer tid til dine egne interesser. Etterhvert kommer du til å synes synd på alle lønnsslavene som jobber og stresser for å betale for sine luksuriøse klær, boliger og biler, som media forteller dem at de må ha for å være vellykkede.

Et forferdelig faktum som vi sjelden orker å tenke på, er at vi bor på en planet som ødelegges i høyt tempo – store deler av den er allerede død. Grådighet og industrialismens forbruker-livsstil er den direkte årsaken til dette. Når du nå slutter med det maniske forbruket av meningsløse varer og tjenester, bidrar du hver eneste dag til å motvirke dette kollektive selvmordet, istedenfor å sitte som en livsfjern Titanic-passasjer og klappe for orkesteret – eller MTV – mens skipet synker.

Are Hansen

andre, som skal bli i denne fantastiske byen i nærmere en uke til, og følgelig fremdeles ligger i halvsøvne. William er så storsinnet at han, til tross for at han er minst like halvdød som oss, tilbyr seg å følge oss til s-bahn terminalen. Han vinker oss adjø i det vi setter oss på S-Bahn til Shönefeld flyplass. Vi sier ikke stort til hverandre på den 45 minutter lange togturen. Ikke da vi sjekker inn på gaten heller. Men vi smiler, til tross for at vi er døden nær av trøtthet, og en visshet om en vellykket tur, til tross for at nyttårsaften ble noe kaotisk, er absolutt tilstedeværende. På flyet sovner vi øyeblikkelig, og våkner ikke før vi lander på Gardermoen.

Skal man prøve seg på en oppsummering av reisen, er det nærliggende å trekke en konklusjon om at tre dager er alt for lite for å bli kjent med en såpass enorm by, både på et kulturelt, historisk og gastronomisk plan.

Det var så uendelig mye jeg ikke fikk sett, ganske enkelt fordi tiden ikke strakk til. Men jeg sitter i alle fall igjen med uendelig mange inntrykk. En av tankene jeg har gjort meg opp, er at nordmenn har mye å lære av tyskerne stillfarenhet, noe som tydelig kommer til syne i bybildet. En byrunde i Oslo, kan fort vise seg å bli en svært ubehagelig affære, da de overbefolkede utestedene skjemmes av så mange aggressive og overstadig berusede elementer. Etter tre kvelder i Berlins pulserende natteliv, så jeg et fåtall synlig berusede personer og ikke en eneste situasjon som kunne minne om bråk eller ubehag. De har en slags sofistikert modenhet over utelivet, som er ganske fraværende på våre trakter. Berlin er en by jeg hadde vært veldig komfortabel med å bo i.

GAs utsendte, Vegard A. Oter

Lovlydig paragrafrytteri har sjelden brakt oss nærmere et fullendt demokrati. Ønsker Vernepliktsverket seg et *folkeforsvar* snarere enn et *folk* de kan herske over, burde de snarest nedlegge seg selv. Hvis ikke må det være lov å spørre hva vi skal med et forsvar som bryter alle verdiene det har til hensikt å opprettholde.

Pål Flakk

1) “Tsargeneraler ved frontene marsjerte mot St. Petersburg og Moskva for å styrte bolsjevikene, og mange av bolsjevikenes politiske motstandere sluttet seg til dem. Disse styrkene ble kalt hvite, mens bolsjevikene var de røde” – Sitert fra *Verden 2*, Cappelen 1997.

Kilder:
Harold Barclay: *People Without Government*. Kahn & Averill, London, 1990.
Howard J. Ehrlich (Red.): *Reinventing Anarchy, Again*. AK Press, 1996.
Donald Room: *What is Anarchism? An Introduction*. Freedom Press, London, 1992.
Vernon Richards: *Lessons of the Spanish Revolution*. Freedom Press, London, 1983.
Sveen Aastad: *Verden 2*. Cappelen, 1997.
Ida Mett: *The Kronstadt Uprising*. Solidarity, London.
New Internationalist, nr. 374; des-04
Gateavisa, nr. 168 (2/01).
Div. sesjonshefter

Røyk og Reis til BERLIN

nyttårsfeiring 2005

Det er en særdeles spent og forventningsfull ung mann som torsdag 30. desember 2004 vekker en av Gateavisas svært engasjerte medarbeidere i leiligheten hans på Oslos østkant ved totiden. Til tross for at han kun er antrukket en luftig boxershorts og gnir seg søvnig i øynene da han åpner døren, smiler han og viser en genuin glede over å få besøk av meg. Smiler avtar ikke akkurat da jeg nevner at jeg har tatt med i underkant av et gram god hasj, og på spørsmål om hvordan humøret er for en aldri så liten mornings, får jeg et kontant ja som svar. Jeg setter fra meg bagasjen i gangen, og mens min venn i GA-redaksjonen går inn på badet for å utføre morgentoiletet, setter jeg meg ved skrivebordet hans og begynner å mekke en joint. Ettersom jeg om bare noen timer skal sette meg på flyet til Berlin, et mekka hva undergrunns synth-og electronicamusikk angår, besluttes det å sette på en av de tidligere platene til Kraftwerk på stereoanlegget, som et adekvat lydbilde til at vi røyker oss behagelig formiddagsferne. Da det siste trekket er tatt, og filteret ligger som et rykende kadaver i askebegeret, trykker min venn meg i hånden og ønsker meg god tur. Jeg åpner bagasjen, kontrollerer en siste gang at jeg har tatt med meg både billett, reiseforsikring og pass, og da alt viser seg å være på plass, smeller jeg igjen lokket på kofferten og spaserer ut i den skarpe desembersolen utenfor.

På Oslo S møter jeg William og Adrian, nylig returnert fra julefeiring med sine respektive familier et sted i indre Østfold. William bor i Berlin, der han beskjeftiger seg med å skrive på sin masteroppgave i tysk. Han er egentlig tilknyttet universitetet i Oslo, men innenfor studier av språk opereres det med en praksis at studenter på masternivå kan bo en lengre periode i utlandet for å kunne praktisere fremmedspråket i det daglige virket. Adrian er, i likhet med undertegnede, ingen utpreget akademikertype, kun en kunstnersjel og friker som anser det for en adskillig mer interessant opplevelse å feire nyttår i Berlin, fremfor å stå på Rådhusplassen sammen med ti tusen andre gretne nordmenn og titte uinteressert på rosa, røde og grønne lysglimt på himmelen.

På flyplassen tar vi en rask matbit på 7-eleven, før vi sjekker inn. Jeg er litt bekymret for at en eller annen narkohund skal se

sitt snitt til å bjeffe mot meg, med tanke på at jeg har sittet og gnidd bare noen timer tidligere og garantert vil avgi lukt for en toptrent narkobikkjesnute, men heldigvis er det ingen hunder å se, og innsjekkingen går smertefritt. Vi kjøper hver vår kartong sigaretter i tax-free butikken, før vi stiller oss i kø til gaten. Vi reiser med et svært billig flyselskap, hvilket betyr at de har kuttet ned på en del goder som jeg tidligere har ansett som en selvfølge på flyreiser, deriblant flymaten, hvilket er en ørliten skuffelse for min egen del, da jeg er en av de få som faktisk synes at den karakteristiske flymaten er fantastisk god. Det er imidlertid en mulighet for å kjøpe mat. Menyen omfatter enkle baguetter, sandwicher og salater, samt øl, vin, mineralvann og kioskvare, men prisene er helt groteske, så jeg velger å la være og heller satse på å få meg snaue to timers god søvn. Jeg vet, av tidligere erfaring, at festing med denne gjengen kan medføre svært sene kvelder, eller tidlige morgener, alt ettersom hvordan man ser det, så det kan være greit å ha litt overskudd før man setter i gang med å utforske Berlins natteliv.

Klokken har akkurat passert halv ni, i det jeg brått våkner av at flyet lander på Schönefeld flyplass, en av i alt tre flyplasser i Berlin. Vi løsner sikkerhetsbeltet, strekker oss etter håndbagasjen og går ut. "Tyskere er pertentlige og ryddige," forklarer William mens vi står ved rullebåndet og venter på bagasjen. "Alt er logisk, men ufattelig tungvint utført."

Det får vi bekreftet allerede få minutter senere, da vi står ved en billettautomat på flyplassens togterminal. William har naturligvis en universalbillett til all kollektiv transport, noe som er en nødvendighet når man bor i en såpass stor by. Jeg og Adrian, derimot, må kjøpe hver vår flexibillett, og med våre temmelig begrensede tyskkunnskaper, må vi spørre William, som behersker språket nesten like godt som sitt eget morsmål, om hjelp, men også han er forvirret.

"Faen," sukker han. "De har forandret systemet siden sist jeg var her."

Han trykker febrilsk på knappene, prøver å finne frem til en tredagersbillett, men kommer i stedet over alle mulige slags fantasifulle billetttyper. De har ikke bare syv-dagers, fjorten-dagers og månedsbilletter, men også billetter som fritidsbilletter, feriebilletter og helgebilletter. Jeg spør William om det ikke er en skranke der man kan kjøpe billetter manuelt, men noe slikt finnes visstnok ikke. Det ender med at jeg og Adrian kjøper hver vår 72 timers billett til 14, 50 euro, før vi setter oss på S-bahn på vei mot sentrum. Jeg kjenner at jeg er glad og tilfreds, og gleder meg stort til å se og oppleve byen. Det er deilig å høre tysk rundt meg på alle kanter, for det er

et så fascinerende språk, så stivt og maskinelt, samtidig som det er så følsomt og vakkert.

45 minutter senere hopper vi av på Alexanderplatz, et slags knutepunkt og et utpreget turiststed i Berlin. Assosiasjonene går øyeblikkelig til Fritz Langs stumfilm *Metropolis* fra 1926, da jeg ser tvårnet som rager høyt over området, og er med på å gi byen et visst futuristisk preg. Vi går inn på en kebabsjappe, der undertegnede selv tillit hva tysk språkføring angår økes betraktelig, da jeg klarer å gjøre meg forstått da jeg bestiller både mat og drikke på tysk. Jeg spiser dönerkebab med hvitløkssaus og drikker Berliner Kindl, et

Av og til er det noen som våkner, gnir søvnen ut av øynene, og danser gjennom tre-fire låter før de legger seg tilbake for å sove mer

lokalt ølbrygg. Det føles godt å sette seg ned. Maten er god, og ølen har en tung og mektig smak og aroma. Og så fantastisk at man kan kjøpe øl på et gatekjøkken. For ikke snakke om at man kan røyke innendørs. Nei, hva kan man si? Det er deilig å være på ferie.

Etter endt måltid tar vi trikken, eller Strassenbahn som tyskerne kaller det, mot Albertinenstrasse, der William bor. Det er i underkant av et kvarters trikketur. Han bor i et hyggelig og rolig boligstrøk, i

nest øverste etasje i en gammel bygård. I leiligheten treffer vi Helge, Tony, Veronica og Lasse, som har ankommet tidligere. Helge er stuptrøtt, etter å ha tatt fly fra Gardermoen kl. syv på morgenvisten og mellomlandet i Brussel før Berlin, og han gjør det klart for seg at han ikke orker å gå ut denne kvelden. De andre har tatt fly med en noe senere avgang, og har derfor mer overskudd, med unntak av Tony, som har vært så uheldig og pådratt seg omgangssyke på vei ned. Han ligger slått ut på en madrass på gulvet, helt utkjørt etter å ha spydd og kaldsvettet i timevis.

William har vært så omtenkssom og forutseende at han har fylt opp kjøleskapet med øl, og sier det er fritt frem, så jeg forsyner meg med en iskald Berliner Pilsner, et annet lokalt merke, og setter meg i stuen med de andre. Vi blir sittende og slappe av og småprate mens tysk MTV surrer på en liten tv i bakgrunnen. William mekker en joint som han sender på rundgang. Den gjør meg umiddelbart fjern og betydelig mer avslappet, og jeg får bekreftet myten om at hasj generelt er av mye høyere standard nedover i Europa enn hva man er vant med i Norge. William forklarer at det er noe som kalles zero-zero, et uttrykk som for meg er totalt fremmed, men det er i alle fall god marokk.

Etter hvert loddas stemningen for å gå ut. Tony er så syk at det er uaktuelt for ham, og blant den hasjrøykende delen av klientellet, virker majoriteten så slitne og medtatte, at de heller vil bli hjemme. Det ender med at undertegnede samt Veronica, William og Lasse beslutter å dra på en goth/synth klubb kalt Limeclub. Jeg er svært forventningsfull, da dette er en subkultur jeg er utrolig fascinert av, og å sitte på en gothklubb i Berlin har lenge vært en drøm for meg, og endelig skal den realiseres.

Limeclub ligger ved tidligere omtalte Alexanderplatz, men et lite stykke unna de verste turistmagnetene. Nærmere bestemt i bruene under S-bahn. Inngangspartiet er

temmelig anonymt, kun en dør uten noe navn, og dersom man ikke vet eksakt hvor man skal gå, vil jeg tro at dette er et sted som er nærmest umulig å dumpe over tilfeldig. Jeg føler meg på en måte ydmyk og privilegert over å få komme dit. Å gå inn på Limeclub, er som å tre inn i en våt drøm. Dunkel belysning gjør det vanskelig å skimte konturene, men man aner en sortkledd langhåret tysker som strekker frem en blek hånd og krever en euro i garderobeavgift. I det man går inn i lokalet, strømmer musikken av vår egen landsmann Apoptygma Berzerk over høyttalerne. Det lille dansegulvet er befolket av en tett gruppering gothere som danser grasiøst og rytmisk til den dystre musikken, og de er sinnsykt dyktige, noe som gjør at en sjenert nordmann med en utpreget fascinasjon for det mørke, romantiske og morbide, men uten noen nevneverdige danseferdigheter, heller går bort til baren og bestiller en Becks fremfor å kaste seg ut på dansegulvet. Slike steder finnes ikke i Norge. På benkene, stolene og sofaene ligger flere sovende mennesker, noen delvis over hverandre. I vårt hjemland ville de umiddelbart blitt vekket, fordi det anses som en uting at folk sover på utesteder, men her kan de sove ut, helt til klokka åtte på morgenvisten. Av og til er det noen som våkner, gnir søvnen ut av øynene, og danser gjennom tre-fire låter, før de legger seg tilbake for å sove mer. Det er så fascinerende å se. Noe annet som virker fremmed for en skandinav, er at det røykes cannabis åpenlyst. William, som har bodd her nede i flere måneder, har fått et betydelig mer avslappet forhold til det, og begynner å mekke en joint på bordet, mens bartender, gjester og dørvakter går forbi uten å kommentere noen verdens ting. Det er helt og holdent akseptert. Jeg røyker meg høy som et fjell, lener meg tilfreds tilbake mens jeg nipper øl og titter utover dansegulvet. Lyssettingen er intens, musikken tindrende vakker. Lydbildet veksler mellom tung goth/electronica, lettere ambient, ebm/synth og enkelte innslag

av black metal. På den ene langveggen henger en stor gullglinsende statue i samme formasjon som Jesus Kristus på korset. I sofaen under ligger to sortkledde jenter med dramatisk sminke og sover med armene rundt hverandre. Synet av de to under den forvridde krusifiksformasjonen på veggen, er så vakkert, og appellerer til et eller annet sterkt og emosjonelt i meg, og jeg tar meg selv i å blunke flere ganger og svelge tungt. I det vi reiser oss for å gå, er klokka nærmere halv fem på morgenvisten. Hjemme i leiligheten er Adrian fremdeles våken, så vi fyrer en rask nattings med ham før vi legger oss, helt utkjørte og mettede på ufordøyde inntrykk.

Vi sover selvfølgelig alt for lenge neste dag. Tony føler seg adskillig bedre, og er den første som står opp. Han er skrubbsulten og ivrig etter å komme ned i nærbutikken for å kjøpe frokost. Jeg sender med ham noen Euro og ber ham kjøpe med rundstykker, skinke og tomater til meg. Da han kommer tilbake, og jeg setter meg ved bordet i stuen og begynner å spise, har klokka allerede passert to, og ennå har ikke alle stått opp. Dette er selvfølgelig uheldig, da det er den eneste dagen i løpet av oppholdet hvor vi har muligheten til å gå i butikker, og i og med at det er nyttårsaften, stenger de fleste utsalgsstedene klokka tre. Veronica har blitt syk i løpet av morgentimene, og orker ikke tanken på å stå opp. En halvtimes tid senere tar de resterende av oss nok en gang trikken mot Alexanderplatz. William insisterer på at vi i alle fall en gang i løpet av oppholdet bør prøve å spise Currywurst eller Boulette, som er to særtyske junkfood-varianter. Adrian, William og Lasse går for Currywurst, som er en sterk karripølse, servert i en pappskål med store mengder ketsjup. Deres hengivne går for Boulette; en karbonade hakket opp i små biter, med valgfri ketsjup eller sennepssaus og et utrolig godt brød. Videre besluttet det å gjøre et krampaktig forsøk på å rekke noen butikker, og William foreslår at vi tar bussen til Zoologischer Garten. På den måten får vi sett mye av byen gjennom bussvindue, og ved endestasjonen er det et rikholdig utvalg av butikker innenfor en rekke genre. På veien passerer vi både riksdagen, universitetet samt en del andre severdigheter, men jeg er dessverre så trøtt og tung i hodet etter den uvanlig lange gårsdagen, at jeg sitter og halvsover og er temmelig uoppmerksom. Ved Zoologischer Garten møtes vi selvfølgelig av stengte butikkdører, da klokka har passert tre, og vel så det, og det er utrolig frustrerende da vi kommer over mange spennende bokhandlere og platebutikker, og dessuten et enormt Beathe Use kjøpesenter, med flere sexbutikker, pornokinoer og runkeabiner, noe som alltid er spennende for turister som kommer fra land med vesentlig

mer konservativ lovgivning enn hva som er gjeldende der nede. Det hele ender med at vi tar banen tilbake til Alexanderplatz med uforrettet sak. Videre tar vi trikken til Greifswalderstrasse/Danzigerstrasse, for å se om vi kan finne et sted og roe ned og ta en kopp kaffe, men enten er stedene stengte eller vanvittig brune kneiper, hvilket er for tidlig på døgnet for samtlige av oss. Det ender med at noen drar direkte tilbake til leiligheten, mens jeg, Tony og Lasse stopper ved et gatekjøkken, der undertegnede prøver en såkalt tyrkisk pizza; En løvtynn pizza som rulles sammen og fylles med salat og kjøtt, Lasse tar turens første dönerkebab mens Tony, med sin fremdeles delvis turbulente mage, nøyer seg med flaskevann.

Da vi kommer tilbake til leiligheten, har Veronica stått opp, men hun er fremdeles i temmelig laber forfatning, der hun sitter på gulvet i rosa pyjamas og røyker langsomt på en filtersigarett. Men hun bestemmer seg for å trosse sykdommen og gå ut om kvelden, man sitter da ikke hjemme alene på nyttårsaften. Når syv møysommelige, langsomme og bedagelig anlagte nordmenn skal dusje, pynte og stille seg for å gå ut, sier det seg selv at det tar tid. Vi er ikke ute av leiligheten før nærmere ti, og i mitt stille sinn er jeg temmelig overbevist om at det vil være et ganske håpløst prosjekt å få bord på en restaurant uten forhåndsreservasjon denne kvelden. Noe jeg ganske raskt får bekreftet. Vi tar bussen til Brandenburger Tor, plassen Kjetil Stokkan synger om i det norske bidraget til Melodi Grand Prix 1990. Rundt midnatt vil omtrent hele Berlin samles på plassen mens fyrverkeri for millioner av kroner skytes opp mot nattehimmelen, og intensjonen vår er å spise på en restaurant i nærheten, før vi kan vandre ut blant folkemassen ved midnatt. Men selvfølgelig er alt enten fullt, eller lukket for private arrangement. Det finnes boder der de selger baguetter og sandwicher, men vi vil alle ha varm mat, derfor tar vi bussen mot Alexanderplatz, men heller ikke der vil de slippe oss inn på noen restauranter. Derfor ender vi opp på BurgerKing. Et par av oss er temmelig stivpyntede, med dress og slips, og vi er sikkert et komisk skue der vi sitter; nyttårsaften i Berlin, klokken tikkende mot elleve, bøyd over hver vår fete hamburger, med ketsjup og majones dryppende fra haken. Etter at vi har spist, har vi et visst tidspress for å rekke tilbake til Brandenburger Tor innen midnatt. Et par av oss, meg selv inkludert, er imidlertid alt for trege til å komme oss ut av BurgerKing, så det ender ikke bare med at vi mister bussen, men også hverandre. Jeg, Veronica og Helge blir vandrende rotløst omkring i et

folkehav av oppyntede tyskere uten noen formening om hvor vi skal gå, eller hva vi skal ta oss til, og først da slår det oss hvor hjelpeløse vi egentlig er uten William som reiseleder. Heldigvis støter vi på Adrian på bussholdeplassen. Han er sendt tilbake for å lete etter oss, og han er hissig og amper over at vi er så trege. Han geleider oss mot de andre, som venter noen hundre meter lenger opp i gaten. William er rasende og skjeller oss ut etter noter, og Veronica, som ikke finner seg i å få slengt dritt etter seg, svarer tilbake i samme aggressive tonefall. Klokken er ti på tolv, og det er fullstendig urealistisk at vi når frem til Brandenburger Tor før tolv, og det er like før William mister besinnelsen fullstendig. Jeg, som er ganske var overfor krass ordbruk og aggresjon, liker svært dårlig de gnisningene som er begynt å dannes i reisefølget. Det

Det er deilig å høre tysk på alle kanter. Så stivt og maskinelt, men samtidig så følsomt og vakkert

besluttet å droppe Brandenburger Tor idèen, og isteden ta S-Bahn mot en nattklubb som spiller tung progressiv house og techno til langt ut på morgenvisten, men da vi står på holdeplassen, uttrykker Veronica stor skuffelse over at vi ikke kan stå på den store plassen og se på fyrverkeriet, så nok en gang forandres planene, og vi bestemmer oss for å dra tilbake til Brandenburger Tor, selv om vi kommer en del for sent. På dette tidspunktet virker det som om alle hater hverandre, og jeg er absolutt ikke komfortabel med situasjonen.

På bussen oppstår flere komplikasjoner. På grunn av det enorme folkehavet, har politiet satt opp veisperringer ved utkanten av Brandenburger Tor, noe som gjør at bussene kjører helt andre ruter enn vanlig. Vi går selvfølgelig glipp av beskjedene som annonseres over høyttaleranlegget, og hjelpeløst ser vi at bussen fører oss en helt annen retning enn planlagt, uten at vi kan gjøre noe med det. I det klokken passerer tolv, og 2004 er historie, befinner vi oss på en overbefolket buss omtrent ved Mohrenstrasse, et fullstendig dødt boligfelt i Øst-Berlin. To ravende fulle polakker skriker og hylar bak oss, i det vi gir hverandre kjølige håndtrykk og mumler avmålt godt nytt år. Da vi hopper av bussen, er klokken ti over tolv og ingen av oss vet riktig hvor vi er, men himmelen er et inferno av lysglimt i et fantastisk bredt spekter av farger. Vi vandrer gatelangs, passerer tyskere med sigarer i munnvikene og champagneglass i hendene. Det føles som å vandre i en krigssone. Kinaputter og raketter smeller rundt oss på alle kanter. Vi klarer aldri å finne Brandenburger Tor. Det ender med nattklubb isteden. Maria am Ostbahnhof er en liten klubb omtrent ved Eastside Gallery, den siste gjenværende rest av Berlinmuren. Køen utenfor det lille lokalet er imidlertid enorm, nærmere femti

meter, og et raskt overblikk over menneskemassen som skal inn på det lille stedet, tilsier at dette ikke vil bli noen trivelig affære. Som sild i tønne, omtrent uten muligheter for å bevege armene. Tony, som er den av oss med flest preferanser innenfor rave/house kultur, er imidlertid innstilt på å stille seg i køen, men vi andre insisterer på å gjøre noe annet. I det vi snur, og nok engang er på vei tilbake mot s-bahn stasjonen, kan vi se på Tony at kvelden er fullstendig ødelagt for hans del. Vi begynner alle å innse at vi kanskje bør være mer kreative med tanke på hva vi skal foreta oss. Et hvert utested, det være seg pub eller nattklubb, vil være overbefolket nærmere to om natta på nyttårsaften i Berlin. Vi drar tilbake til Alexanderplatz. Vi stiller oss i køen til en nattklubb kalt H20, som ikke virker like tettpakket som den forrige, men da vi står på utsiden, hører jeg musaken fra klissete R'n B, en av de få musikkgenrene som fremkaller brekningsfølelser hos undertegnede, så her melder jeg fullstendig pass, og får med meg Adrian og Veronica på å dra tilbake til leiligheten, mens William, Helge og Tony velger å gi klubben en sjanse.

Klokken er tre i det vi endelig kan låse oss inn i leiligheten, sette oss ned, åpne hver vår øl og rulle to kraftige jointer som vi røyker mens vi ser på et fransk nyttårshow på tv. Etter hvert dupper jeg av, men våkner i syvtiden av at de andre kommer tilbake. Vi blir sittende på kjøkkenet og røyke flere jointer, mens de forteller om livet på de i alt to nattklubbene de var innom. Da jeg står på badet og pusser tennene, så trøtt at jeg nesten ikke kan holde øynene åpne, er klokka syv og utenfor har det for lengst begynt å lysne.

1. nyttårsdag står vi ikke opp før nærmere fire. William må kjøpe mer hasj, og ringer en pusher han kom i kontakt med noen uker etter at han flyttet ned. Det gjøres en avtale om å møte ham i Kreuzberg, den tyrkiske bydelen i Berlin. Vi hopper av på t-banestasjonen på Kottbusser Tor, og William forklarer at dette - i tillegg til t-banestasjonen Hermannplatz - er dopstrøket i byen. På området snoker et større antall pushere rundt, og man kan få kjøpt alt fra såkalt brown sugar, altså røykeheroin, til hasj og marihuana.

Kvanta av hasj beregnes noe annerledes i Tyskland enn i Norge. Mens man her er vant til å operere med antall gram, klassifiseres mengden i penger i Tyskland. En ti euro piece ("Zehnerstück"), er ca. to gram. Ganske mye billigere enn i Norge, med andre ord. Etter at William har avsluttet forretningene med pusheren, fordeler

Forts. på side 12...

21. desember 2004 oppstod et vakuum i norsk litteratur. Arild Nyquist døde av hjertestans utenfor sitt hjem i Asker, 67 år gammel. Å båssette mannen som Dagbladet en gang kalte Norges svar på Tom Waits, er umulig – og derfor vil han heller aldri få noen etterfølgere. Arild Nyquist var en av de mest mangfoldige skikkelsene i norsk etterkrigslitteratur, og han kunne sparke i alle retninger – både til høyre og venstre.

Naiv. Uregjerlig

I bokhylla hjemme stod en tynn roman med stive, mørkegrønne permer. *Reisen til Drammen*. Trakk man den ut, viste omslaget to avmålte herremenn i sømmelig grå hatter og frakker på en stor, flyvende billett. Mellom dem stod en prinsesse med krone og rosa kjole like selvfølgelig. Trygt understøttet av den stramme billetten, suste de over en nitrist drabantby og etterlot den bak seg. Forfatteren het Arild Nyquist.

Arild Nyquist (1937-2004) debuterte i 1963 med den lineære barn-domsskildringen *Ringer i et sommervann*. Andreboka *Dexter & Dodater* fra 1970 var et uhåndgripelig og fragmentert stykke surrealisme. Det barnlige blikket var der fortsatt, men debutens trygge, innsnevrede verdensbilde var byttet ut med en skjør lengsel etter holdepunkter. I den selvutnevnte dikter Arild sitt forfatterskap var det sjelden noe skille mellom fantasi og virkelighet – og til tider heller ikke mellom forfatter, forteller og hovedperson. Han hadde et lekent forhold til ord og genrer, og det kunne ofte være vanskelig å skille barne- fra voksenlitteraturen i de godt over femti bøkene han rakk å skrive.

Da Arild Nyquist kom med sin fjerde bok, *Nå er det jul igjen! og andre dikt*, høsten 1972, klarte han å vippe en samlet kritikerstand ut av kontorstolene sine. VG gjorde den til førstesidestoff under overskriften *Vekk med søppellyrikken!*, mens Aftenpostens anmelder åpnet med å skrive: "Det føles igrunnen litt overflødig å skulle anmelde en totalt forvrøvlet diktsamling som allerede er blitt slaktet i en rekke dagsaviser." Hvor var meningene i Arild Nyquists vinglete hverdagsbetragtninger? Mannens sorgmuntre ordleker og overlevelsedsdikt om rødvin passet rett og slett ikke inn i de snevert politiserte syttiårene.

Ni år senere fikk kritikerne svar på tiltale. *Abborfiske i Norge* fra 1981 er en allegori over datidens Norge, hvor den lite tilpasningsdyktige hovedkarakteren må hanskens med mennesker som står støtt, går støtt – og framfor alt vet støtt (derfor hater de også støtt). *Det er mennesker med rett-fram-blikk*. Underveis blir han pågrepet av politi såvel som sivile:

Du vil vel fram til noe med bøkene dine, vil du ikke?

Bonden sendte blikket tvers igjennom meg, det brant som pepper.

Akkurat nå er jeg mest opptatt av selve reisen, sa jeg.

(...)

Kunne tenke meg noe sånt, ja.

Han skrittet nærmere og pustet øl i ansiktet på meg.

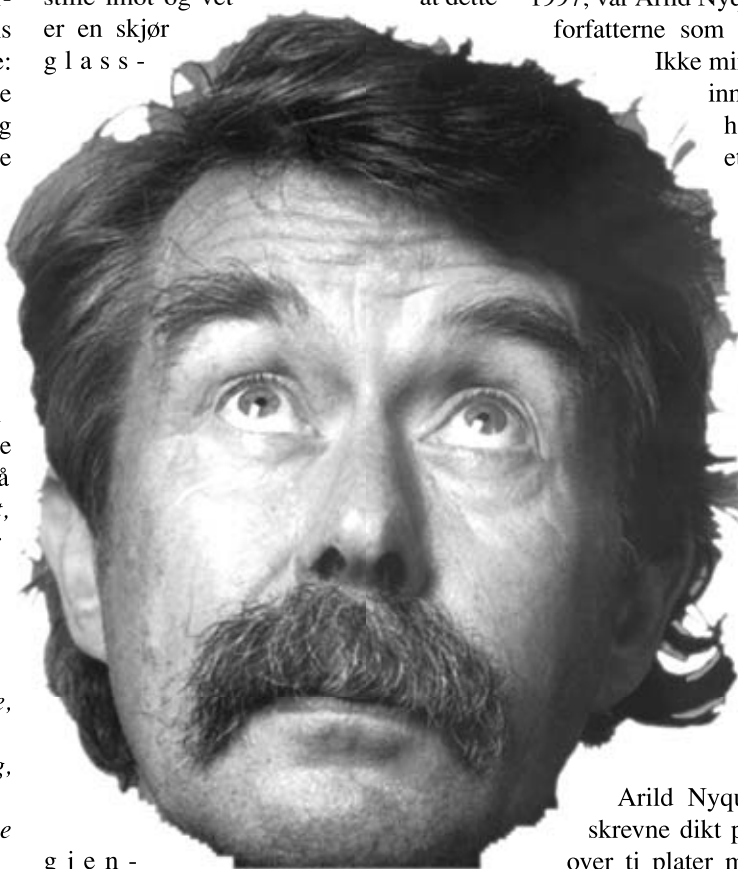
Jeg skal si deg en ting jeg, og det er at du brennsikkert er en sånn slimete anarkist som bare er opptatt av å rive ned det bestående – en kvise på samfunnets rompe som juler og bedrar og finner på dritt og lort hvor du enn beveger deg. Ljurer du? Litt.

Du ljurer faen danse meg verre enn hele det øverste Sovjet til sammen. Ikke sant, venner?

De andre nikket voldsomt, tannlegen mest.

Nyquists prosa hadde alltid vært frodig og obsternasig unndratt seg enhver bås. Fra og med novellesamlingen *På Geilo, sa Tom* i 1982 og utover åttitallet begynte imidlertid den underliggende skepsisen å ta form av en angstbylle, som gjorde seg mer og mer påtrengende. Det kulminerte i den selvbiografiske *Ungdom* i 1993, som Arild brukte tre år på å skrive (parallelt med at han skrev og utga andre bøker) og fikk ham innstilt til Nordisk Råds Litteraturpris samme år.

Ungdom var oppfølgeren til den vemodige, men livsbejaende *Barndom* fra 1976, og handler om en ungdom preget av angst, spiseforstyrrelser, alkohol- og pillemisbruk og et problemfylt forhold til foreldrene. *Vårt Lands* anmelder skrev blant annet: "Når noen gir deg sjela di, tar du stille imot og vet at dette er en skjør g l a s s -

g j e n -

stand. Å lese

den siste boka til Arild Nyquist, romanen *Ungdom*, kjennes som å få en slik gjenstand i hendene."

Å lese Arilds utlegninger om de vanskelige tenårene blir aldri klandret. Boken beveger seg i brytningspunktet mellom personlig erfaring og dikterisk fantasi, og som også flere av anmelderne påpekte, må den utvilsomt ha fungert som trøst for andre i vanskelige situasjoner. Dypest sett er *Ungdom* nemlig oppmuntrende. Arild finner en rekognisjon i skaperkraften, og etter hvert møter han også kona Anne-Kari, som han skulle komme til å få barn og dele resten av livet med.

Perioden mellom *Løp, Johan – Vent! (Brannen)* fra 1986 og *Arilds hus* fra 1998, hvor han mer eller mindre direkte behandler ungdomstiden, er hans kanskje sterkeste som forfatter.

Det var allment kjent at Arild Nyquist hadde vært mye syk de siste årene. Allikevel føltes bortgangen hans som å plutselig få teppet revet vekk under føttene. Som det påpekes i forordet til tekstsamlingen *Så lenge det er ørret er det håp*, Arild fra 1997, var Arild Nyquist en av de få norske forfatterne som hadde regelrette fans.

Ikke minst her i Hjelmsgate 3s innrøkte lokaler kunne en høre mye trist mumling etter hans bortgang, og det er ikke noe rart – på mange måter var Arild Nyquist nettopp som vårt høyt skattede trehus her på Majorstuen. Uhøytidelig og lavmælt, men alltid tilstede med i hvert fall et par utgivelser i året (Nærsom 1989 var Arild alltid bokaktuell). Et overflødigthorn en alltid kunne vende tilbake til når det røynt på.

I tillegg til å skrive bøker, malte Arild Nyquist bilder med håndskrevne dikt på. Han ga dessuten ut over ti plater mellom 1980 og 1999. Samarbeidspartnere på plateproduksjonene spenner fra Terje Wiik på de to første til blant annet bandet *Mr. Baluber* (som har resultert i at han nå figurerer på en data-

base over norske progrockere), mens han fra 1983 og utover stort sett jobbet med Svein Olav Blindheim og Lars Martin Myhre. I et GA-intervju fra 1981 insisterer han på at det ikke er snakk om viser eller tonesetting av dikt, og på spørsmål om han har gått hen og blitt popstjerne, svarer han følgende: "Hvorfor skulle ikke jeg bli det? Jeg har alltid likt å synge, såvel i badet som i senga."

Av platene hans er kanskje debuten *Epleslang* og sistealbumet *I sans og samling* de to beste – selv om også album som *Piker* inneholder en del godbiter. Begge er tilgjengelig på CD, førstnevnte

fra Grappa Records og *I sans og samling* fra Tylden Co. Musikken

& er vanskelig å klassifisere siden den ofte virker ganske pragmatisk komponert etter tekstene, men ligger vel nærmest bluesrocken. Dog uten å være særlig genretro.

En vinterdag for noen år siden stod undertegnede på Aker Brygge og ventet på Nesoddbåten – med en gammel Arild Nyquist-bok under armen som jeg nettopp hadde funnet på et antikvariat. På benken ved siden av meg satt en noe underlig sammenskrudde flintis med topplue og orange skjegg med gitarbag og ventet på samme båt. Da han så hva jeg bar på, spratt han opp fra benken med oppspilte øyne og påpekte at *den boka var jævlige bra!* (Det var *Giacomettis forunderlige reise* fra 1988, for den som lurar) Det hele utartet seg til en lang og trivelig samtale om vår felles favorittforfatter.

Vi er etter hvert blitt en del som vokste opp med Nyquists sløye stemme og forsonende melankoli. Når han stod bøyd over tekstarket og leste skråblikkene sine uten å fortrekke en mine, lå samtlige i publikum over cafébordene og hikstet av latter. Samtidig befant han seg alltid utenfor det etablerte, og det var nerve i alle produktene hans. I et intervju i Aftenposten i 2001 sa han at han håpet å få skrive til han daua, for det var det eneste han visste hvordan man gjorde. Arild Nyquist døde i desember 2004 som dikter, og det er slik vi kommer til å huske ham.

Så neste gang verden blir kald og hard og virker lite innstilt på dine svermeriske krumspring, skal du lene deg tilbake i den romslige godstolen, la *Epleslangs* døsige toner løse opp spenningene og huske at:

Visa om kjærlighet er gratis, den
Koster ikke et jævla spenn
Den sitter i båten og nynnner i regnet
Den hvisker så stilt: Du ække aleine

I 2004 var det ti år siden bøndene i Chiapas, Mexico gjorde væpnet opprør mot regjeringens nye frihandel-savtale med USA – NAFTA (North American Free Trade Agreement). I praksis ville avtalen overskylle landet med importert mais, og dermed prisgi urbefolkningen nylib-eralismens herjinger, siden de var avhengige av å dyrke og selge sitt eget. Opprørerne kalte seg zapatister etter lan-dets store frigjøringshelt, Emiliano Zapata.

Zapatistene organiserte seg flatt og ikke-hierarkisk med Subcommandante Marcos som offisiell talsperson, og ønsket *ikke* å ta over statsmakten. De representerte derfor noe nytt på den internasjonale arena. Med dialogen som fremste våpen – artilleriet er bare for beskyttelse – har de klart å skape et imponerende stort og levedyktig nettverk av autonome samfunn i Chiapas, og vært til stor inspirasjon for antiglobaliseringsaktivister verden over.

John Ross har skrevet flere bøker om den fortsatt svært aktive zapatist-bevegelsen og deres kamp for selvråder-ett og anerkjennelse av egen kultur og egne rettigheter, deriblant *Rebellion from the Roots* og *The War Against Oblivion*. Det oversatte intervjuet under ble gjort av freelancejournalist Chris Arsenault, som møtte Ross i hjemmet hans i andre etasje på *Hotel Isabel* i Mexico City for å snakke om den nåværende situasjonen for zapatistene.

Du har dekket zapatistene og situas-jonen i Chiapas i mer enn ti år nå. Hva har skjedd siden opprøret i 1994 mht. dagliglivet til de berørte i småsam-funnene?

I 1994 kjente vi ikke området spesielt godt, men vi begynte å gå inn i landsby-ene og så at det ikke var noen infrastrukt-ur. Ti år senere ser vi i det minste skoler i småsamfunnene, og noen klinikker. Og vi ser at et bredt spekter av kollektiver og kooperativer har utviklet seg.

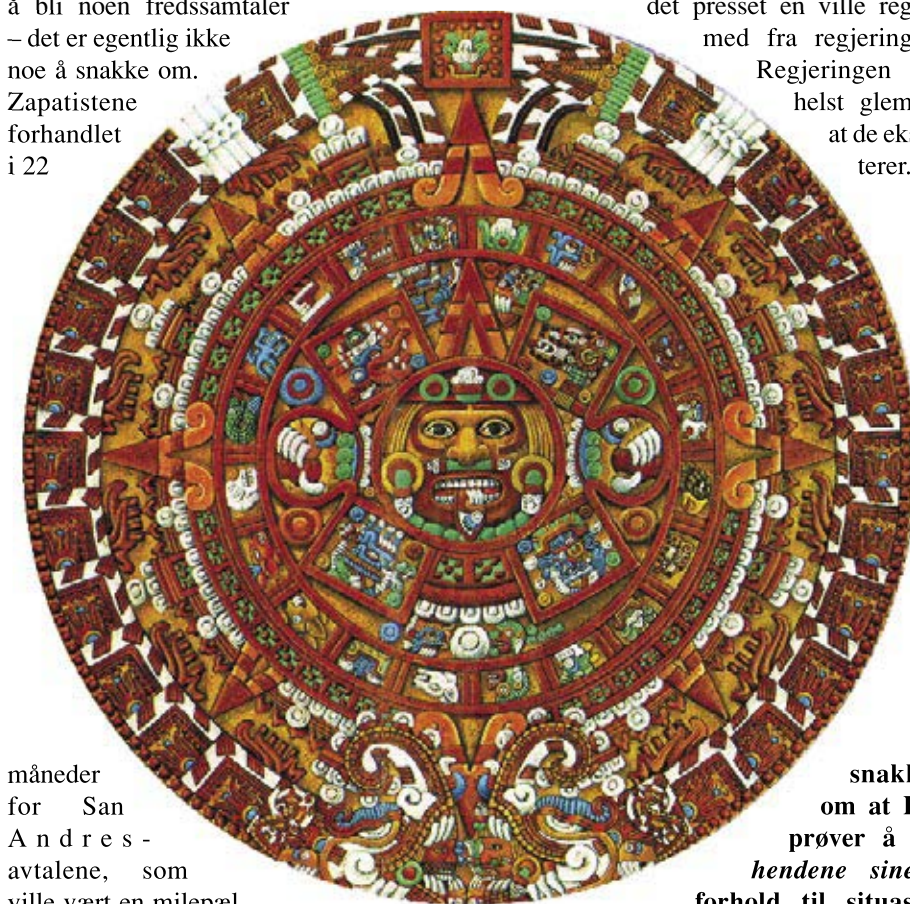
Det visuelt sterkeste inntrykket man får i disse småsamfunnene, er det enorme antallet veggmalier. Det er over 400 veggmalier i zapatistsamfunnene i de 38 autonome bykommunene.

Jeg tror noen ting er mer materielle eller konkrete, men det du aldri kan måle er hvordan mennesker har det med seg selv – “gjenvinningen”, som erkebiskopen av San Christobal, Samuel Ruiz, kaller det; “det at indianerne kan bestemme sin egen skjebne”. Zapatistene har gjort det i praksis. De har tatt kontroll over sin egen skjebne. De har skapt et system bestående av autonome bykommuner i fem regioner, og skaper følgelig sitt eget levesett, et reelt autonomi. Dette er diametralt mot-satt av hvordan det var for ti år siden.

Vi har hørt snakk om fredssamtal-er. Den tidligere regjeringen Zedillo signerte, og nektet så å realisere, San Andres-avtalene fra 1996, som ville ha gitt zapatistene autonomi. I 2001 iverksatte zapatistene sin *March on the Capital* for å framskynde en varig fredsavtale. Den ble sammenlignet med Martin Luther Kings marsj mot

Washington, og ga zapatistene massiv folkelig støtte, men lyktes ikke i å skaffe til veie en varig avtale. Har man kommet noe nærmere en mulig fred siden marsjen, og hvis ikke, ser du noe håp for meningsfulle samtaler eller en legitim fredsavtale i nærmeste framtid?

Nei, nei og nei. Det kommer ikke til å bli noen fredssamtaler – det er egentlig ikke noe å snakke om. Zapatistene forhandlet i 22

måneder for San Andres-avtalene, som ville vært en milepæl ved å utvide selvstyret til 57 klart berørte folk i Mexico. Den meksikan-ske Kongressen slaktet den loven, etter år med kamp, etter folkeavstemninger som fikk millioner til å stemme *for* loven, så zapatistene sa: “Hvorfor er vi nødt til å spørre regjer-ingen om lov til å etablere selvstyre?

Egentlig gjør bare zapatistene det de ble enige med regjeringen om – de eta-blerer sitt eget selvstyre. Jeg tror forskjel-len her er at for fem eller seks år siden, da PRI (Institutional Revolutionary Party) fortsatt satt ved makten og presidenten var en fyr ved navn Zedillo, ville regjer-ingen ha slått hardt ned på handlingene med militæret eller politiet. Det zapatis-tene gjør nå, angående at de bygger en autonom struktur, blir ignorert av regjer-ingen.

President Vicente Fox prøvde å ta kommando over situasjonen. Han send-te COCOPA-avtalene (Konstitusjonelle

Reformer for Innfødtes Rettigheter og Kultur) til Kongressen; Kongressen satte en stopper for dem. Fox innså at han viklet seg lenger og lenger inn i et problem han aldri ville være i stand til å løse – selv om han hadde lovet å løse det på *femten minutter* – så han bare toet hendene sine. På en måte har dette vært en kjemp-efordel for zapatistene; de har ikke hatt det presset en ville regnet med fra regjeringen. Regjeringen vil helst glemme at de eksis-terer.

Du snakker om at Fox prøver å toe hendene sine i forhold til situasjo-nen, men det meste av volden mot zapatistenes baser har kommet fra paramilitære organisasjoner, ikke den offisielle hæren. De fleste observatør-er føler at Zedillos administrasjon har støttet disse grup-pene, eller i det minste ignorert gru-somhetene deres. Er paramilitære fort-satt aktive i Chiapas og hva er forholdet deres til Fox’ regjering?

Jeg har debattert spørsmålet om de para-militære i lang tid. Selv tror jeg ikke det er aktive paramilitære på samme måte som det var i perioden rett etter opprøret, under Acteal-massakren [da 45 ubev-æpnede landsbyboere ble drept i en kirke] og i månedene som fulgte.

Det er misfornøyde PRI-istaer i mange samfunn, først og fremst fordi zapatistene gjør det mye bedre enn PRI-samfunnene. Nå som PRI ikke lenger sitter ved makten, kan de ikke lenger tjene samfunnene sine, og valgrepresentantene deres forlater dem

– ofte for å heller melde seg inn i PRD [Partiet for Sosial Revolusjon, sosial-demokrater] i Ocosingo og andre steder i jungelen og høylandene.

PRI-samfunnene flytter nå ut av områ-det. De høyeste migrasjonsstatistikkene i sørlige Mexico kommer fra Chiapas – små kaffebønder som påvirkes av kollapsen i kaffepriser, små maisbønder – men de fleste av dem kommer fra PRI-samfunn. Zapatistene har infrastrukturen sin, så folk reiser ikke. De er i stand til å ta vare på seg selv, gjennom for eksempel kaffe-kollektivet Mut Vitz, som selger organisk kaffe når prisen på vanlig kaffe har sun-ket.

Det er en masse misfornøyde PRI-istaer som lever i småsamfunnene rett ved siden av zapatistenes, og jeg tror dette skaper en del spenning.

Begrepet “paramilitær” – som egentlig viser til en organisasjon som er trent, fin-ansiert og bevæpnet av militæret uten å *være* militæret, men som likevel gjør hva militæret ber dem om – er egentlig ikke presist i denne situasjonen.

“Paramilitær” er blitt et nedsettende begrep for enhver som skaper problemer for zapatistene. Jeg tar begrepet med en klype salt.

Hvordan skaper zapatistene skolene, klinikkene og de økonomiske koopera-tivene som har gjort at de lykkes bedre enn motstykkene i PRI?

Jeg tror vi må innse at å skape selv-s tyre er en fiksjon så lenge en ikke har en måte å finansiere det på. Zapatistenes hovedsakelige inntektskilde, mht. hva EZLN [*Zapatistenes Nasjonale Hær for Frigjøring*] produserer for å overleve, er organisk kaffe. Du har kaffekooperativet Mut Vitz, med 28 småsamfunn og seks autonome bykommuner, og de selger mel-lom ti og femten containere i året nå. De har over 500 bønder som er godkjent som organiske dyrkere. Det er et stødige marked der og det bringer en enorm pengemengde tilbake til zapatistsamfunnene.

Det er en masse NGO-penger [*Non-Governmental Organisations*] – vel, ikke en masse NGO-penger, men en masse NGO-aktivitet, og NGO-aktivitet skaper infrastruktur også. Problemet, i hvert fall i de første par årene, er at alle pengene går tilbake til Mut Vitz eller Oventic – til samfunn som er nærme veien, hvor det er større tilgang. Samfunnene lenger inn får ingenting.

Under reorganiseringen sist august ble en avtale utarbeidet hvor Juntaene av Buen Goberino, eller “gode regjering-skomiteer”, ble etablert [*“juntaer” er nye regionale rådsforsamlinger satt opp rundt*

i Chiapas for å befeste de autonome samfunnes politiske makt], og nå må NGO-ene gå til disse gode regjeringskomiteene og si: "Vi vil gjerne gjøre dette i dette samfunnet". Og så sier juntaen: "Vel, ja, du kan gjøre det, men du må også gi oss ti prosent av inntekten til et annet prosjekt." Det er en måte å fordele velstanden på.

Også er det jo god, gammel solidaritet fra storsamfunnets meksikanere, om enn ikke så mye nå som før. I opprørets første par år, for eksempel, da zapatistene ikke kunne forlate samfunnene sine for å gå ut og plante korn så de hadde mat til vinteren, stilte det sivile samfunn tonn på tonn til rådighet for zapatistsamfunnene for å holde dem i live.

På mange måter har zapatistene lik-som blitt glemt; de er ikke lenger på førs-tesidene. Men det kommer fortsatt penger inn.

Hva slags rolle har det amerikanske sikkerhetsapparatet spilt i konflikten, og hvordan har denne rollen utviklet seg gjennom ti år med zapatisme?

Det amerikanske militærets rolle er på en måte redusert i Chiapas. Det er fortsatt sikkert 18,000 tropper i junglene og høylandene i Chiapas. Hæren har ikke kunngjort noen reduksjon i troppene, og de ville vært de første til å kunngjøre en slik reduksjon. Det er en tilstedeværelse, og den kan når som helst, med eller uten lovlig hjemmel, motsette seg zapatistene.

Forskjellen er at militæret ikke lenger patruljerer med den samme intensiteten som før. Den er stort sett begrenset til kasernene; og det må være en haug med frustrerte soldater som ikke kan skjønne hva de gjør der ute i jungelen.

Sist år [2003] trente USA over 600 meksikanske offiserer; året før der var det mer enn 700. Meksikanske offiserer er overalt, ikke bare på *School of Americas*, men også på *the Center for Special Forces* i Fort Bragg, North Carolina, og på den militære propagandaskolen i Indianapolis og krigsuniversitetet i Ft. Lebonworth. Disse offiserene vil komme tilbake og tjene rundt tjue år i det meksikanske militæret, og de vil alltid ha denne kontakten med USA med seg.

Mannen som designet anti-opprør-sprogrammet som resulterte i dødsfallene i Acteal, Mario Ramond Castillo, var faktisk trent ved *the Center for Special Forces*. I bunn og grunn var det USA-trente offiserer som kjempet krigen mot zapatistene.

Hver rubb og stubb av det meksikanske militæret er bevæpnet av USA. Det er en enorm mengde amerikansk isenkram i landet: transportfly, våpen og ammunisjon, pistoler og til og med ferdigmåltider som kommer fra Pentagon.

Tror du EZLN fortsatt kunne forsvart seg militært hvis de måtte?

Jeg vet ikke hva slags tilstand våpnene deres er i. Men jeg tror vel at hvis du ikke har en konstant tilgang på og oppgradering av våpen, så minker den militære kapasiteten din. For alt jeg vet kan de ha den kapasiteten og kanskje de oppgraderer den, men vi har ikke sett noen tegn til det.

Sist zapatisthæren og det meksikanske militæret åpnet ild mot hverandre var 10. juni 1998, i det som nå kalles San Juan de la Libertad. Hæren kom ned og prøvde å avvike den autonome bykommunen, og ti

Alle de politiske ideene som kom ut av zapatist-opprøret ble ønsket velkommen av venstresiden over hele verden som en ny modell, en modell for å forandre verden.

mennesker ble drept. Den skyteepisoden – den massakren, for ni av de ti drepte var sivile – endte med at zapatistene begynte å skyte tilbake. Det var første gang de hadde

er at mengden med importert mais til Mexico har økt fra år til år siden NAFTA (North American Free Trade Agreement) kom inn i bildet. På nåværende tidspunkt er det rundt seks millioner tonn, og det vil antageligvis være litt mer neste år.

Vi har gode grunner til å tro at fire av de seks million tonnene er genmodifisert mais. Amerikanske bønder kan ikke selge den maisen i Europa eller Japan, så vi tror de dumper det over grensen. Når vi går til noen av de store maishandlerne, sier de: "Vel, vi kan ikke sortere ut den maisen."

Kravet her har vært at enten stopper all maisimport, eller så blir den maisen sortert ut så vi vet hvor den går.

For flere år siden, for å sortere men-

skutt tilbake på en stund.

Zapatistenes våpen har vært ordet, ikke pistolen; "el fuego y el palabra" [Ild og ord], og el palabra er saktens mer dominerende på dette stadiet av spillet. En ting du alltid må huske på er at én geriljakriger er verdt ti krigere i en vanlig hær, spesielt i et terreng hvor mennesker kjenner landskapet og hvor de skal gjemme seg.

Vi så dette først i 1994 da hæren jaget zapatistene tilbake i jungelen. Og igjen i 1995 da hæren invaderte jungelen og zapatistsamfunn bare forlot plettene sine og begynte å bevege seg nedover elveleiene og *forlot by'n*. Hæren har en svært lite gunstig posisjon i jungelen.

Jeg tror de vil være i stand til å holde militæret lenge nok unna til at det ikke ville være verdt militærets tid å fortsette.

Kan vi snakke om hva som skjer med genmodifisert mais i Chiapas? Hvilke steg tar zapatistene for å vokte seg mot det?

Vel, vi vet ikke så mye om genmodifisert mais i Chiapas, bortsett fra at folk er veldig, veldig redde for det. Vi vet imidlertid hva som skjer med genmodifisert mais i de neste statene: Oaxaca og Puebla. I 2001, av merkelige grunner, oppdaget en liten landsby oppe i Sierra del Norte i Oaxaca at maisåkrene deres var forurenset med genmodifisert mais – mer spesifikt med Bt-mais. Historien

neske- og dyrekornet som kom inn i landet, ble dyrefôret tilsatt grønt fargestoff. I løpet av uker dukket det opp grønne tortillas på det meksikanske markedet. Det er ikke noen forskjell mellom de to maissortene; den ene var bare et påskudd for den andre.

Vi finner genmodifisert mais i Jalapa, på toppen av Sierra del Norte, over Sierra in Puebla, og i elleve av 22 regioner i Puebla og Oaxaca med maisvekst, hvor mais først dukket opp for 7-10,000 år siden. Dette er maisens vugge; det ville ikke vært noe mais uten disse stedene. Og vi ser nå at Bt- og Starling-mais vokser på disse stedene. Opptil 3000 lokale variasjoner av meksikansk mais står da i fare for å dø ut. For meg er dette den største truselen ved genmodifisert mais – å ødelegge det biologiske mangfoldet, å ødelegge millioner av år med biologisk historie.

Når du begynner å tenke på mais som en vare – noe det ikke er for de innfødte folkene – truer du en hel kultur og levemåte. Mayafolket er maisfolket. Når du snakker om å forandre maisen, snakker du om å forandre en levemåte som har eksistert i tusener av år. Zapatistenes Hær for Nasjonal Frigjøring, som på mange måter representerer Mayafolket, kommer til å motsette seg.

Du nevnte antiglobaliseringsbevegelsen. Da zapatistene først dukket opp på den internasjonale scenen ble de sett

på som noe nytt, en bevegelse som forkastet det frie marked og ikke hadde noen ønsker om å ta over statsmak-

ten. Du har reist mye i Latin-Amerika og dekket et bredt spekter av sosiale bevegelser. Synes du ideen om å forkaste statsmakt er i ferd med å bli en ny norm for sosiale bevegelser, eller tror du Chiapas er et isolert fenomen?

Jeg tror det faktisk er en sosial bevegelse, og det er en rekke eksempler vi kan se på gjennom Latin-Amerika. Ett sånt eksempel er picketero-bevegelsen og andre ungdomsbevegelser i Argentina – denne formen for horisontal, ikke-hierarkisk venstreaktivisme. Jeg tror vi ser noe av det innen Sin Tierras-bevegelsen [jordløse arbeidere] i Brazil. Selv om strukturene er forskjellige, ser vi definitivt et ekko av zapatismen.

Og aller viktigst: I Bolivia var en bevegelse av denne typen ansvarlig for forsvaret av vannressurser mot the Bechtel Corporation, og tvang Bechtel til å gi seg. Dette var en av antiglobaliseringsbevegelsens store seire.

Vannkrigen var den første antiglobaliseringskampen som kom som et resultat av demonstrasjonene i Seattle, og den endte med seier. Jeg

tror at blant de menneskene, blant Oscar Olivera og komiteen hans, er det en genuin forståelse for zapatistenes tilnærming om å ikke organisere for å ta over statsmakten.

Jeg burde nevne at av alle de politiske ideene som kom ut av zapatistopprøret i 1994 – vidunderlige ideer om kollektiv beslutningstaking, å tjene småsamfunnet og organisere på en måte som ikke sikter mot statsmakt – alle disse ideene ble ønsket velkommen av venstresiden over hele verden som en ny modell, en modell for å forandre verden.

Jeg tror vi trengte zapatistene mer enn de trengte oss. Hvis du ser på det historiske øyeblikket, så hadde NAFTA nettopp blitt underskrevet. Mange folk i arbeiderbevegelsen eller menneskerettighetsbevegelsen som hadde kjempet mot NAFTA i en årrekke var på en måte i villrede. Så plutselig, her i the NAFTAs første time, reiste Zapatistenes Hær for Nasjonal Frigjøring seg mot den. Vi styrtet til deres forsvar. Vi så det som en måte å hjelpe oss å bygge vår bevegelse, og også å lære fra dem.

Men zapatistene iscenesatte ikke opprøret for å redde oss. De gjorde det for å redde seg selv stilt overfor en globalisering som, selv så langt tilbake som 1993-94, truet maisen til "maisens folk". Etter ti år har de lyktes ganske bra i å redde seg selv, og det er den virkelige hensikten med zapatistopprøret.

Til norsk ved Pål Flakk, Fra www.enrager.net

20 ÅR OG FORTSATT UNGE

I 2004 var det tjue år siden tyske Alphaville herjet hitlistene med sødmefylte synthpophits som *Big in Japan*, *Forever Young* og *Sounds like a Melody*. For bandet var dette imidlertid bare en hendig start på en musikalsk utforskende karriere i fortsatt utvikling – som har resultert i en av internetts største ansamling fansider. GA er sitt kulturformidlende ansvar bevisst, og tok en prat med vokalist og låtskriver Marian Gold på hotellrommet før opptredenen på Tinitusfestivalen i Stockholm 6. november.

Av Pål Flakk

I sin debutbok *Sexual Personae* fra 1990 hevder filosof Camille Paglia (1947-) at Vestens kulturhistorie fikk sitt skudd for baugen da egypterne begynte å ramme inn øyne med et lag svart sminke. Da var distinksjonen mellom kultur og natur for alltid etablert, og våre kunstneriske bestrebelser siden har vært en krigssone mellom mann og kvinne, form og kaos, sivilisasjon og uregjerlig natur.

I kapitlet om italiensk renessanse-kunst tolker hun Botticellis maleri *The Birth of Venus* (1485) som en demonisk gudinne tilpasset sivilisasjonens lys. Hennes monumentalitet og stolte separatisme kommer fra skulpturen. (...) Hun reiser seg fra kampeskjellet for å stå i Apollonistisk solskinn. Hun er sex og kjærlighet vasket ren for mystikk og fare.

I samme manns *Primavera* fra 1478 står autonome figurer fra dette og andre kunstverk mot en bakgrunn av spinkle trestammer, askeaktig løv og metallisk frukt – isolerte i sin egen selvdyrkelse.

Mot slutten av 1970-årene ble en rekke dekadente popband trukket opp fra undergrunnen og presentert for massene som *nyromantikere* – New Romantics. Problemet var bare, som også Kjetil Rolness påpeker i sin bok *Vulgær og vidunderlig* fra 1992, at d'mange livstrette miner og utstuderte lugger ofte føltes noe påtatte og oppstyltede, og manglet den naturlige autoriteten en distingvert herre som Bryan Ferry hadde oppvist tidligere det tiåret. Ikke så med Alphavilles noe sene debut fra 1984.

Da de etter tre singler slapp debutalbumet sitt høsten 1984, viste omslaget et sort/hvittbilde av vokalist Marian Golds ansikt dekket med rennende vann. Det hele minner om en skulptur med øynene sørgmodig lukket idet den er i ferd med å sprekke opp og briste. Under finner vi albumtittelen med rød skrift: *Forever Young*.

Innholdsmessig består albumet av ti krystallklare popperler, som alle som én kunne vært gitt ut som singler. De sylskarpt presise tekstene ("Neon on my naked skin/Passing silhouettes of strange, illuminated mannequins") rommer alt fra sentrallyriske temaer som kjærlighet og ungdommelig uskyld, til den daværende splittelsen mellom Øst og Vest og identitetsforvirringen ved å vokse opp i etterkrigstidens Tyskland.

Heldigvis skulle ikke dette bli noen engansforeteelse fra bandkjernen Marian Gold og Bernhard Lloyd, men begynnelsen på en musikalsk utprøvende platerkarriere hvor de hele tiden har klart å beholde særpreget uten å gjenta seg selv.

På andrealbumet fra 1986 trakk de inn et kjempekobbel av musikere og korister, men mistet samtidig noe av den stramme strukturen fra debuten. Tredjealbumet, *The Breathtaking Blue* fra 1989, klarte med større hell å balansere det rike lydbildet, og var i tillegg den første CD-en hvor man også kunne se filmsnutter til samtlige sanger – regissert av kjente regissører som Godfrey Reggio ("Koyanisqatsi") og Alex Proyas ("The Crow", "I, Robot"). Én av snuttene fikk sågar en Oscar for beste kortfilm året etter.

Med *Prostitute* fra 1994 lagde de for første gang noe annet enn et konseptalbum, mens *Salvation* fra 1997 er mer ren technopop. I tillegg har de distribuert samlerboksen *Dreamscapes*, bestående av åtte CD-er med nytt og gammelt uutgitt materiale, gjennom nettsiden sin, og i 2003 også boksen *Crazyshow*, der to av de fire CD-ene utelukkende består av nye låter. På CD3 er alt nytt nærsom to remikser og en demoversjon, mens CD4 inneholder alternative versjoner av låter fra de to første.

I tillegg til dette kommer én liveplate fra 2000, *Stark Naked and Absolutely Live*, samt diverse samle- og remiksalbum. De har også gitt ut en live-DVD ved navn *Little America* og noen videoer, deriblant *Songlines* som består av filmsnuttene fra *The Breathtaking Blue*. Nytt studioalbum kommer i løpet av 2005.

Siden Bernhard Lloyd forlot Alphaville våren 2003, har bandet bestått av Marian Gold og hans tre engelske musikere. GA fikk ordnet et intervju med mannen på hotellrommet før opptredenen på synthfestivalen Tinitus i Stockholm 6. november. I sin uendelige visdom klarte yours truly å gå tom for tape før vi skulle snakke om framtidsplaner, så denne delen blir dessverre litt oppstykket. Jeg husket vel det viktigste. God lesning.

Hvor klar idé hadde du og Bernhard Lloyd om hva dere ville gjøre med bandet da dere startet Alphaville?

Vi hadde ikke noen særlig klar idé; i bunn og grunn ønsket vi bare å skrive låter. Vi regnet ikke med at det skulle bli så lett for oss å komponere dem, for vi spilte ikke noen instrumenter. Vi var helt og holdent avhengige av programmering, sequencers, du vet, de analoge sequencerne man hadde på den tiden, små rytmebokser, gamle orgler og slike ting. Vi lagde looper, looper med bånd og slike ting, for å skape en rytme, og så arrangerte vi lyder og melodier oppå. Det vi gjorde var veldig grunnleggende, men isteden for å få skikkelig avantgardisk støy, endte det opp med å være veldig melodisk, og

det kom som en stor overraskelse på oss. Det var flott å oppleve at vi kunne skape melodiske ting.

Vi var ikke i stand til å spille polyfoniske instrumenter, og vi kunne ikke ta dem opp, fordi vi ikke hadde mulighet til det rent teknisk. Veldig ofte brukte vi

kvinter og kvarter på bassen for å skape en slags harmonisk greie. Du kan høre dette for eksempel på bassrytmen på *Big in Japan*, som består av kvinter og kvarter for å skape en følelse av strenger.

Forandret lydbildet seg mye under produksjonen av det første albumet, sammenlignet med hvordan dere hørtes ut før?

Ikke så mye som jeg hadde håpet. Da vi gjorde den første produksjonen, tenkte vi: "Ok, dette er hva vi har gjort så langt. Nå går vi i et studio, vi har det økonomiske grunnlaget, vi har midlene, vi har en produsent, og nå skal vi gjøre noe fantastisk med sangene, og så vil det bli noe helt annet. Noe mye større og mer fantastisk enn noe annet."

Da vi var ferdig, var vi temmelig skuffet over at det hørtes nesten helt likt ut for oss [ler]. Hvis du sammenligner demotapene med hva vi gjorde under produksjonen nå, så er det en kjempeforskjell, men vi var så uerfarne at det ikke var noe særlig forskjell for oss, så vi var ganske skuffet over det.

I hvilken grad relaterte du til New Romantic-bevegelsen dere ofte er blitt assosiert med?

Det er noen virkelig vidunderlige, uforglemmelige sanger fra den perioden. Først og fremst *Fade to Grey* med

Visage, som jeg synes er en hymne til hele bevegelsen, men også mange andre sanger. Det begynte sent i syttiårene, og fordi strukturen på musikken var så mye enklere, oppmuntret det oss til å lage vår egen musikk. Alt som var blitt gjort i den retningen var veldig interessant for oss.

Vi var veldig besatt av melodier og harmoniske strukturer, og New Romantic-bevegelsen handlet også veldig mye om dette, så vi følte oss veldig knyttet til den.

Etter *Forever Young*-albumet spilte dere ikke live før i 1993, men fokuserte heller på studioarbeid. Kan du si litt om hvor mye av tiden din som gikk med til Alphaville i disse årene, og kunne du også sagt litt om livet ditt i andre henseender i denne perioden?

Vi var stort sett opptatt med å skrive musikk og å bruke en masse penger. Jeg husker ikke så mye fra denne tiden annet enn å jobbe i studio, faktisk, og å innimellom dra på en fin ferietur; farte litt hit og dit, liksom. Vi skapte så mye musikk på denne tiden som vi aldri ga ut før vi gjorde *Dreamscapes*, hvor vi benyttet mye av det vi lagde mellom 1989 og opptil 1996-7.

For mange representerte *Prostitute* en mørkere og mer tydelig sosialt og politisk bevisst side ved Alphaville. Kan du fortelle om utviklingen som førte til albumet?

Alle platene våre var på en måte konseptalbum, inkludert den første. Målet mitt med *Forever Young* var var at det skulle høres ut som en *best of*-plate med et veldig suksessrikt band [ler], og så ble det nøyaktig sånn. Det andre albumet var vår reaksjon på bandets umiddelbare suksess, hvor vi skapte et slags eventyrland og kalte det *Afternoons in Utopia*.

I utgangspunktet var planen å spille live, men vi droppet det fordi vi på en måte ble litt brydd av omfanget på suksessen vår. Så vi trakk oss tilbake i studioet vårt isteden, og det tredje albumet, *The Breathtaking Blue*, var egentlig et uttrykk for indre forvirring.

Prostitute ble da den første egentlige kunngjøringen fra bandet etter *Afternoons in Utopia*. I tiden som hadde gått hadde bandet utviklet seg mye, og perspektivet på miljøet og verden var blitt mye klarere, fordi alle medlemmene i bandet hadde blitt mye mer voksne og mindre grønnskollinger.

På en måte var vi alle bondegutter; vi kom fra veldig små landsbyer. Vi startet musikkkarrieren vår i Berlin, men vi var

fortsatt veldig, veldig uerfarne på det tidspunktet, så jeg synes *Prostitute* er en ganske moden kunngjøring fra Alphaville.

Det virker som du alltid har lagt stor vekt på tekstene. Kan du si noe om referansene dine innen kunst og litteratur, og om de har hatt noen innvirkning på låtskrivingen din?

Jeg vet ikke om det har påvirket låtskrivingen min. Kunstnerne og forfatterne jeg liker er genier [ler], så jeg mener; det ville vært latterlig å si at Shakespeare har påvirket arbeidet eller skrivestilen min.

På den annen side er det en masse musikere jeg forgudet i barndommen og i tenårene, som Roxy Music eller folk som David Bowie, for eksempel, men hvis jeg prøver å finne en refleksjon av det i mitt eget arbeid, vil jeg si nei, egentlig ikke. Noen steder kan kanskje stemmen min minne om Bryan Ferry eller David Bowie, og noen steder høres den litt ut som Freddie Mercury, som imponerte meg veldig mye som sanger og låtskriver, men i bunn og grunn tror jeg kunst består av seg selv; det er ikke så mye innflytelse.

På *Prostitute* er det en sang som heter *Apollo* hvor vi siterer Shakespeare, men jeg ville aldri prøvd å skrive som ham

"For meg er internett et uendelig sted; som et Ville Vesten i verdensrommet"

eller Bertolt Brecht eller Herman Hesse, bare for å nevne et par av mine favorittforfattere. Når jeg begynner å skrive, er det tekstene som skriver musikken, og jeg bare er meg selv og samler alt som foregår i hodet mitt, hva det nå enn er.

Hvor lett kommer du inn i sangene når du spiller live? Er det mye rutine, eller klarer du å holde dem ferske?

Jeg klarer å holde dem ferske. Det er ikke rutine. Hvis noe skulle bli rutine i mitt arbeid som kunstner, ville jeg umiddelbart slutte med det. Grunnregelen for meg er at jeg holder på med dette så lenge det ikke er noen rutine; så lenge jeg fortsatt får noen glede ut av det. Jeg er veldig tysk på akkurat det punktet; jeg tar det veldig, veldig seriøst å være musiker.

Vi spiller fra alt materialet vårt, så da spiller vi naturligvis også noen av de gamle sangene, akkurat som ethvert annet band ville gjort, og det har jeg virkelig ikke det minste problem med. For hver turné velger vi nye sanger og en ny setlist, og når sangene først er med, spiller vi dem så lenge vi liker dem. Hvis en sang blir veldig rutinert, kaster vi den ut og bytter til en annen. Vi har gjort det med noen sanger i kveld; vi spiller noen andre isteden.

Det er et par ganske kjente Alphaville-sanger du har sagt at du ikke liker, så som *Universal Daddy* (1986). Du har også sagt at du inntil for et par år siden ikke likte *Sounds like a Melody* (1984). Kan du si litt om dette?

Vel, *Universal Daddy* fungerte bare ikke. Musikalsk er den grei nok, men teksten er dårlig og veldig fjernt fra det jeg ønsket meg.

Når det gjelder *Sounds like a Melody*, ble den skrevet like etter at vi slo gjen-

nom. Folkene fra plateselskapene kom opp til oss og sa: "Dere er genier! Dere skriver hits som *Big in Japan*, og dere er nødt til å gjøre en ny en." Så vi tenkte, "Å, fantastisk", liksom, "vi er genier", og så skrev vi den. Da vi spilte den for dem, danset de henrykt i studioet, og jeg kunne se dollartegnene i øynene deres. Den ble skrevet på helt feil grunnlag.

Så, for noen år siden, sa keyboardisten vår, Martin Lister, at vi var nødt til å spille den live, siden det var en av Alphavilles største hits. Så vi omarrangerte den og begynte å få litt moro ut av det. I nittiårene spilte vi en veldig upbeat versjon. Versjonen vi kommer til å spille i kveld, er en roligere, mer reggae-aktig versjon.

I senere år har dere kommunisert mye gjennom internett, og til og med distribuert noen forholdsvis store utgivelser utelukkende gjennom nettsiden deres. Hva føler du at dette har gjort med bandet, og hvordan tror du kunstnere generelt kan tjene på internett?

[I løpet av denne besvarelsen går jeg tom for tape. Resten er derfor etter hukommelsen – journ. anm.]

Alle kan tjene på internett. Alle som har ideer. For meg er internett et uendelig sted med veldig få regler. Det er et nytt territorium; som et Ville Vesten i verdensrommet. Det er et fantastisk sted.

Vi hadde for eksempel et prosjekt kalt *Crazyshow*, som vi startet for tre år siden. Ideen bak det var å putte hele produksjonen av albumet på nettet så folk kunne følge komponeringen og utviklingen av sangene. Jeg tror vi faktisk var de første som gjorde noe sånt. *Einsturzende Neubauten* gjorde noe lignende en stund senere, men det kostet penger, og noe av poenget for oss var at det skulle være gratis. De hadde dog webkameraer, og det skulle jeg også likt å ha.

Jeg synes absolutt ikke kunstnere har noe frykte av nettet. Det sies at internett dreper musikkindustrien, men det er bare plateselskapene som er redde for å miste hegemoniet sitt.

Kan du si noe om framtidsplanene dine?

Vel, det er det kommende albumet. Så er det denne musikalen som det ser ut til at jeg omsider kommer til å bli en del av nå, en adaptasjon av *Alice in Wonderland*. Jeg får tilbud om å gjøre ting som soundtracks til filmer hele tiden, men jeg er vanligvis tilbakeholden. Hvis de flopper, vil jeg tenke: "Det er på grunn av musikken min!" Men *Alice in Wonderland* er noe jeg bare ikke kunne si nei til; jeg har alltid forgudet fortellingen, og var forelsket i Carroll som barn. Jeg kommer til å være den eneste ikkeprofesjonelle som er involvert, så det blir interessant.

Kan du si noe om lydbildet på det kommende albumet? Jeg spør fordi ingen av albumene deres er like på det området.

Nei, fordi jeg ikke vet det ennå. Det er mange ting jeg skulle likt å gjøre. For øyeblikket høres sangene veldig ut som poplåter. Det kunne vært interessant å bryte dem ned i små innlyder, slik Beatles ofte gjorde. Så kunne jeg også tenkt meg å skape et lydbilde mer likt Sígur Ros eller Pink Floyd, hvor du lager mer en mosaikk og prøver å få de forskjellige bitene til å passe inn. Jeg tror den eneste gangen vi har gjort det, er på *Euphoria* på *Prostitute*, selv om det ikke hørtes spesielt ut som Pink Floyd [ler]. Vi kommer til å spille noen av de nye sangene i kveld, men versjonene du får høre vil være veldig forskjellige fra dem som ender opp på albumet.

Siste spørsmål. Hvordan synes du turneen har gått så langt?

Det har vært storartet. Du er ivrig etter å komme på veien når du har jobbet lenge i studio, men så begynner du å savne det, og barna dine, også videre. Dette er den siste konserten på turneen, og det er sikkert derfor jeg er så snakkesalig. Til slutt ivrer du etter å gå i studio igjen.

Jeg skal faktisk begynne å jobbe på musikalprosjektet rett etter konserten i kveld. Jeg har et hus i Sverige, og der skal jeg bli en uke og begynne på det. Jeg er veldig spent.

Alphaville i Stockholm GA dro på svensketur

Fjorårets Tinitusfestival var lagt til Münchenbryggeriet i Stockholm, og bestod av to konsertscener, to diskoteker, én café, noen bardisker og en stor balkong med merchandise-boder. Undertegnede var der primært for å se Alphaville, som gikk på hovedscenen 23:20 som nest siste band før VMV Nation.

De åpnet med *Hurricane* fra fjorårets CD-boks, *Crazyshow*, og skremte formodentlig vekk et par intetanende snobber med sin skamløst følelsesladete og entusiastiske popmusikk. I tillegg var lyden sprenget, og dette hemmet konserten en del.

På plussiden skal det sies at de leverte et proft og relativt vanntett show uten å virke trette eller rutinerte. Sanger Marian Gold så i hvert fall ut til å trives bak smultringskjegget med grånende kanter, der han med et stort glis rykket i overkroppen og spilte lufttrommer og –keyboard mellom sangøktene. De fleste låtene var omarrangert en god del i forhold til studioversjonene; antageligvis for å holde spillegleden intakt. Selv hadde jeg

ikke noe problem med dette. Pussig nok spilte de veldig mange nye låter og brorparten av materialet på debuten fra '84 – men såvidt jeg husker kun tre fra den øvrige diskografien. Dette førte nødvendigvis til at man savnet en del, men det gjorde en dedikert fan stolt at de nye låtene ikke kom noe kvalitativt dårligere ut.

Alt i alt synes jeg Alphaville har en prisverdig ståpå-vilje og evne til fornøyelse. Det kunne vært interessant å se et mer stilisert show hvor de

brynte seg på det mer kompliserte materialet fra *Afternoons in Utopia* og *The Brehtaking Blue*, men respektabelt at de reiser så mye rundt blant folk og alltid gir jernet.

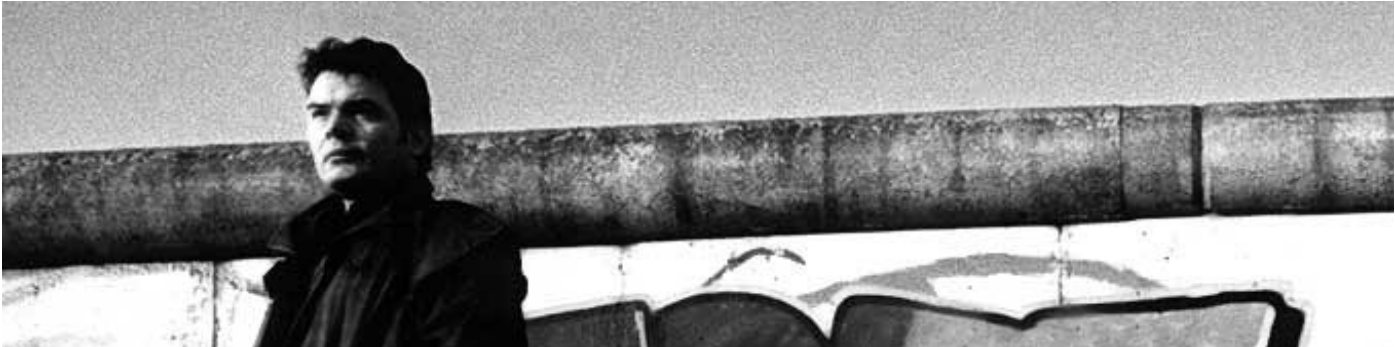
Ellers gjorde jeg pinlig lite ut av svensketuren min. Da forsamlingen hadde løst seg opp etter en konsert ganske tidlig på kvelden, benyttet jeg anledningen til å sette meg og hvile ryggen mot gjerdet foran scenen. Da så jeg en ganske strøken og stram dame i tettsittende lakk og lær stå midt i lokalet og speide utover mens hun hevet et glass til munnen. Så snudde hun seg og forsvant inn på et røyklagt diskotek med hamrende musikk. Der ble hun hele kvelden på samme plett på gulvet og danset energisk med uanfektet mine – tilsynelatende uten å få med seg en eneste konsert!

Da reisefølget mitt huket tak i meg litt over to på natta og foreslo at vi skulle dra, fikk jeg et siste glimt av henne før jeg forsvant ut døra. Hun stod fortsatt i diskoteket og gløttet ut av en vindussprekk mens det ene benet vippet i takt med musikken. Lurer på hva hun driver med i sitt øvrige liv. Smelt.

Jeg kom også i snakk med en kar som hadde spilt på den minste scenen tidligere på kvelden. Han sa at han følte seg utenfor med så dagligdags utseende og påkledning. Jeg innvendte at det vel var mer imponerende å ha opptrådt, men han bare smilte overbærende og tok en slurk av ølen sin.

Dagen før festivalen var jeg innom Kafé 44 – som også rommer en anarkistbokhandel. Meget godt utvalg i bøker, tidsskrifter og buttons. Jeg fikk omsider tak i en rød og svart metallstjerne, som jeg har vært på jakt etter siden den røde biten falt av på den forrige (gadd ikke å bestille ny over internett). Hele stedet har en lys og hyggelig atmosfære, og det var fullt av unge, oppegående folk – noen også med småbarn. Stedet lå i stimulerende omgivelser, sammen med et fotoatelier og en barnehage. Absolutt verdt et besøk.

Kort oppsummert var det høyst nødvendig å få dagliglivet litt på avstand en helg. Fikk klarnet opp i tankene, ikke minst fordi jeg også var nykter hele helga. Allsang med favorittbandet gjorde også sitt for å myke opp en forknytt nordboerkropp.

Dødt lammekjøtt

«de beste sigarettene var dem som jeg røyka i smug og de beste knullene var dem som var bare jug...» Joachim Nielsen, fra låten «Spenn», 1987.

Overnevnte sitat fra Jokke & Valentinerne er den beste måte å forstå hva denne artikkelen handler om: nemlig at fantasien er større enn virkeligheten. Vi har nemlig gjennom filmhistorien opplevd at det kontroversielle egentlig er det kjedeligste i hele verden. Noen som husker filmen «En Prinsesses Død» fra slutten av 1970-tallet? Veldig kontroversiell film, åh jada - debatten raste frem og tilbake om filmen burde vises som Mandagsfilm på NRK i sin tid. Da filmen endelig kom på skjermen, åh hvilket gjesp: bare en helt vanlig skilmsisse-film. Da TV2-nyhetene viste intervjuer med noen russejenter som hadde spilt inn porno-film med pornohelten Rocco, seilte det opp nok en film-kontrovers: de små frøene hevdet at de hadde blitt lurt. De hadde blitt lovet mer penger enn de hadde fått og lovnaden om anonymisering hadde ikke blitt etterfulgt. Så fulgte et intervju med noen kvinne-politiske tanter i Arbeiderpartiet som sa at dette års russe-

jenter ikke måtte etterfølge dette tåpelige stuntet. Man forsto det slik at dette ikke var noe å ha på CV'en sin.

Etter å ha sett denne filmen «Rocco og Russen» må vi være enige. Men ikke av samme grunn. Pornografi og erotikk i det offentlige er stort sett akseptert i vår tid bortsett fra hos noen anakronistiske feminister dekket av fortidens spindellev og noen fundamentalistkristne som mentalt ennå lever et sted ute i Sinai-ørkenen. Men dermed sagt, ikke all porno er bra. Det er mye som skal til for at en pornofilm skal bli bra. Dyktige skuespillere er én ting. Rocco er mannen som kan pule, ja. Men kan hans auteur-inspirerte lolitas det? Her begyn-

ner problemet (eller rettere sagt gjespene): russejentene er like erfarne som man kan vente seg av dem: hun ene dama som blir pult på kjøkkenet klager over at det svir i musa hennes, hun er neppe noe særlig vant med en pikk oppi musa og resultatet blir deretter. Kanhende fikk Rocco noe ut av det hele, men for oss som ser på så ser det ut som nekrofili: ett kjøttstykke som ligger ubevegelig på golvet og stønner litt en gang hvert halve minutt. (Anti-)klimakset (bokstavelig talt) kommer når Rocco skal sperme dama i trynet mens hun ligger på kjøkkenbenken: er dama død? Hun ligger livløs som et stykke slakt på benken. Det hele er like erotisk og opphissende som trafikkstans på T-banen. Kanskje hadde damene gått rundt og skrytt til vennene sine om at de skulle opptre i en pornofilm og tjene store penger: men skryt er én ting, handling noe annet. Med rusbrus og flere six-packs i bakgrunnen ligger ballhop-pene og vrir seg – såvidt. Men det blir

En ekkel påminnelse om vår egen ungdomstid; da man pulte slik man drakk og spydde: fort, raskt og gæli.

verre: hun russejenta som Rocco «plukker opp» på Aker Brygge er like god i senga som en treplanke mellom beina, like oppfinnsom som en skatteinnkreivings-seddel og like «kåt» som det balsamerte liket av Kleopatra (om det da finnes). Det hele blir bare for pinlig. Og liker vi egentlig å se at damene i en pornofilm blir spermet i trynet? Ihvertfall ser det ut som AkerBrygge-dåsa har et stort problem med det.

Filmen er dritkjedelig (som alle «kontroversielle» filmer) og kan ikke brukes til noen ting. Kanskje kan den brukes terapeutisk overfor eldre menn som debuterte sent og som i mid-life krisa hungrer etter unge jenter i sin jakt på sin tapte ungdom. Etter å ha sett denne filmen blir nok den 50-årige junkie-hora nedi Rådhusgata mer attraktiv.

Men amatør-porno er i skuddet for tiden. Den autentiske pornoen, dvs. den som blir gjort av amatører som f.eks. folk som legger ut nakenbilder og pornofilmer av seg selv på internett, er mer populær enn den stiliserte pornoen for tiden. Problemet med Rocco-filmen er at den er en hybrid: en profesjonell porno-puler harver over

noen hjelpesløse amatører som kanskje bare har hatt 3-4 partnere i sitt liv (ihvertfall må man begynne å lure). Derfor blir filmen en flopp.

I dag risikerer man å bli kalt for fascist, reaksjonær patriark eller eventuelt pedofil hvis man sier at unge jenter er noe som må beskyttes mot seg selv. Men når man ser denne filmen forstår at dette er et faktum. Hvilke foreldre vil like å se døtrene sine engasjert i slikt møl? Men perspektivet går ett skritt lengre overfor oss som gjerne idylliserer vår egen ungdomstid for man sitter også igjen med en pinlig følelse: russejentenes mangel på teknikk, oppfinnsomhet og intensitet er ekkel påminnelse over sin egen ungdomstid; da man pulte slik man drakk og spydde: fort, raskt og gæli. Slik var det: etter fem minutter var det over og i sitt umodne tenåringssinn trodde man at man var verdens beste elsker uten å forstå at dama di var like uerfaren som deg selv. Men en ting kan de fleste av oss være glad for: ingen av oss var så dumme at vi lot det komme på film.

Geir Levi Nilsen

Fear X

Fear X
USA 2003
Medv: John Torturro,
Deborah Unger, m. fl.
Nordisk Film 2004

Med *Fear X* har danske Nicolas Winding Refn begått sin første engelskspråklige film. Fra før har han skrevet og instruert *Pusher* (1996) og *Bleeder* (1999). Dette var rene oppvisninger i gode person-karakteristikk – som på glitrende vis presenterte oss for Danmarks underliv. Derfor gledelig at overgangen til amerikanske forhold har gått knirkefritt.

Kort fortalt handler filmen om enkemannen Harry Caine (John Torturro), som til daglig jobber som sikkerhetsvakt på et kjøpesenter i hjemstaten Wisconsin. I skjul for sjefen smugler han ut kopier av opptakene overvåkningskameraene gjorde dagen kona ble drept i parkeringshuset utenfor, og bruker all fritid til å gå gjennom dem i håp om å finne et spor som kan lede til morderen.

Refleksjonen av et skilt i et bilde han finner, fører ham til småbyen Montana. Her vekker han interessen til en udefinert

losje av lokale maktpersoner, som plotter en skyggeplan for å holde ham langt unna en mulig oppklaring. Mannens allerede hardt prøvede psyke kombinert med den pirrende følelsen av at løsningen ligger rett foran nesetuppen, kulminerer i et meget fiffig klimaks som jeg ikke skal avsløre her.

I *Fear X* har regissør Nicolas Winding Refn fått boltre seg i åpenbare inspirasjonsskilder for tidligere meritter. Nylig avdøde Hubert Selby jr. har bidratt på manus-siden, mens det ulmende soundtracket er komponert av Brian Eno. Larry Smith, som i sin tid gjorde den unge Refn bevisst effektiv lyssetting med sitt arbeid på *The Shining* (1980), har vært fotoansvarlig. En slik overdådig samling kultfigurer, komplett med John Torturro i spissen, kunne lett ført til en overlesset og påtatt indiefilm. Heldigvis har Refn beholdt fokus, slik at d'legendariske herrer heller utfyller en usedvanlig stramt strukturert og stilisert fortelling.

Jeg vet ikke i hvor stor grad han har latt seg influere av b-filmene han hele tiden refererer til i intervjuer, men Nicolas Winding Refn har i hvert fall tatt til seg spekulasjonsfilmens evne til å fange tendenser i samfunnet og få fram de dypt menneskelige strukturene som ligger bak.

Flere steder i filmen er Caines sinn blitt visualisert i form av menneskeskikkelser som prøver å bryte ut av en rødlig hinne. Refn står dermed i en lang og stolt generilmtradisjon ved å kombinere en relativt tradisjonell fortellerstruktur med mer eksperimentelle, innovative visuelle løsninger – og balansere dem med hell.

Dessverre fikk *Fear X* heller slett distribusjon, til tross for god mottakelse under Sundance Film Festival i 2003. Den var for sær for amerikanske kinoer, og endte opp rett på video de fleste steder nærsom England.

Det *positive* er at den for en stund siden nådde Nisseberget vårt på DVD.

Filmen er et meget forfriskende alternativ til Pål Sletaunes uoriginale hybrid mellom David Lynch og Roman Polanski og ditto selvsikre utlegninger i *Natt&dag*, for ikke å snakke om fjorårets *Uno*, som var drepende skjematisk. Refn kjenner sine avvikerskjebner så vel som sin filmhistorie, og følgelig hever *Fear X* seg glatt over hjemlige kopisters svært gjennomskuelige forsøk på å leke pionerer.

Så derfor: avse neste fredag til hjemmekveld med gode venner, ring etter pizza og lei film!

Uteliv er for sinker.

Pål Flakk

Spisestedet

*økologisk
vegetarcafé !*

**Man – Ons: 14-21
Tor & Fre: 14-20
Lørdag: 14-19**

Hjelm Gate 3, 0355 OSLO

BOKCAFEEN JAAP
VAN HUYSMANN'S MINDE
★frihetlig litteratur★

Åpen Man – Fre, 14-19

Se vårt kule utvalg på:

www.bokcafeen.cjb.net

Speiderprosjekt for viderekomne

De fleste forbinder vel speidern med kanopadling, leirbål og oppbyggelige aktiviteter i en lett religiøs atmosfære. Men alt er ikke alltid like skogsgrønt og uskyldig. I USA kan man ta Speidermerket i Atomenergi, noe som inspirerte David Hahn fra Detroit. En av oppgavene var å bygge en modell av en reaktor, men David fant ut at en modell var ikke bra nok; han bygde liksågodt en breeder-reaktor i morens hageskur.

David Hahn hadde en ganske normal oppvekst i Clinton Township, en typisk forstad utenfor Detroit. Foreldrene skiltes mens han var veldig liten, så han bodde hos faren Ken og stemoren Kathy Missig, og besøkte moren Patty i Golf Manor (en annen forstad) i helgene. Da han var yngre drev David med vanlige gutteaktiviteter, var med i speidern, spilte baseball og fotball, men dette forandret seg da han var ti og fikk "The Golden Book of Chemistry Experiments" av Kathys far. Dette var en kjemibok av den gode gamle sorten (med store resultater og små advarsler) og da han var tolv pløyde han ivrig igjennom farens bøker fra college. David satte opp et laboratorium på det lille soverommet sitt, og skaffet seg gassbrenner, reagensrør og lignende ting man finner i et typisk kjemisett. Men eksperimentene var ikke typiske; da han var 14 (og de fleste med samme interesser drev med kruttforsøk) hadde David laget nitroglycerin.

Foreldrene beundret den vitenskapelige interessen men ble bekymret over stadig søl, gass og eksplosjoner. Etterhvert ble soverommet så ødelagt av huller i veggene og flekker på teppet at laboratoriet ble forvist til kjelleren. David kunne her få fred og brukte mer og mer tid på kjemiforsøk, dette gikk ut over karakterene og heller ikke speidertroppen ble spart. En gang kom han på møte knallorange i ansiktet etter forsøk med kunstig bruning, og på en sommerleir lagde han og noen venner hull i fellesteltet da det tok fyr i magnesiumpulver de skulle bruke til fyrverkeri.

På dette tidspunktet var Davids mer lyssky eksperimenter stort sett begrenset til fyrverkeri og hjemmebrent, men foreldrene var overbevist om at den merkelige oppførselen skyldtes at han lagde og solgte dop. De begynte å sjekke om han var på biblioteket, kastet kjemikalier og utstyr, og turte ikke la han være alene hjemme i fall han skulle sprengte huset. Det hele toppet seg når David moser rød fosfor i en plastboks og en gnist i stoffet forårsaker en større eksplosjon. Han måtte gå i månedsvi til øyelege for å få fjernet alle plastbitene, etter dette fikk han ikke lov til å gjøre flere forsøk hjemme og flyttet derfor laboratoriet til morens hageskur i Golf Manor.

Davids far syntes kjemiforsøkene var blitt et problem og prøvde å få han interessert i andre mål, deriblant et han selv ikke oppnådde som liten: å bli Ørnespeider. For å bli Ørnespeider må man bl.a. oppnå 21 ferdighetsmerker. Ti av disse er obligatoriske (førstehjelp etc), mens elleve er valgfrie, og man kan velge alt fra forretningsdrift til sløyd. David bestemte seg derfor for å få et ferdighetsmerke i atomenergi, noe han også klarte som 14-åring i mai 91, ved bl.a. å lage diagrammer som viste atomspalting og en reaktormodell av en juiceboks, kleshengere, sugerør og gummistrikk.

Men nå hadde David større ambisjoner, han ville bygge en nøytronkilde for å forvandle isotoper. Dette var før Internett ble utbredt, så for å få informasjon skrev han opptil 20 brev daglig til grupper listet i speiderbrosjyren (Department of Energy, Nuclear Regulatory Commission, Atomic Industrial Forum etc) under dekke av å være fysikklærer som trengte råd. Svarene han fikk var av høyst varierende verdi, men etterhvert kom David i brevveksling med Donald Erb i NRC. I tillegg til leverandørliste, tips om å isolere ut radioaktive elementer og hvilke isotoper som kan opprettholde en kjedereaksjon, kom Erb med en opplysning som skulle bli viktig for Davids videre forsøk: Ingenting produserer nøytroner så bra som beryllium.

For å få tak i americium-241 kontaktet David røykvarslerfirmaer og sa han trengte et større antall til et skoleprosjekt, og fikk kjøpt over hundre defekte til 1\$ stykket. Det gikk ikke alltid så problemfritt, en sommer ble han sendt hjem fra speiderleir etter å ha blitt tatt for å ha stjålet røykvarslere. Siden han ikke var helt sikker på hvor americiumet satt, skrev han

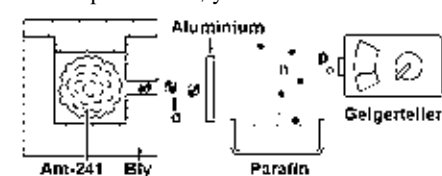
liksågodt til en av leverandørene som bare var glad for å kunne hjelpe. Inni røykvarsleren er det et kort med to store, runde deler, den ene er en piezo-høytaler mens den andre er av metall, har som regel åpninger på siden og er ofte utstyrt med varselmerker. Inni denne sitter en ganske liten knott av americium, ofte innkapslet i gull e.l. for at ikke korrosjon skal bidra til at stoffet slipper løs.

Med denne hjelpen kunne David skille ut americiumknottene og sveise dem sammen

Fra oppryddingen av Golf Manor Nuclear Facility - reaktorbygningen ses i bakgrunnen.

med en skjærebrenner. Etterpå la han denne klumpen i en hul blykloss med et lite hull på den ene siden, som han dekket med en aluminiumsplate. Americium avgir alfapartikler, når disse treffer aluminiumet vil det avgis nøytroner (ikke så bra som beryllium men lettere å få tak i). Siden nøytroner ikke kan oppdages med geigerteller kunne ikke David umiddelbart fastslå om nøytronkanonen hans virket, før han kom på at parafin avgir protoner når det treffes av nøytroner. Når han rettet strålen mot parafin ga geigertelleren hans utslag på hva han måtte anta var protoner. Nøytronkanonen var klar.

David kunne ha brukt nøytronstrålen til å frembringe radioaktive isotoper av ikke-radioaktive stoffer, men bestemte seg heller for å bestråle allerede radioaktive stoffer i håp om å gjøre dem spaltbare. Han monterte derfor geigertelleren i bilen og kjørte hundrevis av kilometer i øvre Michigan på jakt etter "hot rocks", men han fant bare et kvart lass beklende ved Lake Huron. Han vendte seg derfor til listene han hadde fått av NRC, og under dekke av å være en professor som skulle ha materiale til et forskningsanlegg kontaktet han et tsjekkosllovakisk firma og fikk noen prøver av svart malm (enten beklende eller urandioksid) som inneholdt små mengder uran-235 og -238. David knuste steinene med en hammer, i håp om å kunne bruke salpetersyre til å isolere uranet. Han klarte ikke å få kjøpt syre (muligens fordi den brukes til fremstilling av sprengstoff), så han lagde sin egen ved å varme salpeter og natriumbisulfat og sende gassen som ble dannet gjennom vann. Så blandet han denne syren med de pulveriserte steinene, kokte det og helte gjennom et kaffefilter, i håp om at det oppløste uranet skulle passere igjennom. Desverre løste ikke uranet seg som beregnet, og ble liggende i

filteret sammen med restene av steinene.

Frustrert over å ikke klare å skille ut tilstrekkelige mengder uran, gikk David over til torium. Når man bombarderer torium-232 med nøytroner dannes uran-233, en kunstig isotop som kan brukes istedenfor plutonium i breeder-reaktorer. Siden han hadde lest i speiderbrosjyren at endel gasslykter har en ildhet dekket med et toriumholdig stoff, kjøpte han tusenvis av slike hetter og brant dem til aske med skjærebrenneren. Den vanskelige delen var å skille toriumet fra asken, men han husket fra en av farens kjemibøker at litium binder seg lett til oksygen, noe som burde fjerne oksygenet fra toriumdioksidet i asken og etterlate en renere form av torium. Derfor kjøpte David for \$1000 i litiumbatterier, som han klippet opp med avbiter for å få fatt i metallet. Han blandet så litiumet og toriumdioksidet, pakket det i aluminiumsfolie og varmet det med gassbrenneren. Dette forårsaket en reaksjon hvor sluttproduktet var torium 9000 ganger renere enn man finner i naturen og 170 ganger det som krever lisens fra myndighetene.

Planen var å bruke americium-nøytronstrålen til å forvandle torium-232 til spaltbart uran-233. Desverre frembrakte ikke americiumet han hadde nok nøytroner, så han begynte å samle radium til en forbedret nøytronstråle. Radium-226 ble tidligere brukt i selvlysende maling på klokker, inntil man på 60-tallet oppdaget at mange urmakere døde av kreft etter regelmessig å ha slikket på penselen under arbeid. David begynte derfor å lete i bruktbutikker og på skrothauger etter radiumholdige klokker og instrumenter, som han skrapte malingen av og hadde i pilleglass. Dette gikk temmelig langsomt inntil han en dag på vei til kjøresten kjørte forbi en antikvitetsbutikk, og geigertelleren gikk nærmest bananas. Han fant ut at strålingen kom fra en gammel bordklokke, og fikk pruttet prisen ned til \$10. Når han så undersøkte klokken fant han ut at den kraftige strålingen skyldtes at en hel liten flaske radiummaling var blitt etterlatt inni.

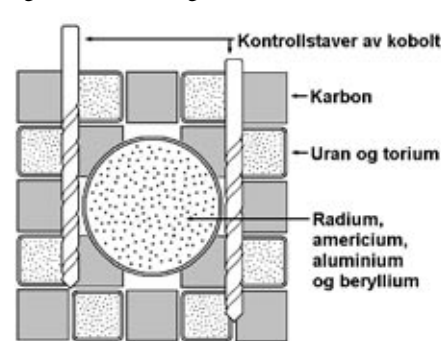
David hadde i forbindelse med speiderprosjektet blitt kjent med de ansatte på en røntgenavdeling i nærheten, og overtalte dem til å gi han noe bariumsulfat. Han varmet opp dette til det ble flytende, blandet det med malingflak og helte det gjennom et kaffefilter. Denne gangen stemte beregningene, radiumet ble oppløst og passerte gjennom filteret til begeret under, som begynte å lyse. Han tørket så dette til et krystallisk salt, som han kunne putte i en ny blykloss.

Konsentrert radium er flere hundre tusen ganger mer radioaktivt enn americium, og uansett om David var klar over det eller ikke var det nå ting begynte å bli seriøst farlig. Denne gangen skaffet han ihvertfall en strimmel av beryllium (som er en bedre nøytronkilde enn aluminium) og plasserte denne foran åpningen i blyklossen. Den uskyldige lille americiumkanonen var nå en kraftigere og skumlere radiumkanon.

David brukte denne strålen på uran- og toriumpulveret sitt, i håp om å ihvertfall frembringe noen spaltbare atomer. Han målte resultatet i

ukene fremover med geigertelleren, men mens toriumet syntes å bli mer radioaktivt var uranresultatene skuffende. Igjen skrev "Professor Hahn" til sin venn Erb på NRC, og han fikk til svar at nøytronene hans muligens var for raske, og måtte "bremses" ved å gå igjennom en moderator av vann, tungtvann eller tritium før de ville bli absorbert av uranet. Vanlig vann ville vært tilstrekkelig, men David ville ha det beste. Han fant ut at tritium ble brukt i selvlysende pistol- og buesikter, som han dermed begynte å bunkre fra sportsbutikker og postordrekataloger. Han fjernet tritiumet (i form av et voksaktig fyll i siktepunktene) og returnerte siktene (under en rekke navn) til leverandøren for reparasjon. Hver gang fikk han en ny liten mengde tritium, og da han hadde nok smurte han det på berylliumstrimmelen på radiumkanonen. Han rettet så den modererte nøytronstrålen mot uranpulveret og målte resultatet i ukene fremover, radioaktiviteten i uranet økte nå for hver dag.

Nå var David 17, og fikk for alvor ideen med å bygge en breeder-reaktor. Han visste at han måtte hatt minst 15kg uran-235 for å få en selvfungerende (kritisk) kjedereaksjon, men var ivrig etter å finne ut hvor langt han kunne komme ved å få de forskjellige stoffene han hadde til å reagere med hverandre. Han tok utgangspunkt i en "sjakkbrett"-reaktor han hadde sett i en av farens bøker. Han tok det svært radioaktive radiumet og americiumet fra nøytronkanonene ut av blykapslingene og filte det til pulver sammen med beryllium og aluminium, og pakket det inn i aluminiumsfolie. Han pakket så torium- og uranpulver i små foliekuber, og lagde grafittkuber på samme størrelse. Radiumet og americiumet ble kjernen i denne reaktoren, som så ble omgitt med trorium og uran stablet annenhver med grafittmoderatorene og festet sammen med tape. David fulgte reaktoren med geigertelleren, etter noen uker var radioaktiviteten adskillig høyere enn da han lagde den. Selv om dette ikke var en "kritisk" reaksjon, var det klart at noen av prosessene som skjedde i en breeder-reaktor også fant sted i hageskuret i Golf Manor.

"It was radioactive as heck"

Sikkerheten under dette prosjektet hadde vært heller så som så og var stort sett begrenset til en hjemmemekka bly-poncho og å kaste klær og bytte sko etter arbeid. Særlig det å pulverisere stoffene var risikabelt - både radioaktive og andre giftige stoffer (som beryllium) er spesielt farlige i form av støv som lett spres og pustes inn. Uansett om reaksjonen var kritisk eller ikke begynte David å lure på om han utsatte andre for fare, spesielt etter at strålingen begynte å gå igjennom betong. Jim Miller (en av de ytterst få som visste om prosjektet) advarte David om at ordentlige reaktorer hadde kontrollstaver for å styre reaksjonen, og anbefalte kobolt som absorberer nøytroner uten selv å bli spaltbart. David kjøpte derfor noen koboltbor i en jernvarebutikk og dyttet dem ned imellom kubene. Kobolten viste seg å ikke være tilstrekkelig, og når David målte stråling fem hus bortenfor morens fant han ut at det var for mye radioaktivitet på ett sted og begynte å demontere reaktoren. Han la endel av toriumet i en skoese han gjemte hos moren, lot radiumet og americiumet ligge igjen i skuret og slang resten av utstyret i bilen.

Desverre ble han en natt i august ‘94 stoppet av politiet, som var på utkikk etter noen som stjål dekk. David forklarte at han ventet på en venn, men politimennene var ikke overbevist og ville undersøke bilen. Når de åpnet bagasjerommet fant de kjemikalier, fyrverkeri, radiorør, kvikksølvbrytere, malmprøver, diverse metallsyndre og over femti foliekuber fylt med mystisk grått pulver. De var spesielt bekymret over en verktøykasse (låst med hengelås og litt tape for sikkerhets skyld) som David advarte om at var radioaktiv, og de fryktet var en atom-bombe.

Bilen be derfor tauet til politistasjonen (!) og ble undersøkt av bombeteamet og folk fra Helserådet. De gode nyhetene var at det ikke var noen atombombe, de dårlige var at bilen inneholdt radioaktive stoffer, bl.a. høye konsentrasjoner av torium og americium. Dette førte til at føderale kriseprosedyrer måtte iverksettes, og lokale myndigheter var snart i heftige telefonsamtaler med DOE, EPA (forurensningsstilsynet), FBI og NRC. David så ingen hensikt i å samarbeide med politiet, og oppga farens adresse men nevnte ikke morens hus eller hage-skuret. Det var ikke før i november at David forklarte for helserådets ekspert at han hadde et hemmelig laboratorium hvor han hadde prøvd å fremstille torium i en form som kunne brukes til energiproduksjon, og håpte at suksessen ville hjelpe han å bli Ørnespeider.

Statlige strålingseksperters undersøkte skuret og fant foliefat, krukker med syre, glasskolber og melkekasser strødd omkring. Mye av det var forurenset med radioaktivt materiale, enkelte steder var strålingen tusen ganger høyere enn naturlig bakgrunnsstråling. Det ingen visste var at Ken og Kathy hadde advart Davids mor, som allerede hadde gått igjennom skjulet og kastet mesteparten av det hun fant. Dette inkluderte nøytronkanonene, radiomet, kilovis med radioaktivt pulver og toriumklumper som var adskillig mer radioaktive enn de i bilen. Det er vel en av grunnene til at denne saken ikke førte til store overskrifter - det etterforskerne tok hånd om var stort sett bare rester (mens de heftige greiene var gått rett i søpla), derfor var hverken de eller naboene klar over hvor omfattende eksperimentene hadde vært.

Etter å ha konstatert at ingen radioaktivitet hadde lekket ut av skuret, ble det forseglet i påvente av at EPA skulle renske opp. De kom i januar (fem måneder etter at David ble stoppet av politiet) og kunne rapportere at skuret “representerte en umiddelbar og betydelig fare for offentlig helse, velferd og miljø”, og var spesielt redd for utslipp hvis det skulle bli ødelagt av storm eller brann. I slutten av juni ble det gjennomført en opprenskning til \$60 000, hvor arbeidere i beskyttelses-

drakter sagde opp hele skuret og la restene i 29 atomavfallstønner. Disse ble kjørt til et deponi i Great Salt Lake Desert, hvor restene av Davids eksperimenter nå ligger sammen med tonnevis av annet lavradioaktivt industriavfall.

David ble ganske knekt etter å ha mistet årevis med arbeid, blitt kalt “Radioactive Boy” på skolen og forsøkt fratatt sin status som Ørnespeider. Etter et halvhjertet forsøk på å begynne på college blir Ken og Kathy så lei av å ha han i huset at de presser han til å begynne i Marinen, hvor han ender på det atomdrevne hangarskipet Enterprise. Riktignok blir det mest potetskrelling og dekkskrubbning, men om kvelden studerer David fremdeles saker som interesserer han - som kjemi, biologi, genteknikk, atomfysikk og jus.

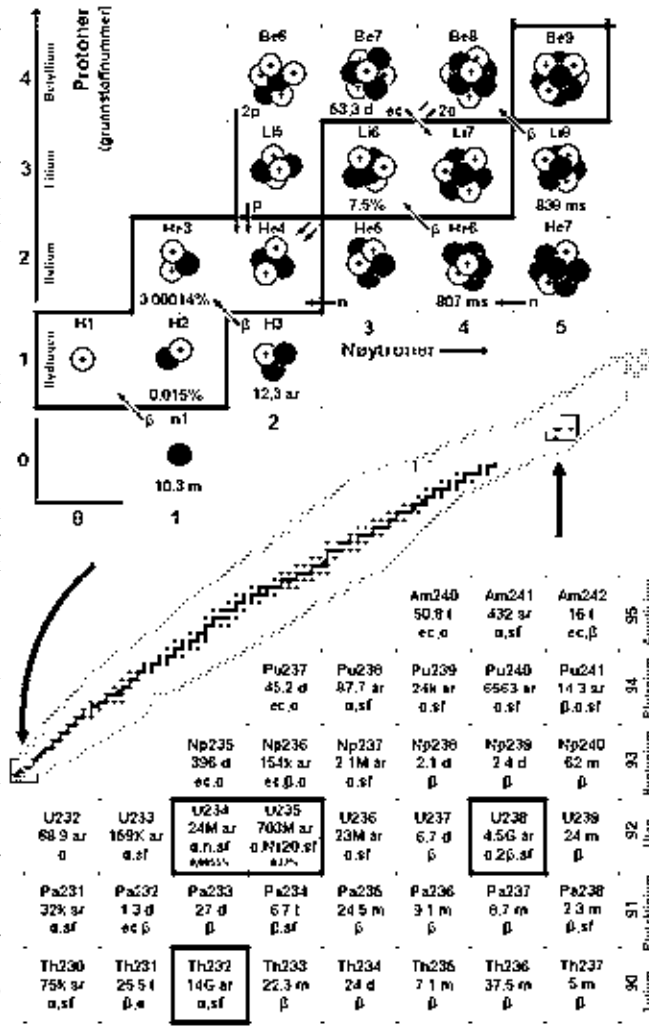
Axel

Basert på en artikkel av Ken Silverstein i Harper's Magazine nov 98, finnes på www.findarticles.com/p/articles/mi_m1111/is_n1782_v297/ai_21281407

Silverstin utga senere en bok (The Radioactive Boy Scout, ISBN: 0-375-50351-X) men utfra omtalene på Amazon er den ganske dårlig skrevet - "Good story. bad writing".

Norske og amerikanske speidersider: www.speeding.no - www.speiderbasen.no - www.scouting.org

Sjekk også The Periodic Table Table (www.theodoregray.com/PeriodicTable) - møbelsnekring møter kjemi. Masse bilder og fakta om de forskjellige grunnstoffene.

Om atomer, isotoper og fisjon

Atomer består av en kjerne av protoner og nøytroner, omgitt av elektroner. Protoner og elektroner tiltrekker hverandre, så et nøytralt atom har like mange elektroner som protoner. Et stoffs kjemiske egenskaper bestemmes av elektronene og dermed også protonene, noe som gjør at grunnstoffer er identifisert og nummerert ut fra hvor mange protoner det er i kjernen (hydrogen=1, helium=2 osv). Siden protonene har positiv ladning vil de frastøte hverandre, de vil likevel tiltrekke seg nøytroner som bidrar til å binde kjernen sammen. Slik de normalt forekommer har lette stoffer omtrent like mange nøytroner som protoner, mens tyngre stoffer har fler nøytroner.

Tegningen viser øverst resultatet av forskjellige proton/nøytron-kombinasjoner (såkalte isotoper), naturlig forekommende isotoper er uthevet. Et enkelt proton tilsvarer en hydrogenkjerne, som er stabil og normalt er omgitt av et elektron. Et enkelt nøytron vil derimot ikke tiltrekke seg noe elektron, og er heller ikke stabilt. Etter gjennomsnittlig ca.10 minutter vil det gjennom en beta-nedbrytning (se nedenfor) forvandle seg til et proton. Et proton og et nøytron sammen vil danne den stabile isotopen deuterium (H2, bestanddel i tungtvann), mens et proton og to nøytroner danner tritium (H3), som etter 12,3 år vil beta-nedbrytes til helium-3.

Hvis man stiller opp alle kjente proton/nøytron-kombinasjoner på denne måten, så får man isotopkartet vist i midten, det øverste diagrammet tilsvarer området nede til venstre. De svarte firkantene er de naturlige isotopene, mens “skyen” rundt er de radioaktive. Som hovedregel vil de ha kortere halveringstid jo lenger de er fra det stabile området, isotoper over dette vil gjennomgå elektroninnfangning, alfa- og protonavstøtning, mens isotopene under vil betanedbrytes eller avgi nøytroner.

De firkantene som ligger litt for seg selv oppe til høyre er uran og torium, vist nederst. Alle stoffer fra nr. 84 (polonium) og opp er radioaktive, men uran og torium har så lang halveringstid at de likevel forekommer i naturen (de fleste andre er forlenget nedbrutt og borte). Radioaktive isotoper nedbrytes på flere forskjellige måter:

Protonavstøtning (p): Kjernen frastøter et proton, og endres til et grunnstoff med ett lavere atomnummer. Protonavstøtning forekommer mest hos lettere isotoper, tyngre kjerner avgir heller alfapartikler (se nedenfor). Protonstråling stoppes normalt av tre, mens kraftigere stråling vil muligens kunne gjøre ting radioaktive.

Nøytronavstøtning (n): Kjernen frastøter et nøytron. I dette tilfellet forblir stoffet det samme, men det endres til en annen isotop. Siden nøytronet er nøytralt vil denne strålingen trenge mye dypere, men kan stoppes av tykk betong.

Alfa (α) -avstøtning: Kjernen frastøter en alfapartikkel (en heliumkjerne bestående av to protoner og to nøytroner) og atomet endres til et stoff med to hakk lavere nummer. Siden alfapartikler er så store stoppes alfaståling av papir. Enkelte tunge kjerner kan avgi enda større partikler, Uran-235 kan avgi neokjerner og endel radiumisotoper vil avgi karbon-14. Når den avgitte partikkelen nærmer seg halvparten av den opprinnelige kjernen kalles det fisjon (spalting) og kan frigjøre store mengder energi. Fisjon er noe uforutsigelig, uran-235 vil f.eks gjerne dele seg i to deler med rundt 95 og 137 partikler (pluss noen nøytroner), men prosessen etterlater en salig røre av isotoper som gjør avfallsseparering og -gjenvinning ganske omstendelig.

Beta (β) -nedbrytning:

Som man ser av diagrammet er ikke et enslig nøytron stabilt, det vil etter gjennomsnittlig ca. ti minutter skyte ut et elektron (og en antinøytrino) og forvandles til et proton (en stabil hydrogenkjerne). Dette er mulig fordi et nøytron veier mer enn protonet, elektronet og nøytrinoen. Nøytrinoen har ingen praktisk betydning (den er svært liten og kan gjerne gå tvers igjennom jorden uten å påvirkes), men elektronet danner betastråling. Denne trenger dypere enn protonstråling men stoppes av aluminium.

Elektroninnfangelse (ec):

Noen ganger vil en kjerne med for mye protoner ikke skyte dem ut, men heller fange inn et elektron og forvandle et proton til et nøytron (og skyte ut en nøytrino). I enkelte tilfeller vil kjernen skape et elektron/positron (antielektron) -par, isåfall vil positronet bli skutt ut som en slags anti-beta-stråling.

Gammaståler (γ):

Ved alle nedbrytningene over vil de bli frigitt energi i form av gammastråling, som er kortbølgete fotoner (omtrent som lys og radiobølger) som ligger mellom røntgen og kosmisk stråling. Gammastråler kan trenge svært dypt men stoppes av bly og betong.

Atomreaktorer har en kjerne av et spaltbart materiale (typisk uran-235 eller plutonium-239), dette er stoff hvor atomkjernene vil kunne dele seg i to. Dette skjer som oftest når kjernene blir truffet av nøytroner, og vil frigi energi (varme) og flere nøytroner som (etter å ha blitt bremsert ved å gå gjennom en moderator) vil treffe nye atomkjerner. Denne kjedereaksjonen må holdes i nøyaktig balanse, blir det for lite nøytroner vil prosessen gå i stå, blir det for mye vil den gå amok og reaktoren smelte. Man har derfor kontrollstaver (ofte av kadmium) som kan senkes ned i reaktorkjernen, hvor de vil absorbere noen av nøytronene og dermed bremse spaltingsprosessen.

Naturlig uran består av to isotoper, 0.7% U-235 (som kan brukes i en reaktor), og resten stort sett U-238 (som ikke duger til brensel). For å være sikker på å få nok nøytroner må derfor U-235 skilles ut og konsentreres, uran med et høyere innhold av U-235 kalles anrikt uran. Reaktorer må ha minst 2-5% U-235 for å fungere, mens atombomber må ha minst 90%. Det resterende U-238 kalles utarmet uran og blir ofte brukt i prosjektiler fordi det er tungt og hardt.

I en breeder-reaktor omgir man kjernen av spaltbart plutonium-239 med et lag U-238, som blir bestrålt med nøytroner fra spaltingsprosessen. Nøytronene endrer U-328 til U-239, som etter en halveringstid på 24 minutter beta-nedbrytes til neptunium-239, som etter 2.4 dager igjen beta-nedbrytes til plutonium-239. Dette plutoniumet blir så brukt til å etterfylle kjernen og holde prosessen gående. Navnet “breeder” kommer av at brenselet på denne måten synes å “formere” seg.

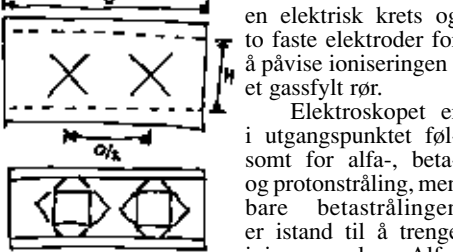
På begynnelsen av 60-tallet ble breederreaktorer sett på som den endelige løsningen på USAs energibehov, og det ble bygget flere forsøksanlegg i tillegg til Enrico Fermi I-kraftverket (landets første og eneste kommersielle breederreaktor) som ble åpnet i 1963 ikke langt fra Detroit. Disse reaktorene er dog ganske lunefulle og ikke uten problemer, de bruker gjerne ganske hissig kjølemiddel (flytende natrium) og det er særdeles vanskelig å holde nøytronmengden i balanse uten at reaktoren sluker eller smelter. Som følge av dette var breederanleggene hjemsokt av problemer og ulykker, noen smeltet mens andre produserte ikke brensel, og alle hadde alvorlige budsjettoverskridelser. Fermi-reaktoren hadde en delvis nedsmelting i 1966 og ble stengt i 1972, det siste breederprosjektet (Clinch River i Tennessee) ble oppgitt i 1983. Etter Tsjernobyl-ulykken i 1986 har den politiske motstanden mot atomkraft vært så stor (og uranprisen så lav) at amerikansk forskning på breeder-reaktorer og avfallsgjenvinning omtrent har gått i stå.

Mål radioaktivitet med elektroskop

Hvis man eksperimenterer seriøst med radioaktivitet bør man ha en geigerteller. De dårlige nyhetene er at slike er ganske dyre, det billigste jeg har sett er et Welleman-byggesett til DKK 1700,-. De gode nyhetene er at hvis man driver mer useriøse eksperimenter kan man klare seg med et elektroskop som lett kan lages av et syltetøyglass og folie.

Et elektroskop er et instrument for å måle statiske ladninger, og består av to folieelektroder opphengt i et glass kledd med folie på innsiden. Når elektrodene blir ladet vil de frastøte hverandre siden de får like ladninger, etterhvert som de utlades vil frastøtningen bli mindre og elektrodene nærme seg hverandre. Hvis lufta ikke er altfor fuktig vil dette gjerne ta noen timer.

Radioaktiv stråling kalles også ioniserende stråling fordi den er istand til å slå løs elektroner fra atomer, noe som bidrar til at isolerende stoffer (som luft) blir svakt ledende. Hvis stråling kommer inn i elektroskopoet, vil dette gjøre at elektrodene vil utlades raskere enn normalt, og man kan beregne strålingens styrke etter hvor raskt elektrodene nærmer seg hverandre. En geigerteller virker etter et lignende prinsipp, men bruker

en elektrisk krets og to faste elektroder for å påvise ioniseringen i et gassfylt rør.

Elektroskopoet er i utgangspunktet følsomt for alfa-, beta- og protonstråling, men bare betastrålingen er istand til å trenge igjennom glass. Alfa- og protonstråling kan likevel påvises hvis man kan legge strålekilden oppi glasset.

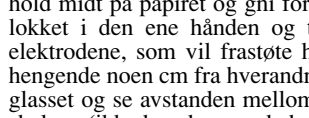

Du trenger: Stort syltetøyglass - Aluminiumsfolie - Sytråd (helst nylon) - Plastlinjal - Tape - Saks - Syl

1. Lag elektroder av to foliesirkler med en diameter på 25mm (tilsv. en femkrone), få kantene så jevne som mulig (spisser og ujevnheter fører til laddningslekkasjer). Brett dem fast midt på hver sin tråd (ca 30cm lang), prøv å ta minst mulig på tråden.
2. Klipp til folien omtrent som vist. H er høyden på den rette delen av glasset, mens O er omkretsen.
3. Brett til folien (for å fjerne skarpe kanter), de to kryssene vil danne et vindu på hver side av glasset så det er lettere å se elektrodene.

4. Fest folien inni glasset (med tape) med brettene ut mot glasset.
5. Skru lokket på glasset og lag et hull på hver side (rett over vinduene) med en syl.
6. Ta av lokket og tre trådendene opp gjennom hullene og fest med tape, slik at elektrodene blir hengende mot hverandre omtrent på høyde med vinduene (de løse endene gjør det lettere å finjustere)
7. Lag en enkel skala med 3mm mellom strekene (for å avlese avstanden mellom elektrodene) og fest under et av vinduene.

Den enkleste måten å lade elektroskopoet er med en plastlinjal og papir. Brett papiret noen ganger og brett det så rundt linjalen,

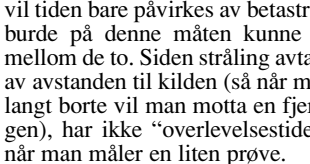
hold midt på papiret og gni fort og hardt. Hold lokket i den ene hånden og ta linjalen borti elektrodene, som vil frastøte hverandre og bli hengende noen cm fra hverandre. Sett lokket på glasset og se avstanden mellom elektrodene på skalaen (ikke bry deg om de henger litt skjevt). Legg merke til hvor lang tid det tar for elektrodene å flytte seg fra et linjepar på skalaen til det neste. Hvis det ikke er noen stråling eller høy luftfuktighet skal det ta mellom 10 og 30 minutter. Hvis det går fort, legg merke til hvor mange sekunder det tar, og gang med ti. Ifølge den originale beskrivelsen skal dette tallet tilsvare hvor mange timer du kan overleve strålingen, hvis elektrodene bruker 15 sekunder

på å gå fra et linjepar til det neste betyr det at du kan overleve 150 timer.

Oppladet

Man kan også bruke elektroskopoet til å undersøke steinprøver o.l. Hvis prøven ligger oppi glasset vil utladningstiden påvirkes av både alfa- og betastråling, mens med prøven utenfor glasset vil tiden bare påvirkes av betastrålingen, og man burde på denne måten kunne finne forholdet mellom de to. Siden stråling avtar med kvadratet av avstanden til kilden (så når man er dobbelt så langt borte vil man motta en fjerdedel av strålingen), har ikke “overlevelsestiden” så mye å si når man måler en liten prøve.

Pga deadlineproblemer har jeg desverre ikke fått testet dette elektroskopoet skikkelig (f.eks å finne utladningstiden for et røykvarslerелеment), designet må ses som et utgangspunkt som sikkert kan forbedres. Den originale beskrivelsen fant jeg på www.nfinity.com/~exile/electro.htm, en mer avansert utgave er det såkalte “Kearny Fallout Meter” som man kan finne på www.cddc.vt.edu/host/atomic/civildef/kfm_inst.pdf.

Kom som du er!

I tegneserien Snøfte Smith treffer vi en hillbilly-familie som bor oppi fjellheimen. Snøfte er en fordrucken heimbrentsdrinker og kona er den sterke kvinne som holder tilværelsen sammen. I Smiths fjellheim-bygd er alt lokalt, utenomverdenen eksisterer ikke, og bare i ny og ne stikker lovens lange arm innom. Det er vanskelig å vite om det geografiske utgangspunktet er Arkansas eller Norge. For i Norge er vi i hillbilly heaven. Her brytes vestlig-demokratiske internasjonale lover hver dag. Kjønnsskimming f.eks. er tillatt gjennom hver avis. Hver eneste dag kan man lese boligannonser som: «hybel til leie for jente» eller «leilighet leies ut til ung mann» osv. Hvis Norge skal bli med i EU, dvs. gå fra det lokale og over i et internasjonalt forpliktende fellesskap, så vil det bli et omkalfatrende grep som må gjøres på norsk kultur. I 2005 fyller Norge hundre år. For de av oss som holder seg inne på 17. mai vil dette året fortone seg som noe slitsomt. Det skal bli vanskelig å være europeer i Norge i 2005. Men det skal bli enda vanskeligere å lese forutsigbare kronikker og artikler som tar for seg dette hundreårs-jubileet. Sosialantropologer, kulturjournalister, statsvitere, politikere, m.m. - hele hurven av Akersgata-adelen vil komme med sine obligatoriske bidrag. Som en forsmak på dette tilkommende vrøvlet, vil det være morsomt å gi en enkel beskrivelse av Norge nedfelt gjennom to ting: hvilken effekt demografien og den protestantiske trosretning har på populærkulturen. 1. Demografi. Norge er et land som er demografisk svekket og som har vært det lenge. Å si at vi er underbefolket er en understatement. Man kan skyldes på den ekstreme topografien med fjell og fjorder, som i århundrer har gjort både infrastruktur og handel ganske vanskelig i dette landet. Men paradoksalt nok har denne demografiske blodfattigheten greid å skape et fellesskap. Men ikke et elitært fellesskap. Det er ingen forskjell på høy og lav i Norge. Her finnes det ingen mandater. Eks 1: på et TV-diskusjonsprogram på en fredags kveld sitter samferdselsminister Torild Skogsholm og diskuterer bilkultur og infrastruktur med visesangeren Øystein Sunde (hvis kontribusjon og grunnlag for inkludering i debatten antageligvis må være hans bilisme-harselat-låt «Super SS Rally GT Fastback-Hardtop Sprint») og programlederen i et bilprogram («Autofil»). For utlendinger må dette fortone seg som den reneste happening, men i Norge er det normalt. Kan vi f.eks. forestille oss at i England så ville en regjeringstopp og/eller sjefen for the Ministry Of Transport sitte og diskutere infrastruktur sammen med Ian Gillan, vokalist i Deep Purple (som laget heavy metal-klassikeren om villmannskjøring i låten «Highway Star»? Totalt uvirkelig. Eks 2: for utenforstående må norske diskusjonsprogrammer fortone seg som den rene harselas angående en offentlig debatt. F.eks.: I TV-programmet «Holmgang» diskuterte man om Fr.P. lurer velgerne sine og man inviterer skuespillere, politikere, folk fra frivillige organisasjoner, m.m. Men hvorfor blir Minken Fosheim en politisk kommentor? Hvorfor ikke Wenche Myhre? Eller Kate Gulbrandsen? Og hvordan kan Steinar Lem fra Fremtiden I Våre Hender forklare høyrepopulismens fremgang i Norge? Ved å sitere fra Platon og Goethe som det han gjorde i nevnte program? Men noen ganger er bare selve temaet latterlig: seksuelle hjelpemidler? Når et slikt utgangspunkt er lagt, kan man invitere seksualforskere, butikkmedarbeidere i sex-butikker,

NESSEKONGENS TUSENARSRIKE

kvinnefrontere og tullinger som finner på å brøle ut: «Uansett hvor mye du trener eller puler, så blir du aldri Bjørn Dæhlie!» Men i Norge er vi stammebrødre og kan inkludere hverandre så mye vi vil uten å gå kvalifikasjonene så nøye i sømmene. De gamle sosial-

Modell: Thomas Hylland Eriksen

demokratene med Gerhardsen i spissen var intelligente nasjonsbyggere som skjønte at den norske demografien skaper en desperat sosialitet. Med et slikt utgangspunkt kunne man bygge et samfunnsmessig hybrid - kapitalistvennlig sosialisme - fordi Norge er et voldsomt intimt sted. Underbefolkning kan jo ha sine positive sider.

When the whip comes down

Etter 600 år med danske overherrer og 90 år med svenskestyre, hva var bedre enn å bygge nasjonen Norge på en folkelig bevissthet? For i en bananrepublikk flyter nessekongenes tusenårsrike på de urolige strømningene i befolkningen. I en felles kollektiv fortid som usle leilendinger og tarvelige husmenn tilhører vi som hvite niggere klanen, stammen, landsbyen. Det som er utenfor er fiendeland. Derfor er det alminnelige, det vanlige, i Norge noe hellig: ikke rør eller kritiser ved det. Derfor var det at selforskeren Lindberg ble så forhatt og utstøtt i Norge: han avslørte kritikkverdige forhold ved den norske selfangsten. Den slags gjør man bare faen ikke i Norge. For i mange hundre år levde man i Norge i ekstrem fattigdom og armod før olja kom og reddet oss. Derfor ble jeger- og fangstkulturen i Norge noe hellig: hvordan ville

nordmenn gjennom århundrene ha overlevd unntatt som bønder og fiskere i dette karige, udyrkbare fjell-landet? Derfor betydde det ikke noe om Lindbergh hadde rett eller ei, han hadde bare i seg selv gjort noe utilgivelig: gått til angrep på Norges sjel: autonomien, selvbergetheten, naturidyllen, jaktromantikken, bondekulturen, fiskertilværelsen. Om Lindbergh hadde dokumentert med videokameraet sitt at Paven deltok i satanisk-rituelle torturvoldtekter på soverommet sitt så ville resultatet vært det samme: selve dokumentasjonen ville blitt underkjent, fordi overskridelsen av det hellige ville slått beina av det første. Derfor hører vi

I Norge er vi i hillbilly heaven. Her brytes vestlig-demokratiske, internasjonale lover hver dag

ikke så mye på ekspertene i Norge. De representerer det eksterne; de er spøkelsene fra svenske- og dansketiden. At Lindbergh ikke forsto dette, ble nok hans klassiske tabbe og fall. For effekten av det hele ble katastrofal. Den mobbingen og utstøtelsen som Lindbergh ble utsatt for har ikke vært sett siden overgrepene mot tyskerbarna. Blant annet ble Lindbergs egne barn sjikanert, truet og ropt etter på gata av voksne mennesker. Hvorfor skulle pottit-bønder fra det østlandske innlandet bry seg om at Lindbergh avslørte noen nordnorske selfangeres dystre fangstmetoder oppe i Barentshavet? Men Lindberghs krenkelse av det hellige i Norge førte til at han fikk det stigmatiske økenavnet «Sel-Judas». Sel-Judas? Vi vet fra kristendoms-historien at Judas forrådde Jesus og at Jesus derfor ble korsfestet. Er ikke dette tegn på en overreaksjon i paranoide former fra en hel nasjon, som har som alle paranoikere, levd i total isolasjon hele sin tid? Dette at Lindberghs dokumentar fikk internasjonal oppmerksomhet, betydde det at nasjonen Norge blødde på korset? Er vi verdens frelsere? Selve rettsaken mot Lindbergh ble da også et justismord. Hvilke krav setter man i juridiske former til dokumentasjon når Lindberghs videodokumentasjon om uetiske fangstmetoder ble satt til side? Hadde man hatt samme dokumentasjon i Orderudsaken ville prosessen mot de tiltalte vært over på en uke.

Art for Luther's sake

Men vi kan ikke unngå Norge som et Lutheransk-protestantisk land. I Norge gjen-nomsyrer protestantismens ånd hele vår kul-

tur. Reformasjonen ble innført i Norge ved kongelig påbud i 1536. Protestantismens prosjekt var anti-strukturelt: den romersk-katolske kirkes organisasjonsmessige overbygning gjennom hierarkier og absolutte doktriner måtte avskaffes. Protestantismen sto for en individualisering av kristendommen samt en avkledende fornyelse av kristendommen gjennom personlig frelse og Bibelen som det egentlige utgangspunktet. Pavedømmet & den romersk-katolske kirke ble et forvanskende tredjeledd som man egentlig ikke trengte. Med dette ble protestantismen en trosretning som stilte store krav til autentisitet og individualisering. Med dette for øye skulle man nesten tro at reformasjonen i Norge hadde blitt innført i fjor. For i norsk kulturliv er protestantismens forakt mellom subjekt og objekt allestedsnærværende i Norge. For dette skillet mellom subjekt og objekt blir aldri avklart i Norge. En forfatter som skriver gode bøker, må jo også være en god person. Eller? Var ikke Rimbaud en stor fransk poet? Joda, men han var defintivt ikke noe hverdagsmenneske av den gode sorten, hvis man da ikke mener at kolonitidens slavehandlere var misforståtte humanister. Derfor blir Hamsundebatten i Norge såpass merkelig; at en forfatter i verdensformat samtidig var et dårlig menneske, i dette tilfelle en nazist, er vanskelig å svelge for nordmenn. Men leser vi en bok fordi en lesbisk vegetariansk human-etiker, som har adoptert en hel negerlandsby, har skrevet den eller fordi boken i seg selv er bra? Men

som enhver bokhøst kan fortelle oss: Norge kan være full av gode mennesker og dårlige forfattere. Slik sett kan man forstå hvorfor kriminal-litteratur er såpass populær i Norge. Denne humorløse og rigide fortellerformen skriker protestantisk autentisitet hele veien, på samme vis som kriminaltekniske bevis må være fundamentert i logisk positivisme. For ingenting er så herlig som å kjenne seg igjen i stedsnavn, gatenavn og tidspunkt på døgnet. I dette doktrinære stil-korsettet er det ikke noe rom for noe «Sort Messe» av en norsk John Dickson Carr. For det forventes en gjensidighet mellom person og bokutgivelser av forfatter i Norge. Selvfølgelig måtte en hallik-dømt skrive krim-litteratur. Men tenk på det spennet mellom Jean Genet - en filleproletær tyv, gutteprostituert og livstidsfange - og hans bøker med sin utsøkte fortellerstil i mildt sagt estetiske former som er poetisk forskjønnende om de mest kvalmende fenomener i tilværelsen. Hadde Genet hatt bakgrunn som norsk filleproletær livstidsfange på Ullersmo, ville manuskriptene hans blitt avvist fordi de ikke hadde vært «troverdige». En forlagsredaktør ville sagt til ham: 'Du Jean, du må skrive i en hardkokt stil. Korte setninger i autentisk prosastil. Gjerne noe sånt som «Boler-Ole kjørte kuken i guttefitta mi. Ææhh! Faen i helvete! Cella stinket av rasshøl. Jævla helvetes torpedo-faen'. Skjønner du, Jean. Det må være autentisk.» Norsk litteratur er så individualiserende at ens bakgrunn kan bli hemmende uansett klassebakgrunn. Men det blir verre når vi går inn i fiksjonens verden i norsk samtidslitteratur. Hvis en forfatter kler fiksjonsfigurene sine med tvilsomme egenskaper eller i merkelige sammenhenger, så blir det for veldig vanskelig for nordmenn. Ikke skriv en krimroman om en løsemiddelskadd seriemorder som går berserk hver natt. Da

vil foreningen for løsemiddelskadde sak-søke deg for ærekrenkelse. Ikke la en av de onde personene være en kåt, urban homo-seksuell - da vil forbundet av 1948 skrive førti hatskronikker om deg i episk fortel-lerstil i Dagbladets kronikkside over en tre måneders periode. Og, for Guds skyld, som mannlig forfatter, ikke portretter noen kvinner som ondskapsfulle eller kyniske eller skriv en novelle i jeg-form om en kvin-neforaktende mannsspsykopat - da vil kvin-nesakskvinnene som svever over vannene og alenemorforeningen forlange offentlig kastrering av forfattere utenfor kjønnsdem-agogiens riktige vei. Fiksjon og dokumentar tolkes likt i Norge.Dette fikk sosialantropologen Marianne Gullestad merke da hun i sin analyse av fenomenet Shabana Rehman i sin Aftenposten-artikkel 1. august 2002 satte opp 10. punkter om Rehman, noe som vakte en voldsom reaksjon. Man skulle nesten tro at dette var starten på en fortol-kningskrig: sto vi foran et skismatisk brudd a la Luthers teser i kritikkform av den katol-ske kirke? For her var det snakk om å være rett-troende: i den norske bevissthet er det uhørt at en akademiker, en forsker, gjør en slik analyse av en alminnelig person. Hadde Gullestad foretatt en frenologisk analyse av Rehman kunne resultatet ikke ha vært verre. Nordmenn skjønner ikke distansen mellom subjekt og objekt og Gullestads analyse av fenomenet Rehman ble tolket som en kritikk av personen Rehman. Derfor var det uhørt at en intellektuell analyserte et vanlig menneske, det var Lindbergh-effekten om igjen.Rehman er elsket av alle nordmenn for sin alminnelighet: i den norske bev-issthet er hun populær hos de xenofobiske innvandrerkritikerne fordi hun kritiserer trekk ved innvandrerkulturen og hos ven-streintellektuelle er hun populær fordi hun gjør de drittjobbene folk, i dette tilfelle de venstreintellektuelle, ikke vil ha. Heller la Rehman harselere med tvilsomme trekk ved innvandrerkulturen enn å risikere å bli kalt degosroper. I den norske bevissthet er Rehman og selfangerne de svake, de mun-tre, de vanlige - kort sagt, de norske - mens Lindbergh og Gullestad er eliten, snobbene, gutta med mikroskop. Karl Johan puster oss kaldt i nakken.

Play it safe, Sam!

Så følg den optrukne sti. Gjør som Ingvar Ambjørnsen: skriv om ronkere, hasjrøykere, junkies, alkoholikere, psykiske tilfeller, osv. osv. Nordmenn skjønner sosionomi-fiks-jonslitteratur. Eller er det sosialrealisme det kalles? Naturalisme? Men denne strenge bedømmelsen av skjønnlitterære forfattere som personer og de drakoniske krav til den skjønnlitterære fiksjons alminnelighet-smoral, gjelder ikke for den andre gruppen av «forfattere»: er du 20 år og har nettopp vunnet VM i langrenn? Vi bare m-å-å-å ha selvbiografien din! Har du snublet omkring i stortingskorridorene som politiker i 20 år? Ypperlig! Vi gir ut selvbiografien din i hesteslepp-format: én bok pr. år. Er du tidligere speedfreak, pornobladmodell, småkriminell og dømt for trippeldrap og er kvinne? Da vil du oppleve at hele for-lagsverden står i kø for å ut selvbiografien din. Dette må være en helnorsk fenomen. Kan man f.eks. tenke seg at den engelske forlagsverden vil stå i kø for å gi ut Myra Hindleys eller Rosemary Wests´ selvbi-ografi? Det som er kvalmende i utlandet, fortæres som gourmet-lunsj i Norge.Det samme forholdet har man i det intellektuelle livet i Norge. Observer side 3-kronikkene i Dagbladet når den norske intellektuelle «elite» avbilder seg; i dype positurer, med hendene ettertenksomt hvilende på haken, eller med røykepipa i handa, med blikket

ettertenksomt vendt sidelengs forbi kamera, kanskje er det evighetens blikk hentet opp fra de ti tusen favners dyp vi ser her, og gjerne kledd i en over-formell brun dressja-kke. Kort sagt, de norske (selv)overvurderte pop-intellektualistene avbilder seg slik de tror at man ser ut som når man er et geni,

Skillet mellom subjekt og objekt blir aldri avklart i Norge. En forfatter som skriver gode bøker, må jo også være en god person?

copyright grunnfagsnivå. Men historiker Nils Johan Ringdahls bok om norske helter var full av faktafeil og måtte inndras. Og den bokbadende Anne Grosvold, som sikkert bare e-e-lsker kunst, kultur og kunnskap, hvis bok om kongehuset i Norge, måtte også dras tilbake på grunn av massevis av faktafeil. Forfatteren og skribenten Yngvar Ustvedt som hadde vært konsulent på boken måtte bare beklage seg. Dårlig research, hevdet de i kor. Kanskje p.g.a av de mange kompliserte problemstillinger som opp-tredte i boken? Som f.eks. at tyskerne invaderte Norge 9. april 1939 som ble hev-det i boken? Og professor i historie, Hans Fredrik Dahl, skryter av nazi-revisjonisten David Irving og hans unike oppkomme og bruk av historiske kilder inntil det blir påpekt hvordan Irving faktisk manipulerer

med sitt materiale.Trond Berg Eriksens bok «Veien Til Toscana» ble slaktet av italienske Paolo Carloni, professor i Renessansekunst og barokk. I denne slakten (Klassekampen 1.6.2002) kommenterer Carloni hvordan, vi som nærmest er et fundamentalistisk-prot-estantisk land, kan være ihendehaver av en sentral katolsk doktrine, nemlig de mange miraklene som opptrer i norsk kulturliv: «...alle kjenner alle, man utveksler gjerne tjenester og ingen sier det de mener(hvis de da egentlig mener noe).» Joda, og i den konteksten som protestantismen oppsto - renessansens vektgrunnlag på individets betydning og verdi - har vi i Norge flere lokale renessanse-genier. Det er ikke bare Ketil Bjørnstad som er komponist, forfat-ter, musiker, anmelder og gud vet hva. På samme vis har vi en plastic-fantastic vers-jon av et renessansegeni, Thomas Hylland Eriksen, som uttaler seg i hytt og pine om

absolutt alt mulig. Thomas Hylland Eriksen er sosialantropolog, religionshistoriker, skjønnlitterær forfatter, biolog, pedagog, kulturjournalist, bare for å nevne noen av de mange rollene han har hatt i de emnene han har uttalt seg om i talløse artikler og bøker. Thomas Hylland Eriksen er en «fagperson»

som har slippet unna med det meste idet han er et godt eksempel på det store spennet det ofte er mellom selvtilit og kunnskap i en offentlighet som innadvendt ernærer seg av seg selv. Så langt som han har strukket sitt lerret, er det bare filler igjen av det hans presenterer som akademisk innhold.. Eks. I en av sine bøker (Gyldendal, 1991) hvor han snakker om islam «debatterer» han omskjæring under en overskrift av islam. Selv en russejente vet at omskjæring er en før-islamsk skikk og ikke har noe med islam å gjøre. Hallelujah broder! Vi har opplevd et mirakel! Men Thomas Hylland Eriksen ble slaktet i en bokanmeldelse i Danmark våren 2002. Anmelderen professor Bent Jensen sa i JyllandsPosten 10 april 2002, om Thomas Hylland Eriksens bok «Bak Fiendebildet» at «Bogen er et skremmende eksempel på en indbildsk intellektuell, der bag sitt skrive-

Norge er landet hvor Gro Harlem Brundtland er "landsmoderen", hvor Ari Behn er "åndshøvding" og hvor Thor Heyerdahl er en "vitenskapsmann"

bord sidder og herser med både sit eget land og folk samt hele verden uden i virke-ligheden at have forstået rett meget.» samt at «Bogen vrirmler med falske sammenlig-ninger og hårrejsende, enfoldige, ofte platte påstande...Værst er hans fuldkomne ufor-stand vedrørende islam og kristendom...». Professor Jensen konkluderer sin slakt med: «Han ville dumpe med et brag indtil flere ganger, hvis han skulle til eksamen hos meg.» Helt riktig, men hvorfor har ikke denne dilletanten Thomas Hylland Eriksen dumpet til eksamen i den norske offent-lighet? Fordi den norske offentlighet ikke er elitær, men sirkulær. Pop-akademikere, kjendispolitikere, radio- og TV-journalister, NRK, Akersgata og deres eventuelle hale-heng går på rundgang hos hverandre og går god for hverandres produkter uansett om det er hummer eller kanari som serveres. Norge er for smått til at noe kan bli godt. Men hva betyr det i Norge hvor offentligheten er noe reproduktivt. Etter å ha debutert,

kan du drive i årtier etterpå med paradig-meopprettholdelse over en lav sko, slik at du gjerne til slutt reproducerer deg selv, dvs. blir entertainer. Karriere-akademikere, forleggere, kritikere og journalister er alle sammen personlig bekjente så ikke vent deg noe nytt eller radikalt. Derfor må vi regne med at de geniforklarte pop-akademikerne som har blitt helliget gjennom Akersgatas kanonisering, kan påberope seg nærmest apoteotiske referanser. Er du inne i Norge, så kommer du aldri til å fryse, uansett hvor mye du måtte fortjene det. Vi er så få i fjellbygda, vi må holde sammen, snart kommer vinteren og da trenger vi hjelp fra naboen til å låne brensel. Norge er landet hvor Gro Harlem Brundtland er «landsmo-deren», hvor Ari Behn er en «åndshøvding» og hvor Thor Heyerdal er en «vitenska-psmann».Derfor finnes det ingen elitær offentlighet i Norge, demografien vil ikke tillate det. Denne intimiteten må jo være helt uforståelig for utlendinger som vil ha jobb i Norge: er du arabisk filolog, snakker 12 språk flytende, behersker 20 skriftspråk og vil ha en oversetterjobb i en TV-kanal? Beklager, men produsenten kjente en kam-eramann som hadde en 17-årig niese som fikk 5 i engelsk på videregående, så hun fikk den jobben. Men som lesbisk kos-ovo-albansk (eller palestinsk) (krigsskadd) bestemor i rullestol, er du garantert en jour-nalistjobb i NRK.

No future?

Er det håp? Norge kan kun bli et samfunn i verden gjennom en sterk innvandring. Sett ut fra hva som er tidens orden, markedslib-eralistisk globaløkonomi, så trenger Norge innvandring sårt. Markedsøkonomien fun-gerer best i land med en sunn demografi (USA, India, Kina, Frankrike, Tyskland, England, etc.) mens småbygder som Norge vil lide pga svak befolkningsstruktur. Tilbud og etterspørsel er avhengig av hvor mange som etterspør et produkt. Derfor må Norge gå inn i EU eller gjøre som bygdefriken: gå inn i seg selv. Hvis man skulle være så heldig at befolkningsveksten i Norge økte substansielt i årene fremover, så ville den kvasi-egalitære kulturen forsvinne og en mer elitær offentlig ville (forhåpentligvis) opptre. I så måte skal det bli mye av le av for de kommende nye generasjoner av nord-menn angående nåtidens gurur.

Geir Levi Nilsen

Trenden er ustoppelig, men...

Synes du det går for treigt?

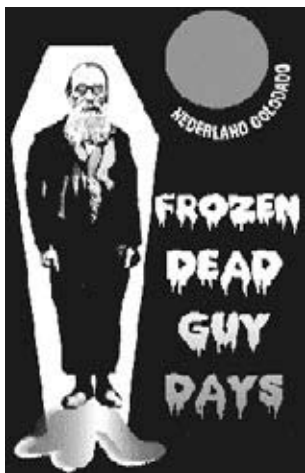
Narkotikalovene rammer brukere av de relativt harmløse cannabis-produktene og gjør tusener av velfungerende nordmenn til kriminelle. Ifølge statens egne spørreundersøkelser, har ca. 15% av alle mellom 18 og 55 år prøvd eller i perioder brukt disse rusmidlene; det utgjør ca. 300 000 medborgere. Mange av dem bruker det fremdeles sporadisk. Ingen vil påstå at vi har så mange narkomane i Norge. Det går altså an å ha et forhold til cannabis uten at det dominerer livet ditt eller skaper sosiale eller økonomiske problemer. Det må snart lovverket avspeile.

Vi pusher gjerne!

NORMAL jobber aktivt overfor myndigheter og media, og prøver å spre fakta og være en edruelig stemme når dop-hysteriet blusser opp. Vi arrangerer også den årlige Marihuanamarsjen i seks norske byer, med demonstrasjonstog, musikk og fest, sol og blide mennesker, som del av den internasjonale Global Marihuana March. Nok av skattebetalernes penger har blitt sløst bort på å sette tusener av helt vanlige unge mennesker i fengsel – der det er stor sjanse for å virkelig lære å bli kriminell, og hekta på tunge rusmidler. Bli ble og stopp galskapen!

www.NORMAL.no

Kilder: Statistisk Sentralbyrå, www.ssb.no

Kryogenetikk grensetvister indianere byråkrater

Trygve Bauge har tidligere tildratt seg vår oppmerksomhet i forbindelse med det kryogenetiske prosjektet han tar del i (Bestefaren hans, Bredo Morstøl, er frosset ned; det håpes at han en gang i fremtiden kan tines levende eller kloner. Se Gateavisa nr. 158.). I den siste tida har han vært opptatt med å skaffe visum til USA for sin mor, Aud Morstøl, som er æresgjest ved The Frozen Dead Guy Days Festival i Nederland, Colorado. (Jepp, the frozen dead guy er ingen ringere enn bestefar Bredo, du gjettest riktig!) Dette har vist seg vanskelig, i og med at hun i sin tid oppholdt seg 4 ekstra måneder i USA etter at visumet hennes gik ut (i forbindelse med nedfrysningen av hennes

far). Ja, også var det visst noe om fyllekjøring eller noe (visstnok). Visumsaken har fått medieomtale av bl.a. Dagbladet og BBC. Etter intens lobbyvirksomhet av Trygve Bauge og andre fikk Aud Morstøl endelig visa den 7. mars kl. 16, en dag før hun skulle fly over Atlanteren. Gateavisa gratulerer!

Vi synes dette brevet fra Trygve Bauge til den amerikanske ambassaden i Oslo, er verdt å trykke i sin helhet. Slett ikke fordi vi i redax er enige i alle forslagene fra hr. Bauge (f.eks. en global politistyrke?!?), men fordi dette brevet viser hvordan man skal tiltale ambassadører og andre byråkratiske busemenn. Fritt oversatt fra engelsk:

Fw: OPPGRADERT VERSJON 2b:
Ny U.S.ambassade i Vestre Aker bydel i Oslo Norge, ja eller nei? (Oppgradert konklusjon på slutten av denne e-posten, med finansieringsforslag og nyttige kontakter.) (Til konsul Ellen Conway, ved den amerikanske ambassaden i Oslo Norge, vennligst videresend dette brevet til din boss ambassadøren.)

Til U.S.ambassadøren i Oslo Norge.

Mitt navn er Trygve Bauge.
De tre følgende sakene synes kanskje ikke å ha noe med hverandre å gjøre ved første øyekast, bortsett fra det faktum at de alle synes å befinne seg i limbo, uten å komme noen vei.

1. Ambassadens forsøk på å kjøpe land og bygge en ny ambassade i vestre Aker bydel i Oslo Norge.
2. Lobbyeringen for en ny veitunnel under Røa, i vestre Aker bydel Oslo Norge,
- og 3. Min mor Aud Morstøls visumsøknad til Colorado denne uka som æresgjest og parademarsjall for den fjerde Årlige Frosne Dauing-Dagene-Marsjen 11.-13. 2005.

Bedømt etter mediaoppmerksomheten til alle tre sakene:

U.S.ambassaden vil ha et stort stykke land de kan bygge en ny ambassade på fra grunnen av, og en lokasjon som tillater minst tre nødutveier med bil, derfor synes ambassaden å ha avslått tilbud om å relokalisere til en allerede eksisterende bygning, så som den tidligere norske forsvarssjefens hovedkvarter på Huseby. Ambassaden vil i stedet bygge på et meget avholdt og mye brukt stykke offentlig grøntareal, i Makrellbekken, noe som har provosert massiv lokal motstand. Jeg bor i nærheten og kan forstå den lokale motstanden. Veitunnelprosjektet, selv om det har utbredt lokal støtte, har ikke mottatt noen umiddelbar gåpåttillatelse, ei heller den nødvendige finansiering, i den norske regjeringas siste langtidsveiplan for Norge.

Og selv om min mors visumsøknad er støttet av Nederland Colorado Chamber of

Commerce, det lokale media og innbyggerne i Boulder Colorado, kongressrepresentanten og senatoren som representerer Boulder/Denver Colorado, og nyhetsmedia i Oslo Norge - synes visumsøknaden fremdeles ikke å bli behandlet i tide av U.S.ambassaden i Oslo Norge.

Vel man kunne la alle disse prosjektene være i limbo, eller man kunne begynne å søke etter løsninger, noe jeg har gjort.

Foreslått pakkelsøknad:

Hvis en veitunnel blir bygd fra Lysakerelva ved Griniveien, til motorvei Ring 3 rett vest for Radiumhospitalet, ville dette frigjøre et stykke land rett over gata fra Huseby barneskole. Den enda er ikke like avholdt som den enda ambassaden i det siste har sett på. Så lenge man omlegger ei skiløype og en tursti til å gå rundt

Amerikanerne inntar Makrellbekken

engda, vil ikke folkets bruk av dette området tape noe.

Imidlertid er enda ved Huseby barneskole for øyeblikket bundet opp i langtidsplaner for en mulig veitunnelutgang ved dette stedet.

Ved å forandre veitunnelutgangen til Motorvei Ring 3 som nevnt over, vil folket som bor i Makrellbekken bli veldig glade siden disse har protestert mot veitunnelen før på grunn av frykt for økt trafikk. Innbyggerne rundt Makrellbekken er de samme folkene som i hopetall har signert et opprop mot U.S.ambassaden i bakgården sin.

Altså; denne forandringen i de foreslåtte lokasjonene for veitunnelen og den

amerikanske ambassaden ville etter all sannsynlighet få folk som nå er mot den nye ambassaden, til å slutte med protestene sine mot den sistnevnte.

Selvfølgelig er det folk som støtter dagens veitunnelplan, men disse er ikke noe nærmere å få en veitunnel nå, enn de var for 20 år siden, de ville altså også være glade bare for å få en veitunnel, så de ville være villige til å støtte den foreslåtte endringen.

Det er faktisk 3 lokasjoner rundt Huseby barneskole som en ny ambassade kunne bygges på FRA GRUNNEN AV.

- 1) Enga rett over veien sør for skola.
- 2) Enga og parkeringsplassen rett nord for det gamle norske militærhovedkvarteret.
- 3) Parkeringsplassen og buskene rett sør for det gamle militærhovedkvarteret.

Alle disse tre lokasjonene kunne lett ha nødutganger både til Sørkedalsveien øst og vest for en ny ambassade og til Søndreveien.

Videre; hvis en ny veitunnel ble bygget som foreslått over, kunne en liten sidetunnel bli bygget ut til Merradalen, og utstyre ambassaden med sin egen veitunnelnødutgang og bomberom under Ullernåsen.

Jeg har allerede gjort Terje Børo, som leder den lokale opposisjonen mot den siste tids plan om en ny ambassade ved Makrellbekken, oppmerksom på det ovennevnte forslaget.

JEG FORSTÅR DET SLIK AT HAN VILLE BLI GLAD FOR Å SE EN AMBASSADE NÆR DET GAMLE MILITÆRHØVEDKVARTERET.

Jeg har også videresendt det ovennevnte forslaget til det politiske overhodet for Vestre Aker bydel, Elin Horn Galtung. Basert på tidligere samtaler vet jeg at hun er for de gamle tunnelplanene, og frykter at endringene i tunnelplanene vil ytterligere forsinke konstruksjonen av en lokal veitunnel.

KONKLUSJON:

Enkelt sagt, den norske regjering vil skaffe den amerikanske ambassaden en passende lokasjon til en ny ambassade som oppfyller U.S.ambassadens egne kriterier.

Den norske regjering har imidlertid støttet på massiv lokal opposisjon mot de nåværende planene for å plassere U.S.ambassaden ved Makrellbekken. Dette kan sette kjepper i hjulene for det nye ambassadeprosjektet i lang tid, særlig siden vi har nasjonale valg senere i år, og at U.S.ambassaden nekter å gi min mor visum i tide kan veie med både lokalt og i valget.

Mange pensjonerte nordmenn kjøper eller bygger hus og leiligheter i utlandet og det er skandaløst at en fremmed regjering i mer enn 10 år nekter å la en pensjonert norsk kvinne besøke sitt eget hjem, særlig siden den lokale støtten hennes er massiv i Colorado.

Hvis visumsøknaden hennes blir ennå mer forsinket, ville det være påliggende å be den lokale befolkningen her i Oslo om å vennligst tenke seg om to ganger før de lar USA bygge en ny ambassade, noe sted i Oslo, når som helst snart.

Personlig er jeg mot å plassere U.S.ambassaden ved Makrellbekken, og for å få en ny veitunnel, og for å skaffe min mor et visum så for som mulig.

Hvis disse målene på en eller annen måte kunne legges sammen, ville jeg være mer tilbøyelig til å være til hjelp i å implementere en kjærkommen løsning for alle parter, hvis min mor i mellomtida hadde mottatt et visum i tide, og hun og jeg igjen fritt kunne besøke huset vårt, vennene våre, og støttespillerne våre i Boulder Colorado.

Et brev som angir at jeg kan reise fritt uten bruk av pass, visum eller arbeidstillatelse ville vært fint, at slags magna carta for fri reise ☺

En bilateral gjensidig avtale om å la pensjonister reise fritt mellom Norge og

de Forente Stater uten å behøve pass eller visum, ville også være akseptabelt, som et første skritt mot å fjerne alle reise- og handelsbarrierer mellom EU og de Forente Stater.

Det er like mange folk av norsk avstamning i USA som i Norge.

Et bilateralt program som lar alle amerikanere av norsk avstamning som så ønsker; få og holde på dobbelt statsborgerskap i både USA og Norge; og alle nordmenn som så ønsker; få og holde på dobbelt statsborgerskap i begge land også; kan være noe annet det er verdt å tenke over.

Det ville minske den utbredte norske frykten for at folk av norsk avstamning ellers snart kunne bli en minoritet i Norge.

Norge diskuterer hyppig innad hvorvidt man skal melde seg inn i EU eller ikke.

Det ville være verdt å holde medlemsskap i EU opp mot å melde seg in i USA som den 51. staten i unionen. Å ha to friere kunne være bedre enn å ha en. Kanskje det beste ville være å være ei bro mellom de to og åpne opp for fri reise og handel mellom begge, og dermed bidra til fri reise og handel mellom EU og de Forente Stater?

Frankrike og Tyskland har kjempet

mot hverandre i andre verdenskrig, første verdenskrig, i 1871 og mange andre ganger opp gjennom historien. I dag kan man reise fritt og udokumentert mellom disse to landene uten behov for pass, visum eller arbeidstillatelse, uten å deklare noe og uten å bli stoppet av bøller ved grensen **ELLER BYRÅKRATER VED KONSULATET**. Disse to landene har vært i stand til, og vil- lige til, å fjerne alle reise- og handelsbarrierer for å forhindre fremtidige kriger. **LA OSS FØLGE DERES EKSEMPEL. NÅR DET KOMMER TIL SIKKERHET: PROTEKSJONISME OG POLITISTATMETODER ER IKKE LØSNINGA, MEN PROBLEMET.**

Det er en edrueliggjørende tanke at veldig få amerikanere ville ha vært her i dag hvis de amerikanske urinnvånerne hadde hatt sterkere homeland security force, grensepatruljer, og visumkontor ☺ Reisefrihet vil kanskje ikke opprettholde etnisk renhet, men det gir oss jammen et bedre samfunn å leve i.

Hvis man uroer seg for gangstere

og terrorister, ville det være verdt overveielser at en regjering strengt underdanighet overfor de høyeste prinsipper om universelle ukrenkelige rettigheter kanskje ikke ville skape like mange terrorister eller frihetskjemper som en polistat skaper ☺

Så i stedet for å stenge grensa og sirkle inn vognene, hva med å sette opp en multilateral politistyrke som har myndighet til å krysse grensa? Og instruere den om ikke å torturere og drepe dem den holder i varetekt, heller ikke å holde noen i limbo, men heller være ekstremt forsiktig med å ivareta de høyeste prinsipper om tilbørlig retts-

behandling til all tid, og uten unntak, i alle tilfeller? Og la oss for all del få på plass nok balanserende elementer til at en slik multilateral regjeringsstyrke ikke vil korrumpes eller på annen måte overskride sine fullmakter.

Selvfølgelig, på den annen side, synes det i det siste som om en høyere prioritet for den amerikanske regjering er å holde en 75 år gammel pensjonert dame ute av landet og borte fra sitt eget hus.

Jason danser med Gateavisa

Nederlandske Jason D. fra Azerbaijan flyttet inn i okkuperte Mor Go'hjertas på Bjølsen for seks måneder siden, som en naturlig fortsettelse på et så langt 20-årig berg-og-dalbane-liv over hele Europa. Fra sin nye base pleier han et bredt nettverk av musikere per mail, og beskjefter seg gjennom entusiastisk dansing ellers med å holde Oslos kanskje stolteste gatetradisjon i hevd: byoriginalen. Enhver eksentriker har en historie. Også denne.

Vi møtte Jason for første gang for noen måneder siden da han satt høflig rett opp og ned i GAs redaksjonslokaler med flagrende klær i alskens farger og ønsket oss dypt velkommen på engelsk med aksent da vi kom tulsende inn. Han hadde kommet etter tips om at tidsskriftet vårt kunne selges på gata med en fortjeneste på femten kroner. I ukene som fulgte observerte jeg ham støtt og stadig virre selvsikkert gjennom bygatene med pinlig utdaterte numre hevet høyt over hodet mens han skrek ut navnet på avisen og berget økonomien vår.

Ikke overraskende viste det seg at Jason kom fra okkuperte Mor Go'hjertas vei 23 på Bjølsen, som nå kanskje er en saga blott - en salig blanding av utskudd og autonome. Besøk hos mannen kunne dessuten avdekke en usedvanlig empatisk og ikke minst energisk vert, som alltid spontanarrangerte sosiale lag ut i de små timer og øste til ørene rant av opplevelser fra et kunstnerliv i musikkbransjen.

– Jeg begynte med musikk i 1988, i Nederland da jeg var veldig ung, men på grunn av språkbarrierene dro jeg heller til London. Jeg danset hele tiden i gatene, noen ganger som en prins, andre ganger som en tigger, og fikk bra kontakter i platestudioene rundt Denmark Street. Min venn Steve eier et studio der, Denmark Street Studio. Bandet mitt i London het *Naked as Friends*. Vi dro til Island og Los Angeles og New York. Da vi kom tilbake fra New York, ble *Naked as Friends* oppløst, og jeg var helt alene i Londons gater uten penger. Jeg dro tilbake til Amsterdam en stund, og der levde jeg et røft liv. Hadde jeg noen penger, brukte jeg dem på å spille inn musikk. Senere kom jeg til Sverige og gjorde noen innspillinger der. Mastertapene mine med *Naked as Friends* er fortsatt låst inn i et studio i Belgia, og jeg skylder penger til produsenten, Tony Platt..

Frihet

Jason kommer opprinnelig fra Azerbaijan. Etter å ha sonet sju måneder for biltyveri da han var tolv eller tretten år gammel, flyktet han over grensen til Pakistan med to jevnaldrende gutter - mens han egentlig ønsket å komme til Vesten. I Pakistan ble han tatt hånd om av UNICEF, som ga ham pass og oppholdstillatelse i Nederland.

– Livet mitt før Nederland var et helvete, et absolutt helvete. Jeg har ingen gode minner fra før det. Et sort hull. Da jeg kom til Amsterdam, i sent '85 eller tidlig '86, var det som å bli født på ny. Jeg føler hele tiden at jeg er nitten eller tjue år, for det er den dagen jeg ble født. Jeg har nederlandsk

pass og nasjonalitet, og elsker det nederlandske folket.

– Jeg sluttet med kriminalitet da jeg kom til Nederland, mitt hjemland, hvor de ga meg et pass, bosted, vett og skjønnhet. Jeg var en sint rebell før, og gravde meg lenger og lenger ned i mitt eget helvete. Nå har jeg sluttet å luge, stjele eller bære nag til andre. Jeg seiler lenger og lenger opp i himmelen. Jeg er fri fra byrdene som holder folk flest nede; det er derfor jeg flyr!

Noen ganger danser jeg midt i byen, på offentlige plasser som for eksempel et busstopp eller en t-bane, og så er det noen som ringer politiet. Også kommer de. Jeg bare danser. Jeg slutter å danse når de har begynt å nærme seg, og så sier jeg: "Hallo, hvordan står det til, gutter?" Da sier de: "Bra". Jeg sier: "Er dere helt sikre på det?" De sier: "Ja, ja, men har du det helt bra?" Jeg svarer: "Ja, jeg danser, selvfølgelig har jeg det bra." De spør om jeg bruker dop, og jeg forklarer at jeg er helt dopfri og at dansen er dopet mitt og livet vinen. Da ser de på ansiktet mitt at jeg virkelig er lykkelig og ikke faker; jeg er virkelig lykkelig fordi jeg danser. De spør hva jeg heter og hvor jeg er fra,

og da svarer jeg "Nederland, Amsterdam", og så ringer de og sjekker mens jeg venter og pludrer med dem.

Her forleden danset jeg på gata med en tre år gammel jente som bor her på Mor Go'hjerta og hadde blitt med meg i studioet, og så kom politiet. Da de hadde sjekket at alt var i orden og vi var blitt venner, sa jeg: "Så vi liker dere og dere liker oss. Nå kan dere kjøre oss hjem." De andre på huset fikk sjokk da vi tok med oss politi, men jeg roet dem ned og forklarte at de var venner, og så satte de seg ned og drakk kaffe med oss.

Ulykkelige mennesker som ikke er tilfredse med den de er, kan ofte ikke fordra at andre har det bra. De takler ikke andres lykke. Noen ganger blir politibetjentene skuffet over at de ikke kan bruke makten sin på meg. De kan ikke bruke makten sin på meg fordi jeg er vennlig. Jeg er ikke interessert i politikk og har ikke noen religiøs overbevisning. Her om dagen fikk jeg beskjed om at en fyr var rasist. Jeg gikk og spurte om å få låne bassgitar hans. Han sa "selvfølgelig" og gir meg fortsatt klemmer når vi møtes. Jeg stoler bare på egne erfaringer. Og jeg har erfart at ikke alle politibetjenter er idioter selv om det ofte kan virke sånn.

Det er virkelig synd at ikke politikerne skjønner at Mor Go'hjerta er et vellykket sosialt fellesskap. Vi har aldri voldstilfeller her. Folk kan bli sure og knuse ting, men vi kontrollerer ikke hverandre eller hater. Det er et eksempel på hvordan mennesker egentlig skal leve sammen, og burde ikke selges.

Musikk

– Jeg har laget en promo-CD med fire sanger. En av dem er "Gypsy Child", som jeg ga ut som singel for tre år siden med bandet Indya på Pop UK. Jeg kansellerte kontrakten og har fortsatt rettighetene til den. Planen er å kunne betale det jeg skylder Tony Platt gjennom salget og produsere med ham igjen. Jeg skal ta kontakt med en rekke musikere jeg kjenner, som Stevie Klasson som var gitarist i *Naked as Friends* og James Bradley, og spille live. Vi kommer til å kalle oss *Gitana Pearls*. Først tenkte jeg på *Jason with the Stardusts*, men så ble det altså *Gitana Pearls*.

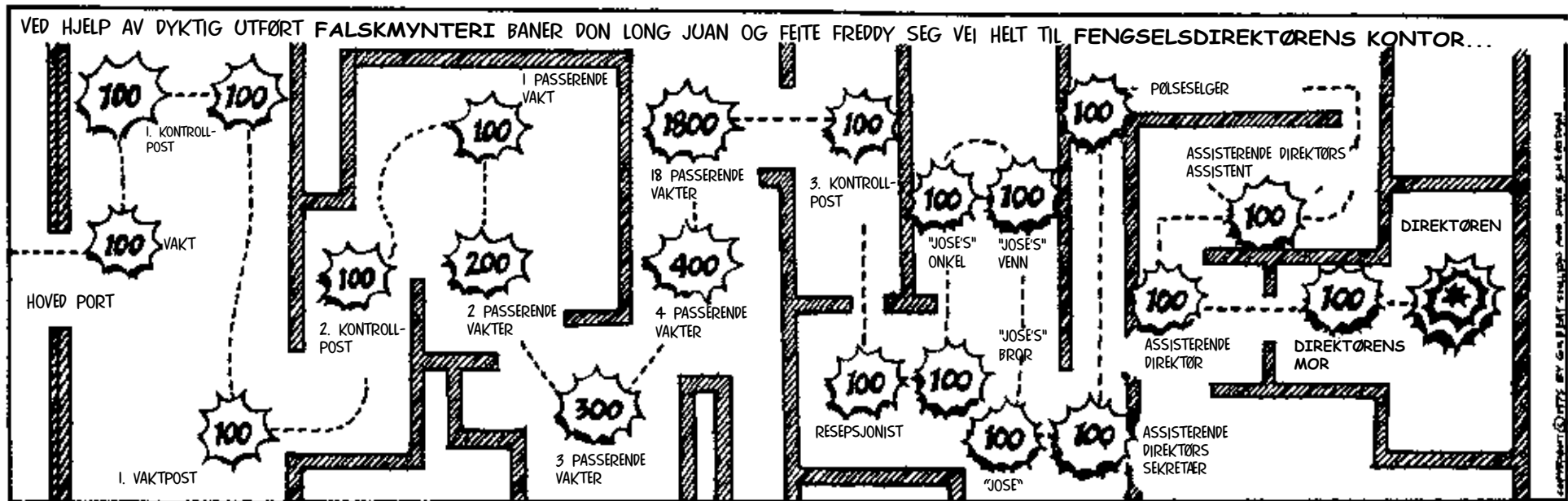
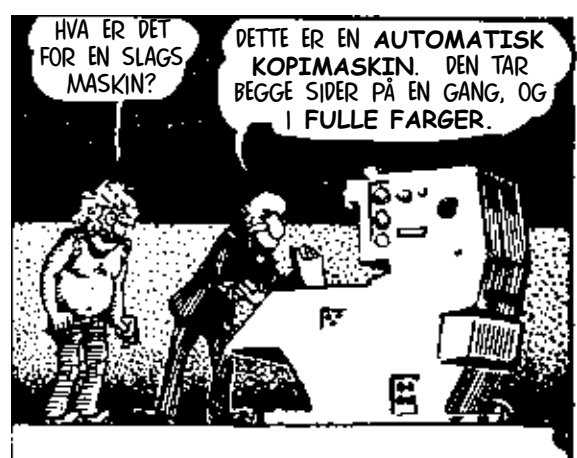

Pål Flakk

Kafé Bardus Søndager kl. 19 - åpen scene! Fredenborgveien 24

FRIKBRØDRENE HAR RØMT FRA KATTE OG HUSLEIE. ETTER LANGE FORVIKLINGER SITTE NÅ BÅDE FRANKLIN OG PHINEAS I DET BERYKTEDE MEXICANSKE FENGSELET "MONTEGRINGO". FEITE FREDDY ER FORTSATT PÅ FRIFOT, OG HAN HAR NETTOPP STØTT PÅ DON LONG JUAN IGJEN...

OG NOEN RELATIVT FÅ TIMER SEINERE:

JÅ DA, JÅ DA. FRIKBRØDRENE KOM SEG HELSKINNEDE TILBAKE TIL STATENE. HVA SÅ?!

DET ER SELVSAGT IKKE NOEN SOM HAR TENKT PÅ MEG MENS DE FORDØMTE DYREPLAGERNE HAR KOST SEG MED SOL OG BADING.

MEN JEG SIER DERE. DET BLIR MINDRE OM DE HJERNEDØDE FILLEFRANSENE FREMOVER. OG MER OM NOEN SOM VIRKELIG ER INTERESSANT...

NEMLIG MEG!!

FETTE FREDDYS KATT

Layout og norsk tekst: Sven Halstensen

Beatniken Erik Bye...

”Så spiller vi harmonica,
så spiller vi en sull,
og nynner på vår vandring
gjennom mørke imot muld
en gammel stubb om kjærlighet,
og den er god som gull,
god som gull.”

Fra ”Munnspill under åpen himmel.”

Det blir iblant spøkefullt hevdet at Norge hadde en beatgenerasjon, og at denne beatgenerasjonen het Axel Jensen. Men jeg vil trekke frem en annen forfatter, og ei bok som kom ut i 1966, men som opprinnelig forelå som radioserie allerede i 1954, med visse umiskjennelige trekk av beat. Boka heter ”Munnspill under åpen himmel”, forfatteren er nylig avdøde Erik Bye.

Erik Bye var kjent for sin rausket og gemyttlige omgang med mennesker. Han var TV-personligheten ”alle nordmenn likte” fordi han slett ikke var noen *TV-personlighet*, men en ekte real kar som sto på TV og lo og sang fra bringen. Han var en folkets mann som fikk kontakt med alle slags mennesker, og han sang vakre viser om ting man kan føle på kroppen. I hildringstimen er det godt å seile...

Så hva mener jeg med å si at denne mannen var en beatnik? Hva har denne mannen til felles med ugagnskråker og rebeller som Kerouac, Burroughs og Bukowski?

Debutboka ”Munnspill under åpen himmel” viser Bye i hele sin fylde. Boka er en beskrivelse av forfatterens reiser i USA på 40/50-tallet, som skitten landstryker og som hardfør arbeidskar. Ofte er han sulten, alltid møter han nye mennesker han deler livserfaringer med. Han spiller gitar og munnspill, fantaserer om en mexicansk servitrise, omgås seilere og tøffinger, og lever uten lønn så godt det lar seg gjøre. Og hele tida truer politiet i bakgrunnen med løsgjengerloven og 30 dager i kasjotten. Ispedd disse beskrivelsene er minner fra oppveksten og fra tida som ung motstandskjemper i Norge.

Byesause åpenhet og medmenneskelighet skinner gjennom i denne boka. Hvem han enn møter, finner Bye noe han kan lære av dem på et menneskelig plan. Denne imøtekommenheten virker svært naturlig og vitner om ydmykhet, men har også en annen, interessant dimensjon ved seg: Byes vennlighet synes å drives innenfra av en voldsom frihetsslengsel. Ved å svømme i menneskers ekthet, lar Bye seg skylles ut i frihetens flod. Ønsket om å være i frihet, er en undertone som preger boka på en gjennomgripende måte. Som når forfatteren har lånt et toalett på en bensinstasjon langs veien han trasker etter, og har måttet tåle olme blikk. Han takker overdådig for gjestfriheten idet han forlater stasjonen...

”Du føler et par sure og forundrede øyne i ryggen idet du går. Og du tenker: Der fikk de den. Der fikk de lusa en smakebit av den frie fugls suveréne forakt! Frie fugl?

På en jord der man snart må ha bankbok for å late vannet, og der en revnet brokog en skitten skjorte får en hvilken som helst kjøter til å tro han har rett til å glefse?
Du er vred, og fylles av den selvmedlidenhet som ikke

just feller tårer, men som i hvert fall knytter nevene i bukselommen, og går. Går fort.

”Uavhengighet,” tenker du. ”Må holde på den. Uavhengighet og din menneskelige verdighet.”

Aner vi en viss modernitetskritikk? Hvor skal friheten bli av i en verden der en gjør seg avhengig av penger for hver minste ting? Kan frihet kjøpes for penger? Nei,

ikke den ekte friheten, ikke denne friheten, lyder suset fra Byes bok. Kom! Bli med meg på frihetens sti og føl hva jeg har følt! Dette er noe annet, og langt viktigere, enn den moderne travle eksistens prisgitt pengenes målbare verdi. Kom, det er noe som lokker der ute!

Det er ikke bare glede, men også tross i Erik Byes stemme. Tross mot en utvikling som gjør oss fremmede for hverandre.

Og hvor ligger løsningen? Hvordan hindre denne utviklingen? Just som de amerikanske beatnikene ser Bye dette som en direkte personlig utfordring. Oppgaven er slett ikke begrenset til den politiske arena, men stikker langt ned i sjela. Om Bye var en utpreget handlingens mann som ikke var redd for å stå for konkrete politiske synspunkter, lar han oss i sin diktning forstå at alt dette beror på noe dypere. Det kommer i forlengelsen av noe nært og direkte. Frihetsslengselen, ønsket om å leve og være blant mennesker,

snarere enn for menneskeheten. Menneskeheten, den er det vanskelig å bli klok på. Men holder vi oss til menneskene, hvert eneste sammensatte, sørgende og smilende stykke liv, da ser verden sjelden helt håpløs ut. Da blir det verdt å leve sammen.

Boka er således preget av noe av den samme eksistensielle nerve som beatnikene brennemerket sine bøker med. En vilje og tro på å finne frihet gjennom levd liv.

En av bokas mange karakterer peker seg ut som en særlig representant for denne eksistensialistiske livsholdningen, og derved som et enestående forbilde for forfatteren: Wild Bill Wilson, eller Ville Bill. En vagabond som forfatteren, som tar strøjobber for å overleve langsetter vega. Han er egentlig en stillferdig kar, men kalles vill av en diffus årsak. Fordi han alltid er på farten, fordi han ikke kan temmes av samfunnet? Ville Bill snakker med maskiner, og han lever etter sin egen overbevisning. Det er uaktuelt for Ville Bill å skulle arbeide i urangruvene. Andre folk ler av ham,

men Bill vil ikke være med på å grave ut uran som kan brukes i atombombeproduksjonen. Selv om andre folk står i kø for å få jobben, slik at uranen blir gravd opp uansett om Bill deltar eller ikke, står han fast ved sin beslutning. Han er ikke med på noe han kan skamme seg over. Da er det bedre å gå sulten ei tid.

Forholdet mellom forfatteren og Ville Bill bærer preg av Byes beundring for den andres lysende karakter. Det kan minne om forholdet mellom en av Kerouacs fortellerstemmer og dennes respektive ”læremester.”

Eksistensialismen, individualismen, modernitetskritikken, opprøret, frihetsslengselen. Når jeg leser beat, er det disse elementene, og den sterke måten de fremtrer på, nærmest som livsnødvendige, som gjør inntrykk. Alle disse elementene henger sammen i beatnikenes liv. Alt føres tilbake til selve livsnerven. Livsnerven i det frie individ krever noe annet enn det moderne liv kan tilby. Noe annet enn underkastelse for avguden Moloch, forbrukersamfunnet og den falske frihet i pengenes trygghet.

Alt dette kommuniseres gjennom handlingen i bøkene, men også gjennom selve språket beat-forfatterne bruker. Deres nærmest anarkiske skrivestil, med utstrakt bruk av muntlige virkemidler, bevissthetsstrøm og flyktige digresjoner, fremhever det direkte budskapet i bøkene, og får leseren til å føle det som om forfatteren sitter rett overfor bordet og pludrer. Det blir en personlig samtale som angår en nå, med det samme; nøl ikke!

Erik Byes språkføring skiller seg fra de amerikanske beatnikenes. Han skriver langt mindre kaotisk. Tidvis er han lyrisk, som når han forlater Mrs. Olivieros hus:

”Suste det kjølig i rørene der inne da jeg lukket døren etter meg?

Eller var det et jakthorn som gjallet?

En latter, kanskje. En råhet. En mumlet bønn.

Hovtramp og stemmer som svant i en skodde av skumring og støv...”

Tidvis glir det lyriske over i ramsalt og sprudlende, (og i de mest sprudlende passasjene kan han faktisk minne ganske mye om beat). Som i denne beskrivelsen av et par vertinner på Helens Hotel:

”Rosie og Jane var to par bryster som jobbet bak baren i Helens Hotel.

Rosie og Jane var det de var i kraft av sitt lys, de også – som rislet langt ned i blusene på dem fra to lampetter over bardisken.

Ansiktene til Rosie og Jane var to skygger med sorte truter, som skrattet og skrek og sprutet historier om sjømenn og nonner og samtlige handelsreisende og farmerdøtre fra New York State til langt vestenfor Rocky Mountains.

Men det var brystene som eide rummet. Hvite og veldige nikket de deg velkommen, alle fire, og stirret utgrunnelig på deg fra sine generøse utringninger.”

Byes språk fremstår alltid som mer godslig enn de amerikanske beatnikenes. Han er nesten aldri bitter eller irritert; ofte inderlig glad, men sjelden på en hylende ekstatiske måte.

Effekten av Byes språkføring på meg som leser kan likevel likne på effekten fra beat-forfatterne. Jeg har følelsen av å snakke med en fyr over bordet i baren, og hva han sier angår oss begge direkte. Forfatteren tar seg tid til å småpludre med leseren. For eksempel når han introduserer Helen:

”Nevnte jeg Helen?
Ja, hun er verd sin egen lille notat i loggboken.”

Bye fremstår som sin egen personlighet. En ”godslig, vennlig nordmann” på reise i USA. Han er mindre desillusjonert og fallert enn de amerikanske beatnikene, og har aldri behov for å bli destruktiv. Han er optimist av vesen, uten at dette går i veien for en kritisk holdning til utviklingen. Hans frihetslengsel er enorm. Hans opprør er ektefølt. Språket tilkjenner denne personligheten.

Bye og beatnikene søker en liknende frihet. Det er dette aspektet som gjør at Bye har så mye til felles med Kerouac og Bukowski. De beskriver liknende drømmer, liknende drifter og liknende opplevelser. I samme tidsepoke, på samme kant av verden. Landeveisferingene

sammen med Ville Bill er et eksempel på hvordan Bye setter seg i samme slags situasjon som beatnikene likte seg i. Den mytiske atmosfæren Bye opplever i Helens Hotel minner også om beatnikenes romantiske erfaringer blant samfunnets utskudd. Bye deler beatnikenes varme begeistring for alle av samfunnets

”tapere.” Også samfølelsen blant de svarte, et samfunn i samfunnet, varmer Byes hjerte, og rasismen går ham slett ikke hus forbi.

Andre av de typiske elementene i beatlitteraturen er helt fraværende hos Bye. Her er ikke nevnt verken homoseksualitet, droger eller østlig mystikk. Til dels er dette fordi den destruktive siden av beatnikenes livsførsel aldri inngår i Byes frihetsprosjekt. Til dels er det fordi Bye ikke befinner seg i de samme miljøene

som beatnikene. Men i den grad de opptrer i liknende miljøer, minner Byes erfaringer om beatnikenes, i det at deres blikk hele tida saumfarer omgivelsene etter frihet og ekthet.

På samme måte som beatnikene, skriver Bye seg inn i en lengre tradisjon av litteratur som skildrer livshungrige individer i møte med den moderne kompleksitet: Håp, drømmer, og tristhet overfor utviklingen. Og Bye så vel som sentrale beatniker inngår i en mer spesifikk tradisjon som tilbyr *vandringen* som en vei til erkjennelse og frihet for det moderne individet. Vandringen som en måte å komme utenfor sitt gitte ståsted i det menneskelig maskineri, bakenfor det moderne samfunnets forutsetninger. Tenk på Whitman, Hamsun, Harry Martinsson... har de ikke alle dette aspektet felles? Ginsberg, Kerouac og Bye er 50-tallets representanter, og låner hver sin stemme til tematikken. Byes særegenhet ligger mye i at han har et optimistisk vesen tross utviklingspessimismen. Han er en lattermild og arbeidsfyr kar som ikke har latt seg knekke, men som møter livet ansikt til ansikt uten å forgå i samfunnsmaskineriet. Slik velger han også å møte andre; som mennesker heller enn som maskindeler.

I sin levetid gjorde Bye seg godt likt på grunn av sin karakter og sin fremferd. I litteraturen han har skrevet kan vi gjenfinne hans egenartede individualitet. Hans diktning inneholder langt mer enn tilfeldige memoarer fra en rikskjendis. Bye var nemlig mer enn som så. Han var forfatter.

Bjarne Benjaminsen

Alle illustrasjoner ved Erik Bye, hentet fra boka "Munnspill under åpen himmel"

Abonnement!

Med et abonnement går du ikke glipp av et eneste nummer, og får dem levert rett hjem i postkassa av en kjekk, uniformert utsending fra Staten.

6 nr.: kr. 130,-
10 nr.: kr. 200,-
20 nr.: kr. 350,-

Gatepakka!

50 tidligere Gateavisa, unike samlerobjekter som fremdeles er like aktuelle, for bare kr. 500! Hundrevis av sider, fra 35 år med undergravende ideer og avvikende underholdning. Vi lover deg, du vil aldri bli den samme igjen etter disse!

Bok!

Vi har fremdeles noen få igjen av klassikeren *Inn i Hampen*. Grundig og lettlest om hampens bruksområder, fra mat og fiber til medisin og rusmiddel. Masse bilder, historie og politikk. Rett i postkassa kr. 230,-

Alle som er tvangs-sendt til kost og losji på statens regning, får tilsendt Gateavisa gratis. Send oss et brev eller en mail med soningsadresse og hvor lenge du må sitte der.

For å unngå at Posten forsyner seg for grovt av din og vår lommebok, bestiller du ved å betale inn på vår konto nr. **0540.08.85615**. Vi slipper retur-porto for pakker som ikke hentes, du slipper oppkravsgebyret – og dessuten betaler vi hele den svinedyre porto for deg! Husk å skrive på giroen hva du betaler for. Og tydelig avsender, ellers kan du risikere å få ingenting... :-)

Mer til deg, mer til oss: garantert gevinst!

MAMMONDALT